

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова

Міжнародна науково-практична конференція

ІННОВАЦІЙНІ ІНІЦІАТИВИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Тези доповідей

Квітень 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

Міжнародна науково-практична конференція

**ІННОВАЦІЙНІ ІНІЦІАТИВИ
ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Тези доповідей

Харків
2020

ББК 74.58я7
УДК 378.80.65.01
І 66

Організаційний комітет:

Сухонос М. К., проректор з наукової роботи, доктор технічних наук, професор (голова оргкомітету)

Калмиков О. О., декан факультету по роботі з іноземними громадянами, кандидат технічних наук, доцент (заступник голови оргкомітету)

Резван О. О., завідувач кафедри мовної підготовки, педагогіки і психології, доктор педагогічних наук, професор

Телєжкіна О. О., кандидат філологічних наук, доцент

Рекомендовано Вченою радою Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова (протокол № 9 від 03.04.2020 р.).

І 66 Інноваційні ініціативи організації навчання іноземних здобувачів вищої освіти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Видавництво ХНУМГ імені О. М. Бекетова, 2020. 160 с.

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції магістрантів, аспірантів і науковців «Інноваційні ініціативи організації навчання іноземних здобувачів вищої освіти». У них наводяться адміністративно-правові й науково-методичні аспекти забезпечення навчального процесу з іноземними здобувачами вищої освіти.

Стиль та орфографія авторів збережені.

За зміст матеріалів несуть відповідальність автори.

ЗМІСТ

Бабух Н. В. МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ, ЩО СПРИЯЮТЬ РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНЬОГО МЕДИКА НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	8
Бадєєва Л. І. ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	10
Беценко Т. П. ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	14
Беценко Т. П. ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ РІЗНОВИД КРЕАТИВНО-ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ, РЕКОМЕНДОВАНИХ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	17
Борисова А. О., Колесник А. О. THE ROLE OF PERSONAL RESOURCES AS AN IMPORTANT FACTOR FOR THE SUCCESSFUL INTERCULTURAL ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS IN THE COUNTRY OF THEIR EDUCATION	21
Вакуленко К. Р. ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ	24
Висоцька Т. П. ІННОВАЦІЙНІ ТА ТРАДИЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «СПОСОБИ ВВЕДЕННЯ ЦИТАТ У ТЕКСТИ» З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ – ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ	27
Волошан М. М., Волошан Г. А. АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ	32
Гавриш М. М. ОДНОМОВНІСТЬ ЯК БАЗОВИЙ ПРИНЦИП НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ	35
Георгіє І. І. ВИКОРИСТАННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	37
Голтвеницька М. В. ВИВЧЕННЯ ГРАМАТИКИ НАУКОВОГО СТИЛЮ ІНОЗЕМНИМИ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ	40
Деньга О. А., Пятковська Л. В. ІНФОГРАФІКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	42
Долгопол О. О. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «АРХІТЕКТУРА»	45

Драгомирецька О. О. ESL VIDEO ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МОВИ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	47
Дяченко М. Д. НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	49
Закусилова Т. О., Різник О. І. МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД МОДЕЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	52
Заліпська І. Я. ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ДОШКИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	55
Зевако В. І. ЗАСТОСУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «Я ХОЧУ РОЗКАЗАТИ ПРО СЕБЕ, ПРО СВОЮ СІМ'Ю, СВОЮ КРАЇНУ»	58
Зленко А. О. ЧОМУ ІНОЗЕМНІ СТУДЕНТИ ПОВИННІ ВИВЧАТИ УКРАЇНСЬКУ МОВУ?	60
Кирпиченко О. Е. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УКРАЇНСЬКИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	62
Кіндрат І. П., Николин А. М., Сав'як О. Л. НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ	65
Книшенко Н. П. РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТЕРМІНІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ, УТВОРЕНИХ У МЕЖАХ СУФІКСАЛЬНОГО СПОСОБУ	67
Князь Т. М. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ	70
Коцюбовська Г. А. СОЦІОКУЛЬТУРНА СКЛАДОВА В ОПАНУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	72
Куліченко А. К. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	75
Литвиненко Н. П., Хомова О. М. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСВОЄННЯ АКТИВНОЇ ТА ПАСИВНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛОМОВНИМИ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НИМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	77

Матковський О. М. ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ З МУЗИЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ У ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ (з досвіду роботи)	80
Мельник Т. П. ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЛЕКСИКИ В КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	83
Мисик О. А. ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ВІДДІЛЕННЯ ЛІКАРНІ» У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ: КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД	85
Михно Л. П. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ З ЕЛЕМЕНТАМИ ІННОВАЦІЙНОСТІ, РЕКОМЕНДОВАНІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ	88
Моргунова Н. С. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	91
Паламарчук О. В. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	94
Писаренко К. О. ПРО ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ВСТАВНІ ТА ВСТАВЛЕНІ КОНСТРУКЦІЇ В ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОМУ ТА НАУКОВОМУ СТИЛЯХ» З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ	97
Полежаєв Ю. Г., Дяченко І. М. МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	101
Пономаренко О. Г. МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗВО ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ	104
Постернак І. М., Постернак С. О. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КЕРУЮЧИХ НЕРУХОМІСТЮ У МАЙБУТНІХ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З БУДІВНИЦТВА	108
Приходько А. М. УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЗВО ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ ЗАСОБАМИ МОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	111
Приходько Ю. І., Стріха С. В., Шемчук В. А. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	115
Радіонова Т. О. АНАЛІЗ ЦІЛЕЙ І ЗАВДАНЬ ДІЮЧОЇ В УКРАЇНІ СИСТЕМИ ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМНИХ ДОКУМЕНТІВ ПРО ОСВІТУ	119

Раскосова Г. Б. МОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ	121
Руденко С. М., Сапожнікова Л. Я. ПОСІБНИК «УКРАЇНСЬКА МОВА ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ»: НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ	123
Садовниченко Ю. О., Пастухова Н. Л., Мясоедов В. В. ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ	126
Семененко І. Є. РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ В ПРАКТИЧНО ОРІЄНТОВАНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ	129
Серебрянська І. М. ПРАКТИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА»	132
Сціра М. А. МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	135
Танчин К. Я. СТРАТЕГІЇ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА «УКРАЇНСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА» ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ	139
Тимченко А. О. ВІДГУК НА ВИДАННЯ «СТАНДАРТИЗОВАНІ ВИМОГИ: РІВНІ ВОЛОДІННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ЯК ІНОЗЕМНОЮ А1–С2. ЗРАЗКИ СЕРТИФІКАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ	142
Тишковець М. П. НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ: ДОСВІД ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КАФЕДРИ	145
Фоміна Л. В., Самолисова О. В. ЕФЕКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ ОНЛАЙН-ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У МЕДИЧНОМУ ВИШІ	149
Цимбал С. В. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПАМ'ЯТІ В КОНТЕКСТІ ЇЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ	151
Шабі С. В. МЕТОД ПРОЕКТІВ У СИСТЕМІ МОВНО-КУЛЬТУРНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	154
Шеремета Л. П. КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	157

МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ, ЩО СПРИЯЮТЬ РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНЬОГО МЕДИКА НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Підготовка фахівців нового рівня є важливим завданням в умовах розвитку та реформування системи вищої освіти відповідно до динамічності розвитку ринку праці. Випускник вищого навчального закладу повинен вміти самостійно й ефективно розв'язувати проблеми в галузі професійної діяльності, позитивно взаємодіяти та співпрацювати з колегами, прагнути до постійного фахового зростання та творчої самореалізації.

Питанню формування професійної компетентності приділила увагу низка вітчизняних та іноземних науковців: І. Г. Агапов, Б. С. Гершунський, І. В. Радзієвська, А. В. Хуторський, Д. Баретт, Д. Равен.

Мета нашої розвідки – з'ясувати особливості викладання української мови як іноземної шляхом розвитку ключових компетенцій.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю висвітлення проблем викладання української мови як іноземної за допомогою різноманітних педагогічних прийомів і технологій. У дослідженні використані такі наукові методи: описовий, спостереження, класифікації.

Питання визначення «компетенція» та «компетентність» розглянув у своїх працях М. Головань. «Компетенція – деяка відчужена, наперед задана вимога до підготовки особи (властивості або якості, потенційні здатності особи), наперед задана вимога щодо знань та досвіду діяльності у певній сфері; Компетентність – це володіння компетенцією, що виявляється в ефективній діяльності і включає особисте ставлення до предмету і продукту діяльності» [1, с. 28]. Ми схилиємося до позиції автора та розглядаємо ці поняття саме в такому значенні.

Формування ключових компетенцій, необхідних для будь-якої професійної діяльності, у тому числі медичної, є одним із найважливіших завдань професійної освіти. Ознайомившись із формулюванням ключових компетенцій медика в різних країнах (Великобританія, США, Канада, Росія), схилиємось до визначення експертів Ради Європи, що вказують на ключові компетенції, які повинні набути сучасні випускники вищих навчальних закладів професійної освіти [2, с. 69]:

соціальні компетенції – брати участь у прийнятті спільних рішень, функціонуванні та покращенні демократичних інститутів, урегульовувати конфлікти ненасильницьким шляхом (розвитку сприяють лексичні теми: *«Основні моделі взаємин “лікар-стоматолог – пацієнт”», «Спілкування з дітьми в стоматологічному кабінеті», «Етика лікаря-стоматолога»;* технологія організації групової навчальної діяльності (проблемний семінар *«Компромис із совістю для лікаря – це шлях до зради»;* «коло ідей» – *«Яким лікарем хочу стати я?»*);

комунікативні компетенції – толерантність, вміння спілкуватися (можна використовувати на заняттях ігри *«Зіпсутий телефон», «Повтори»,* чистомовки, комунікативні тренувальні вправи);

міжкультурні компетенції – розуміння відмінностей, розуміння один одного, здатність жити з людьми різних культур, мов, релігій (лексичні теми *«Традиції української кухні», «Знайомство», «Порівняльний аналіз родинної лексики української мови та хінді», «Особливості святкування Різдва в Україні», «Традиції та звичаї моєї країни»*);

інформаційні компетенції – володіння комп’ютерною грамотністю, здатність оволодіти новими технологіями в професійній галузі (*опрацювання тематичних відео- та аудіоматеріалів; застосування проектних технологій*);

навчальна компетенція – здатність навчатися протягом усього життя, що є основою безперервної професійної освіти евристичні технології (*добирання матеріалу з інтернету, переказ з елементами аналізу тексту, аналіз епізоду, складання діалогу, складання плану до твору*),

диференційований підхід («авторська лабораторія» - доповнити авторський текст, написати свою версію твору на задану тему, зробити власний портрет-опис).

Аналіз зазначених компетенцій дає можливість визначити орієнтовний перелік базових якостей, якими повинен володіти випускник вищого медичного закладу: комунікативність, адаптованість, мобільність, зібраність, колегіальність, самостійність, відповідальність, толерантність, самосвідомість, самооцінка, конкурентноспроможність.

Отже, можна дійти висновку про те, що у процесі навчання української мови як іноземної застосування різноманітних методичних прийомів і технологій є одним із найбільш доцільних шляхів розвитку ключових компетенцій у студентів-іноземців і потребує подальшого уважного дослідження.

Література

1. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 07/2008. № 3. С. 28.
2. Радзієвська І. В. Формування професійної компетентності медичних сестер. *Проблеми освіти*. 2008. №57. С.69.

Л. І Бадєєва

Харківський національний університет радіоелектроніки

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Останніми роками інтерес до української мови в країні і в усьому світі посилюється. Це пов'язано з рядом внутрішніх і зовнішніх чинників. Як наслідок, методика викладання української мови як іноземної стала одним із пріоритетних напрямів сучасної науки та її носія – вищої школи. Предметом

досліджень стають форми і методи викладання української мови як іноземної, їх постійне оновлення та пристосування до нових умов життя. Однією з інноваційних технологій у викладанні студентам є інтерактивні методи навчання. Отже, тема дослідження є актуальною. Автор ставить за мету – дослідити особливості використання інтерактивних методів у викладанні студентам-іноземцям нефілологічних спеціальностей.

Методологію викладання української мови як іноземної досліджували такі науковці, як Я. Глидар, І. Жовтоніжко, Т. Єфімова, А. Кулик, Т. Лагута, О. Тростинська, Г. Тохтар, Б. Сокіл, Г. Шелест та ін. Проблеми використання інтерактивних методів у навчанні вивчали О. Пометун та Л. Пироженко, О. Павлик, Г. Сиротенко та ін.

За проектом Державного стандарту навчання української мови як іноземної (2018 р.) на рівні А1 претендент повинен уміти висловлювати думки щодо запропонованої теми з використанням вивчених слів і конструкцій, описувати явища, що його оточують, самостійно відтворювати інформацію з прочитаних текстів елементарного рівня, розуміти прості висловлювання співрозмовника, реагувати на репліки, вживати етикетні форми тощо [5].

Ключовим поняттям для визначення рівня володіння мовою є «мовна компетентність». Його вперше вжив Н. Чомські в роботі «Аспекти теорії синтаксису» (оригінальна назва “Aspects of the theory of syntax”) 1965 р. Дослідник розрізняє компетенцію (competence), тобто знання мови мовцем/слухачем, і уживання/застосування (performance) – реальне застосування мови в конкретних ситуаціях. Власне, саме воно і є безпосереднім виявом/відбиттям компетенції [1, с. 71].

Мовна підготовка іноземних громадян полягає в забезпеченні їхніх комунікативних потреб у різних сферах спілкування: науковій (для отримання конкурентоспроможної підготовки за обраним фахом), соціально-культурній (для належної адаптації та повноцінного орієнтування в соціально-культурному середовищі, особистісного культурного розвитку), побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя).

Тому головне завдання вивчення української мови як іноземної полягає в послідовній комунікативній організації навчального процесу. Комунікативність ставить у центр теорії та практики вивчення другої мови вживання мови, її функціонування. Комунікативність передбачає вибір прийому навчання, застосування умінь і навичок, спосіб подання матеріалу, зміст загальноосвітніх завдань. Для сучасного навчання української мови як іноземної важливими є: практична спрямованість навчання; функціональний підхід до відбору і подання мовного матеріалу; ситуативно-тематичне подання навчального матеріалу; вивчення лексики та морфології на синтаксичній основі; виділення етапів навчання [4, с. 53].

Розпочинаючи вивчення української мови як іноземної, необхідно чітко визначити життєві ситуації та форми спілкування, за яких студент хоче користуватися українською мовою. Відповідно до цих ситуацій ми добираємо тексти для читання та обговорення на заняттях, вправи для письмового виконання.

У методології викладання української мови як іноземної допомагають інтерактивні методи викладання дисципліни. «Інтерактивне навчання (від англ. Inter – взаємний, act – діяти), за визначенням О. Пироженко, – це спеціальна форма організації навчальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень/студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність» [2, с. 9]. Гадаємо, що саме інтерактивні технології навчання, які передбачають активну взаємодію всіх учасників, сприяють покращенню мовної компетенції студентів. Дослідники О. Пометун та Л. Пироженко у своїй праці, присвяченій використанню інтерактивних технологій навчання, запропонували основні групи розвивальних вправ: колективно-групові (мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм, навчаючи – учусь), кооперативні (робота в парах, робота в малих групах, «Карусель»), ситуативне моделювання (розігрування ситуації за ролями («Драматизація», «Програвання сценки», «Рольова гра»)), дискусія (метод ПРЕС, кейс-метод).

Кожна із цих груп вправ розвиває мовну компетенцію. Такі форми навчання не лише розвивають навички говоріння, а й допомагають закріпити знання з лексики і граматики, ситуативно вивчити нову лексику, розвивають навички слухання. Ігри розвивають пізнавальний інтерес, активізують розумову діяльність. Гра стимулює спостережливість, вчить робити висновки, зіставляти окремі факти. Під час гри студенти краще засвоюють матеріал, вчаться застосовувати набуті знання в нових ситуаціях. Рольова гра вимагає від студентів прийняття конкретних рішень у проблемній ситуації в межах ролі. Наведемо приклади ситуативно-рольових ігор, які використовуються у навчанні: «Розмова у вагоні», «Розмова у таксі», «Ми заблукали. Вибачте, як пройти до...», «У банку», «На пошті», «Купуємо сувеніри», «Біля театральної каси», «Музеї нашого міста», «Ходімо у кіно» та ін.

Як свідчить досвід застосування інтерактивних методів під час навчання лінгводидактики, найбільш уживаними є за кооперативної форми роботи «Карусель», робота в малих групах і парах, за фронтальної роботи – «Мікрофон», «Мозковий штурм», рольові ігри, метод «ПРЕС». При цьому важливо дотримуватися визначених Г. Сиротенко умов підвищення ефективності навчання дорослих: «ураховувати мотиви навчання, створювати позитивну атмосферу навчального процесу, використовувати суб'єктивний досвід учнів (слухачів), ... створювати ситуації успіху, демонструвати можливість використання набутих знань у практичній діяльності, використовувати різноманітні методи навчання, форми організації навчального процесу [3, с. 29].

Таким чином, вивчення та застосування на практиці інтерактивних методів навчання дають можливість викладачам української мови як іноземної впроваджувати та удосконалювати нові методи роботи, підвищувати ефективність навчального процесу та рівень знань студентів.

Література

1. Курушина М. А., Літвінова І. М. Основні методичні прийоми вдосконалення мовної та комунікативної компетенції студентів соціально-

гуманітарного напрямку. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки: збірник наукових праць*. Харків: Константа, 2016. № 28. С. 68–76.

2. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. *Науково-методичний збірник*. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.

3. Сиротенко Г. Шляхи оновлення освіти: науково-методичний аспект. *Інформаційно-методичний збірник*. Харків: Основа, 2003. 96 с.

4. Шелест Г. Ю. Вивчення української мови як іноземної: проблеми, нові методики, перспективи. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 3. Т. 1. С. 51–55.

5. Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння та діагностика: Проєкт Державного стандарту України / Уклад. Мазурик Д., Антонів О., Синчак О., Бойко Г. Київ: [б. в.], 2018. 142 с.

Т. П. Беценко

Сумський державний педагогічний університет

імені А. С. Макаренка

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Творчі завдання – взаємозв'язок пізнавальних та інтелектуальних задач різного ступеня складності, що передбачають реалізацію індивідуальних, особистісних умінь і навичок студентів, використання їхнього потенціалу – психічного, мисленнєвого, розумового для виконання визначених вправ. Їх ефективне розв'язання вимагає від студентів застосування раніше засвоєних знань і вмінь у новій (може бути, що в складній) ситуації, комбінацію та перетворення, конструювання на їх основі модерного або неочікуваного, непередбачуваного, способу розв'язання задач, бачення нової проблеми в традиційній, звичній ситуації.

Важливо активізувати розумову, творчо-мисленнєву діяльність студентів. Творчі завдання повинні базуватися значною мірою на відомих студентам знаннях і вміннях, містити суперечності між відомим і невідомим, викликати інтерес до розв'язання, концентрувати увагу, спонукати до розвитку логіки мислення з одночасним збагаченням уяви, містити пізнавальну новизну.

На початкових етапах вивчення мови іноземним студентам пропонується виконання завдань репродуктивного типу. Поступово викладач ускладнює види роботи. Наступним етапом буде послуговування вправами частково-пошукового характеру. Далі – використання творчих завдань.

Так, простими завданнями, що є містком до складних, можуть бути завдання типу: *встановіть зайве слово* (за кількістю букв і звуків; за кількістю складів; за наявністю у слові фонетичних процесів та ін. (р. «Фонетика»); за синонімічною належністю слів; за ознакою переносності; за ознакою метафоричного вживання (р. «Лексикологія») та ін.; *зайве словосполучення за певною ознакою; зайве речення за певною ознакою* (р. «Синтаксис»); *вставте в ланцюгу пропущені ланки* (напр., граматичні характеристики частин мови; характеристики речень).

Складання схем-алгоритмів, таблиць забезпечує створення ґрунту для розуміння взаємозв'язків елементів, мовних явищ, характеристик. Спочатку можливе колективне складання схем, далі – самостійне. Підготовчий етап може передбачати виконання таких завдань: *встановіть зв'язок між мовними явищами, процесами*.

Навчивши встановлювати зв'язки між мовними явищами, процесами, можна переходити до виконання більш складних творчих завдань. Наприклад, пропонувати відповіді: які фонетичні процеси найбільшою мірою характерні для української мови? які фонетичні процеси засвідчені графічно, які спостережені в усному мовленні? яке місце посідає прогресивна асиміляція в групах приголосних української мови порівняно з іншими аналогічними явищами? які закономірності спостережені при спрощенні

приголосних звуків? як поширюються правила чергування звуків на запозичені слова в українській мові?

Різновидом творчих завдань може бути підготовка наукових повідомлень на визначену вузьку тематику, виділення проблемних і дискусійних питань.

Оригінальним творчим завданням може бути пошук певних ознак, властивостей, що характерні для рідної мови та української, їх зіставлення з коментуванням, розгорнутими поясненнями.

Під час виконання творчих завдань створюється колективна думка, особливо коли студенти працюють у динамічних групах (використання інтерактивних методів навчання). Така форма роботи сприяє інтелектуальному й емоційному взаємозбагаченню, розвитку здібностей, взаємовдосконаленню, прагненню пізнавати нову інформацію.

Отже, творчі завдання повинні стати невід'ємним складником освітнього процесу, зокрема – під час навчання української мови іноземних студентів.

Література

1. Беценко Т. П. Вступ до мовознавства. Тестові та контрольні завдання: навчальний посібник. Суми: Мрія, 2015. 72 с.

2. Ющук И. Ф. Я выучу украинский язык. Фонетика, лексика, словообразование, морфология. Украинская литература до 1917 года: учебное пособие. Киев: Рад. шк., 1991. 288 с.

3. Ющук И. Ф. Я выучу украинский язык: Правописание. Синтаксис. Стилистика. Украинская литература XX века: учебное пособие. Киев: Освіта, 1992. 333 с.

**ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ
ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ РІЗНОВИД
КРЕАТИВНО-ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ, РЕКОМЕНДОВАНИХ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ**

В умовах сьогодення актуальним є пізнання виявів культури народу в його мові та мовленнєвій діяльності, способів, засобів і форм, за допомогою яких мова фіксує духовно-матеріальну буттєвість етносу.

Проблеми лінгвокультурології в Україні досліджують С. Єрмоленко, В. Жайворонок, В. Калашник, Л. Мацько, О. Селіванова. Взагалі питання про доцільність і необхідність лінгвокультурологічного аналізу тексту порушила Л. Мацько [3, с. 61]. Уважаємо, у процесі вивчення української мови іноземними студентами раціональним буде використання лінгвокультурологічного аналізу тексту як різновиду тренувальних вправ чи як завдань для самостійного виконання.

Мета розвідки – схарактеризувати зміст, мету і завдання, з'ясувати специфіку та етапи лінгвокультурологічного аналізу художнього тексту як інноваційного різновиду навчальних вправ, рекомендованих для використання у процесі вивчення української мови як іноземної здобувачами вищої освіти.

Лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту полягає у виявленні різнорівневих мовних одиниць, що безпосередньо вказують на народномовне, лінгвоетнічне, країнознавче середовище/джерело, слугують засобами позначення етнічної дійсності, мають чітко виражене національне забарвлення, орієнтують на етноідентифікацію відтворюваних реалій, слугують маркерами національної картини світу; у встановленні культурної (народознавчої) семантики різнорівневих лінгвоодиниць та їх

співвіднесеності з певним етносом; у з'ясуванні народознавчого характеру повідомлюваної в тексті інформації; у пошуку та описові особливостей реалізації в тексті ментальності мовця/автора.

Мету лінгвокультурологічного аналізу художнього тексту вбачаємо у цілеспрямованому виявленні, аналізові та описові різнорівневих мовних одиниць, що співвіднесені з певним етнокультурним простором, є характерною ознакою народного (етнічного) континууму – його духовно-матеріальної дійсності, позначені народномовним (етномовним) колоритом і створюють культурний фон тексту.

Завдання лінгвокультурологічного аналізу художнього тексту:

- з'ясувати ідейно-тематичну спрямованість текстової інформації в аспекті її етнокультурної аргументації;

- схарактеризувати загальний культурний фон, представлений у тексті; встановити співвіднесеність тексту з певною культурою, етносоціумом, що реалізує культурну дійсність у назвах предметів духовно-матеріальної сутності;

- довести лінгвокультурну належність тексту на підставі аналізу його різносистемної мовної організації;

- встановити різнорівневі мовні одиниці, пов'язані з певним культурним, культурно-мистецьким, лінгвокультурним, народноповітовим, народознавчим контекстом і забезпечуть відтворення етнодійсності в тексті; класифікувати та описати лінгвокультуреми; схарактеризувати лінгвокультуреми з урахуванням етимологічних, культурносемантичних, стильових і стилістичних відомостей;

- розглянути мовно-естетичні знаки національної культури, засвідчені в тексті, як чинники інтелектуально-образної діяльності, як показники творчого духу;

- обґрунтувати вагу лінгвокультурних одиниць у плані формування мовно-етнічної картини світу в художньому творі;

- усвідомлено сприйняти лінгвокультурні одиниці, використані в тексті, як факти мовно-мисленнєвої діяльності індивіда, показники

освоєння ним довкілля – рідного чи чужоземного, осмислити майстерність авторського змалювання етноконтинууму на прикладі актуалізації відповідного мовного матеріалу, схарактеризувати вміння митця представити лінгвокультурну дійсність у художньому творі; довести вирішальне значення мовної субстанції, що є тлом, яке формує певну етночасопросторову дійсність;

- мотивувати емоційний колорит тексту, співвідносячи його естетику з етнокультурною мовленнєво-етичною, мовленнєво-етикетною традицією певної культури.

Об'єктом лінгвокультурологічного аналізу художнього тексту вважаємо мовнокультурний феномен організації тексту як різнорівневої, різноаспектної цілості, що є фрагментом етнобуття, фактом етнодійсності, реалією духовно-матеріальної життєдіяльності етномовця (автора, персонажа тощо), **предметом** – аналіз різнорівневих мовних одиниць, що співвіднесені з визначеним етнокультурним соціумом, виступають характерними складниками його мовно-побутової дійсності, слугують створенню необхідного культурного фону тексту.

Алгоритм лінгвокультурологічного аналізу художнього (поетичного) тексту передбачає обов'язкове визначення 1) теми, ідеї, мотивів твору, з'ясування специфіки сюжету та композиції, встановлення образів і персонажів із загальною характеристикою їх зв'язку з національною культурно-мистецькою, літературною традицією, канонами національного літературного жанру, фольклорними джерелами тощо; окреслення культурного часу та культурного простору, що реалізовані в тексті; встановлення культурного фону; 2) обґрунтування стилю тексту, жанру; визначення основних функцій тексту; фактора адресата; типу мислення; форми мовлення з підкресленням етнокультурного, національного характеру означених реалій, їх ментального колориту, етноонтологічної виразовості; 3) аналіз загальних стильових рис тексту в етнокультурному аспекті; спостереження за мовною організацією тексту, опис мовних ознак тексту на всіх рівнях з урахуванням етнокультурної, мовнокультурної,

етнолінгвістичної, етнографічної, народознавчої інформації:

а) характеристика фонічних засобів, реалізованих в тексті, що засвідчують зв'язок із певною етномовнокультурною дійсністю; б) аналіз лексичних одиниць, належних визначеному етноконтинууму: вичленування лінгвокультурам; виявлення етнографізмів, діалектної лексики; з'ясування культурних сем номів, що позначають культурні реалії; встановлення наявності культурологічних концептів з обґрунтуванням їхньої контекстуальної семантики; характеристика лексичного складу тексту як відображення національно-мовної картини буття, репрезентованої у творі; спостереження за використанням стилістичномаркованих етноодиниць, за культурною конотацією стилістичних значень мовних одиниць, визначення їхньої етнокультурної належності та емотивної виразовості; етнокультурна характеристика фразеологічних конструкцій, окреслення культурної семантики сталих виразів, їхньої народознавчої належності, особливостей уживання; в) обґрунтування етнолінгвокультурної специфіки граматичної організації тексту: актуалізації національно-мовної словотвірної бази, характерних морфологічних одиниць, національномаркованих граматичних конструкцій як способів та засобів вираження думки, забезпечення актів комунікації; з'ясування національно-мовного колориту, що властивий синтаксичним структурам; 4) характеристика тропеїстики: виявлення традиційних для певної культури художньо-виражальних засобів, встановлення їхньої культурної семантики, специфіки уживання (трансформації); 5) фіксація інтертекстуальних культурних зв'язків у тексті, мотивація їхніх стильових і стилістичних потенцій.

Важливість і потребу в оволодінні й використанні лінгвокультурологічного аналізу тексту вбачаємо в тому, що він дає змогу глибоко, всебічно осягнути іншу етнічну дійсність при допомозі мови. У процесі виконання такого виду роботи значно розширюється світогляд індивіда, підвищується його креативний потенціал, пробуджується його інтерес до культурного надбання інших народів тощо. Такий різновид вправ, як лінгвокультурологічний аналіз тексту, може бути запланований як для

індивідуального, так і для колективного виконання, аудиторної та самостійної роботи, як різновид тренувальних вправ і науково-дослідних, творчих завдань.

Отже, світ (картина світу народу) пізнається через текст. Лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту (як поетичного, так і прозового) – плідна галузь пізнавально-інтелектуальної діяльності, що може бути успішно реалізована в навчальному процесі і стати основою здійснення наукових порівняльних мовознавчих студій.

Література

1. Беценко Т. П. Лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту в сучасному науково-освітньому філологічному вимірі. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2017. Вип. 12. С. 18–21.

2. Єрмоленко С. Я. Мовно-естетичні знаки української культури. Київ: Інститут української мови НАН України, 2009. 352 с.

3. Мацько Л. Лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту. *Культура слова*. 2011. Вип. 75. С. 56–66.

А. О. Борисова, А. О. Колесник

Харківський державний університет харчування та торгівлі

THE ROLE OF PERSONAL RESOURCES AS AN IMPORTANT FACTOR FOR THE SUCCESSFUL INTERCULTURAL ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS IN THE COUNTRY OF THEIR EDUCATION

The ascending dynamics of the number of foreign students in Ukrainian higher education institutions testify to certain achievements of the national education system on its way to integration into the European and world educational space. The competitiveness of Ukrainian educational services at the global level is ensured by such factors as economic accessibility of education, a wide range of the proposed areas of training bachelors and masters, powerful scientific, pedagogical

and professional potential of the teaching staff, implementation of modern forms and methods of teaching, appropriate to European methods and standards. At the same time, foreign students' preparation provides high results of training future specialists. The problem of social and psychological adaptation of foreign students who come to a new country to get higher education is of particular importance nowadays. A foreign student is a bearer of specific experience, values, traditions, attitudes, stereotypes, beliefs, habits, behaviors and attitudes, different from the common ones in a new society. Relocation is associated with the necessity of undergoing a complex process of intercultural adaptation, which is taken as "a complex process in the case of successful completion of which a person achieves compatibility with the new cultural environment, accepting its traditions as own, and acting in accordance with them".

The situation in which a foreign student finds himself in the process of intercultural adaptation in the country of study, fully corresponds to the features of the so-called "difficult life situations" by its psychological characteristics. Ordinary life situation becomes difficult when circumstances that require a person to act on the verge of his adaptive capacity arise. This disrupts the usual flow of life and makes it impossible to meet the basic needs of life through the models and behaviors developed in the earlier life stages. The more differences a new social environment has, the more the situation influences the person, and, accordingly, the more complex it is. It is correct to call the situation of intercultural adaptation of a foreign student in the country of study "a difficult life situation". The success of the process of adapting to the new cultural and socio-economic conditions requires actualization of students' personal resources to overcome various difficult life situations.

The "resources" concept is defined as "functional potential, which provides high level of the realization of his activity, performance of work tasks, achievement of a set of indicators within a certain time ... personal qualities and attitudes that influence the behavior regulation". Based on the analysis of theoretical material and results of the research, we can distinguish universal components of the phenomenon of "personal resources of intercultural adaptation":

vitality (hardiness), ability to constructively copy, personal dynamism, tolerance for uncertainty.

The success in the process of adapting to new cultural and socio-economic conditions requires actualization of students' personal resources to overcome difficult life situations. In the structure of personal resources of intercultural adaptation, universal and ethno-specific resources can be identified. Universal resources include personal characteristics, which ensure the success of coping with difficult life situations: vitality (hardiness), coping, personal dynamism, tolerance for uncertainty. Ethno-specific resources include positive ethnic identity and ethnic tolerance.

Hardiness (vitality) is a personality trait that characterizes "a measure of a person's ability to withstand a stressful situation while maintaining internal balance not reducing performance."

Coping is a behavior that allows a person to "get through stress or a difficult life situation".

Personal quality providing a person with the desire to be the author of changes occurring in his life is called "personal dynamism", the psychological content of which is manifested in the ability to "rise above" oneself – to fight inertia, which impedes the process of personal and behavioral changes; striving for diversity and expanding life experience etc.

As a necessary component, personal resources of intercultural communication should also include tolerance for uncertainty – the ability to take important decisions, make plans, and implement them without knowing the possible outcome when the necessary information is lacking.

The development of these personal resources that help overcome difficult life situations is a prerequisite for the success of intercultural adaptation of foreign students in the country of study. Programs of social-psychological and pedagogical support of foreign students in higher educational establishments of Ukraine should include diagnostics and timely correction of psychological phenomena that determine the specifics of their integration into Ukrainian society during the learning process.

**ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ
ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ**

Активний розвиток глобалізації та модернізація системи освіти, що відбувається в Україні, висувають нові вимоги до підготовки фахівців, а також вимагають створення нових технологій, оновлення освітніх програм і використання інтерактивних методів навчання. Освітній процес має відповідати практичним потребам сучасних студентів і сприяти якісній підготовці майбутніх фахівців. Саме тому важливим є впровадження в освітній процес інтерактивних методів навчання.

Використання інтерактивних методів навчання вивчали: І. Лук'янченко, П. Шевчук, Н. Коломієць, О. Пометун, Л. Пироженко, О. Коротаєва, Н. Суворова, Т. Сердюк, Т. Сазерленд та інші. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання досліджували: М. Жалдак, Ю. Жук, Н. Дементієвська, О. Пінчук, О. Соколюк, П. Соколов. Інтерактивним технологіям навчання на заняттях із мови присвячені праці: І. Свириденко, І. Кочан, І. Сидоренко, М. Сідун та інших науковців [4, с. 186].

Серед моделей навчання виділяють: традиційну або класичну, активну і інтерактивну. Особливостями традиційної (класичної) моделі є те, що студенти засвоюють матеріал зі слів викладача (традиційна лекція) чи з тексту підручника, не беруть участь в обговоренні. Активна – передбачає стимулювання пізнавальної діяльності і самостійності студентів, взаємодія в системі студент-викладач, а також наявність творчих завдань. Інтерактивна – процес взаємодії викладача і студента, використання моделювання життєвих і професійних ситуацій, рольові ігри та методи, що дають змогу створити ситуації пошуку, співпереживання, суперечностей, сумніву, переконання, аналізу та самооцінки своїх дій, спільне розв'язання проблем

[5, с. 10]. Інтерактивне заняття передбачає організацію освітнього процесу таким чином, щоб були задіяні різні види завдань (діалоги, монологи, дискусії, ігри), форми навчання (парна, групова робота, рідше – самостійна), робота з різноманітними джерелами інформації (аудіо- та відеоматеріали, журнали, газети тощо) [3]. Важливим є те, що викладач має створити комфортну психологічну атмосферу й однакові умови для творчого навчання мови. Викладач коригує та направляє діяльність студентів-іноземців через співпрацю з ними.

Найбільш відомі методи інтерактивного навчання: метод кейсу, метод проектів, рольові і ділові ігри, тренінгові заняття, командні конкурси і змагання. Також активно використовуються елементи і прийоми інтерактивного навчання в традиційних формах навчання вищої школи – робота в парах, робота в малих, робочих або творчих групах, мозковий штурм тощо [5, с. 11]. Для формування у студентів-іноземців мовних, мовленнєвих і комунікативних умінь і навичок можна запропонувати такі види завдань на заняттях із мови: *Method case-study*: розв’язування кейсів, проблемних ситуацій. Інциденти, які пропонує для обговорення викладач, мають бути дотичними до реальних життєвих ситуацій. Вони слугують для студентів конкретним матеріалом для роздумів, ідей. Студенти у процесі розв’язання проблеми виявляють свої людські почуття та емоції, виховують у собі гуманність, відповідальність за справедливість прийнятих рішень, формують власні моральні цінності та набувають життєвого досвіду [4, с. 187].

Дискусія: викладач формує невеликі групи студентів, які обговорюють проблемне питання і через фіксований час презентують одне або кілька його рішень, які сформувалися у студентів під час дискусії. Дискусія є важливим засобом пізнавальної діяльності студентів у процесі навчання, оскільки дискусія – широке публічне обговорення дискусійного питання [3, с. 48].

Повідомлення для соціальної мережі про подію, яка Вас вразила: студент пише повідомлення про подію або ситуацію, свідком якої він був і

своє враження від неї. Або ж студент-іноземець розповідає про почуту ним новину й висловлює свою думку стосовно неї [4, с. 188].

Для групового навчання можна запропонувати роботу в парах, роботу в малих групах. Під час роботи в парах можна виконувати такі вправи: обговорити завдання, короткий текст; взяти інтерв'ю, визначити ставлення (думку) партнера до питання, твердження. Цікавою також є вправа «Мікрофон», під час якої кожному студенту надається можливість висловити свою думку чи позицію.

Цікавим інтерактивним методом навчання є ділова гра як форма моделювання умов і відносин професійної діяльності, характерних для певного виду практики, яка сприяє розвитку професійних навичок, формує вміння взаємодії з партнерами, ділові якості й риси майбутніх фахівців, викликає позитивні емоції, стимулює розумову діяльність, розвиває нестандартне мислення [1, с. 39].

Інтерактивне навчання – ефективний спосіб підвищення якості навчання, така робота сприяє розвитку творчого мислення, формуванню професійної компетентності студентів.

Література

1. Башкір О. І. Активні й інтерактивні методи навчання у вищій школі. *Педагогіка та психологія: збірник наукових праць*. Харків, 2018. Вип. 60.
2. Кочан І. Нові освітні технології в практиці викладання української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2008. Вип. 3. С. 14–20.
3. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.
4. Савченко Л. А. Особливості інтерактивного навчання на заняттях з української мови як іноземної. *Проблеми і перспективи підготовки іноземних студентів*. Харків: ХНАДУ. 311 с.
5. Ягоднікова В. В. Я Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 80 с.

**ІННОВАЦІЙНІ ТА ТРАДИЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ
ТЕМИ «СПОСОБИ ВВЕДЕННЯ ЦИТАТ У ТЕКСТИ» З ІНОЗЕМНИМИ
СТУДЕНТАМИ – ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ
У ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ**

Протягом останніх десятиліть в методиці викладання української мови йде активний пошук сучасних ефективних підходів і методів навчання. Однією із нагальних проблем є грамотне використання цитат у тексті. Це – одна з найважливіших вимог, що висуваються до наукової роботи (реферату, курсової роботи, наукової статті чи монографії). Уміння автора працювати з науковою літературою, коректно, доречно послуговуватися цитатами і належно оформляти посилання на використані джерела виступає суттєвим показником рівня його академічної підготовки [1, с. 6].

Серед новітніх розробок, що висвітлюють вивчення проблеми використання цитат, слід відзначити праці П. Дудика, С. Бевзенка, К. Плиско, К. Шульжука та ін.

Мета розвідки – з'ясувати інноваційні й традиційні форми роботи, ефективні у процесі вивчення особливостей уведення цитат у тексти.

Цитата – це точний дослівний витяг із якого-небудь твору одного автора і введення його у твір іншого автора для ілюстрації тези, підтвердження того чи того припущення, заперечення якогось аргументу або ж для критики цитованого твору. Варто зазначити, що використання цитат стосується не тільки фрагментів літературних творів, а й інших текстів – фотографій, відеозаписів, звукозаписів, креслень, відомостей, поданих у графічній формі. Особливістю цитати є її поліфункціональність. Дослідниця Т. Смирнова пропонує таку класифікацію цитат [5, с. 10]:

1. Точна цитата – цитата у власному розумінні – точне (дослівне) відтворення слів джерела.

2. Прецедентна ситуація – певна «еталонна», «ідеальна» ситуація, пов'язана з набором певних конотацій, диференціальні ознаки якої входять до когнітивної бази; прецедентною ситуацією можуть бути прецедентне висловлювання або прецедентне ім'я або неprecedентний феномен.

3. Неточна цитата – нетотожне відтворення слів джерела зі збереженням структури висловлювання. Неточною може бути: «забута» цитата, що не розпізнається як така суб'єктом; цитата з нетотожним відтворенням джерела, зі змінами граматичних форм; цитата, яка відіграє роль «забутої», реалізує акт пригадування суб'єктом «чужого» слова.

4. Цитата-висловлювання – текстова одиниця зі структурою речення, яка виступає в «чужому» контексті у функції знака-вказівки на джерело. Має стійку структуру, але в контексті допускає порушення цілісності, яке не змінює «прихованого» значення, зумовленого джерелом.

5. Цитата-парафраза – перефразування слів джерела.

6. Цитата-знак – текстова одиниця, у яку потенційно закладено у згорнутому вигляді весь текст-джерело. У функції знака тексту можуть виступати: номінації – імена власні і загальні, які слугують для називання предметів, явищ, якостей, дій, а також виступають заміниками цілого тексту; специфічні індивідуально-авторські деталі, що виступають як символи; атрибути – ознаки імен, що відсилають до конкретного тексту; ситуація – відтворення всієї сюжетної ситуації [4, с. 203].

7. Цитата-заголовок або цитата-епіграф виділяється на тій підставі, що така цитата володіє потенціалом, який визначається особливим становищем щодо цілого тексту – сильною позицією.

8. Цитата-тема – слова і словосполучення, що вводять індивідуально-авторську тему або мотив.

9. Слова-цитати представлені авторськими неологізмами або літературними найменуваннями, пов'язаними з іменем певного автора. За ними стоїть відомий текст, ситуація (історична, культурна, художня).

Найважливіше правило цитування полягає в супроводі цитати посиланням на певне джерело зі списку використаної літератури. Відсутність посилання при цитаті або відсутність цитати при наявності посилання є грубою помилкою оформлення наукової роботи [2, с. 14]. Приклади завдань із оформленням різного виду цитат і посилань наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Приклади завдань із оформлення різного виду цитат

Завдання	Приклад	Посилання
Наведіть приклад цитати із згадуванням загальновідомої інформації	Відстань від Сонця до центру Чумацького Шляху приблизно $1,7 \times 10^9$ а. о.	Загальновідома інформація, може використовуватись без посилання на автора
Наведіть приклад цитати, яка вписана в текст праці та починається з рядкової літери, з позначенням автора в дужках	Обрядове життя слобожан у ХІХ ст., як про це зазначено у книзі «Краєзнавство Слобожанщини», «... було наповнене різними звичаями та обрядами, святкуванням численних православних свят та окремих днів тижня» (Жванко, 2011, с. 124).	Жванко Л. М. Краєзнавство Слобожанщини: навчальний посібник Харків, 2011. 384 с.
Наведіть приклад цитати, яка є окремим реченням і починається з прописної літери з позначенням автора в тексті	Світлана Єрмоленко точно відзначає: «Мову Лесі Українки називають афористичною».	Єрмоленко С. Я. Мовно-естетичні знаки української культури. Київ, 2009. С. 149.
Наведіть приклад цитати – великого	«Одно изъ древнейшихъ документальныхъ свидетельствъ о Харькове относится къ 1656 году. Въ	Багалеј Д. И., Миллер Д. П. История города

фрагменту запозиченого тексту	этомъ году уже несомненно Харьковъ существовалъ: въ немъ жила большая партия переселенцев – малоросіянъ, явившихся сюда, очевидно, сразу и занявшая своїми дворами Харьковское городище. Объ этомъ свидетельствуетъ найденная мною отписка Харьковскаго воеводы Селифонтова 1657 года...»	Харькова за 250 лет его существования (1655–1905): истор. моногр.: в 2-х т. Т. 1. 1993. Репринт.изд. 568 с.
Наведіть приклад цитати – парафрази (непрямого цитування)	Державний стандарт з бібліотечної справи містить певні вимоги до написання розділових знаків	ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги. Київ. 2007. 47 с.
Наведіть приклад цитати з внутрішньотекстовим посиланням	«До вищих органів державної влади в Україні належать Верховна Рада України...»	Правова основа діяльності органів державної влади: зб. нормат. актів / упоряд. Любченко П. М. Харків, 2010. 303 с.
Наведіть приклад цитати з позатекстовим посиланням	Правила банківського кредитування підприємств державної форми власності викладено у навчальному посібникові «Кредитування та ризики»	Денисенко М. П., Догмачов В. М., Кабанов В. Г. Кредитування та ризики: навчальний посібник. Київ, 2008. 213 с.

Зазначимо, що використання цитат виступає ознакою сучасної наукової мови, важливим компонентом композиції сучасного наукового тексту і через це заслуговує пильної уваги. [6, с. 10].

Доречно практикувати для виконання такі завдання, як добирання цитат і різні способи їх уведення у власний текст; спостереження за способами використання цитат в авторських текстах; збагачення тексту цитатами тощо.

Таким чином, цитати є невід'ємним і обов'язковим складником наукових текстів. Їх використання – спосіб збагачення наукового досвіду, наукової мови та розширення наукового світогляду.

Література

1. Кудінов І. О. Основи наукового цитування [Електронний ресурс]. URL: <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Kudinov-I.O.-Osnovi-naukovogo-czitivannya.pdf>.

2. Куликович Т. О. Основы научного цитирования: Методическое пособие для студентов и магистрантов, обучающихся по специальности – 23.01.04 «Психология». Минск: БГУ, 2010. 63 с.

3. Панченко Е. И. Роль цитаты в современном популярном тексте. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2017. Вип. 30 (1). С. 45–47.

4. Піндосова Т. С. Цитата як форма «Чужого слова». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*. 2015. Вип. 55. С. 202–204.

5. Смирнова Т. А. Типология и функции цитаты в художественном тексте (на материале романов А. Битова «Пушкинский дом», В. Маканина «Андеграунд, или Герой нашего времени»): автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.01.08. Москва: Московский гос. ун-т им. М. В. Ломоносова, 2005. 20 с.

6. Шагеева А. А. Когнитивные функции цитаты в естественнонаучном тексте (на материале русского и английского языков): автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20. Екатеринбург: Уральский государственный педагогический университет, 2005. 22 с.

АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Традиційна система культур являє собою систему замкнених локальних утворень, систему стійких, замкнених інформаційних систем. Відповідно діалог між такими культурами, тобто обмін інформацією між ними здійснюється на основі схожих стійких інформаційних компонентів, проте основний масив інформації має бути адаптованим (перекладеним, інтерпретованим) мовою конкретної локальної культури. Ніякого посередника, метамови для цього не існувало.

Тому на сучасному етапі розвитку суспільства інформація вважається найважливішим соціальним компонентом. В умовах сучасного інформаційного простору формується особливий тип культури – інформаційний, який стає основним елементом культурної трансформації. Формування інформаційної культури веде до зміни картини світу сучасної людини.

Під інформаційною культурою розуміємо сукупність інформаційного світогляду і системи знань і умінь, спрямованих на задоволення інформаційних потреб, які виникають під час навчальної, наукової, пізнавальної та інших видів діяльності. Її основою мають стати знання про інформаційне середовище, закони його функціонування, уміння орієнтуватися в інформаційних потоках, оскільки в недалекому майбутньому саме інформаційна культура стане важливим чинником розвитку кожної особи.

Діалог культур – важлива ознака окультурювання особистості, оскільки пізнання своєї власної культури тут здійснюється через пізнання іншої, другої культури в межах деякого семіотичного простору порівняння. Саме

пізнання сфери неспівпадіння культур збагачує їх новим змістом і новими цінностями, хоча ї ставить перешкоди для самого факту спілкування.

Головним засобом діалогу виступає мова, знання якої є найважливішою передумовою порозуміння іншої культури. Володіючи іншою мовою, ми адаптуємо (перекладаємо) зміст іншої культури. Порівнюючи свою і іншу культури, ми розуміємо цінність і своєрідність власної культури.

Зазначимо, що нове соціально-культурне оточення, до якого потрапляє іноземний здобувач, значно відрізняється від соціально-культурних умов тих країн, де раніше мешкали майбутні учні. Здійснені дослідження висвітлюють найтипівіші проблеми соціально-психологічної адаптації іноземних здобувачів, серед яких головною проблемою стає саме їхня адаптація до української інформаційної культури.

Позитивним фактором, що підтримує зацікавленість іноземних учнів навчальною діяльністю, дозволяє подолати «культурний шок», може стати тематичний урок. Тематичний урок розуміємо як урок з української (російської) мов за зазначеною культурологічною тематикою, де реалізуються одночасно комунікативні, лінгвокраїнознавчі, виховні установки.

Тематичний урок – це саме те місце, де мовні знання, отримані іноземним учнем підготовчого відділення на заняттях, реалізуються в атмосфері вільного спілкування і де ситуації, створені за допомогою ігрового моменту, дозволяють імітувати вільний процес спілкування за певною тематикою. Мовлення студента оцінюється не за технічними критеріями (швидкість читання, кількість і характер помилок, кількість реплік), а за комунікативним ефектом. З іншого боку, ситуації тематичного уроку дозволяють учням не тільки ознайомитися з тією чи тією традицією країни, мову якої вивчає учень, але й відчутти її зсередини, ставши її безпосереднім учасником.

Безумовно, проведення тематичного уроку вимагає від викладача серйозної підготовчої роботи. Так, підготовка до уроку «Веселе свято,

Масляна» починається з роботи над спеціально створеним текстом. Під час навчальних занять іноземні здобувачі ознайомлюються з лексикою, що супроводжує це свято, текст розкриває історію цього свята, головні його атрибути, символи, а також веселі забави під час проведення Масляної. Після ретельного ознайомлення з текстом на одному із занять з країнознавства іноземних здобувачів чекає накрытий гостинний стіл із млинцями та самоваром. Робота над текстом набуває предметного значення – здобувачі можуть відповісти, чому млинці ми називаємо рум'яними, що вони символізують, чого саме свято Масляної проводиться наприкінці зими – на початку весни. Відбувається діалог культур – студенти розповідають про традиції своєї країни, коли в їхній країні зустрічають весну, з якими символами пов'язане це свято. Таким чином, під час проведення університетом свята Масляної іноземні здобувачі мають чітке уявлення про те, що буде на них чекати на цьому святкуванні, можуть на власні очі подивитися на опудало Масляної, спостерігати за процесом її спалення, і навіть беруть участь у веселих забавах – перетягувати канат, лазити на стовп за подарунками. Таке поєднання навчальних занять за певної культурологічної тематикою з участю у справжніх традиційних українських святах занурює іноземних здобувачів у новий для них інформаційний культурний простір і дає можливість спостерігати його зсередини.

Цікавою формою інтеграції іноземних здобувачів в український освітній простір стає їхня участь у фестивалі «Студентська весна». Сцена оформлюється великою мапою світу, де позначено країни, з яких прибули студенти для навчання. Такі концерти дають можливість ознайомити українських студентів із національною символікою зарубіжних країн, а іноземним учням інтегруватися до соціально-культурного оточення, у якому вони зараз навчаються.

Таким чином, інформаційна культура, будучи елементом загальної культури людства, стає одним із найважливіших засобів формування світового культурного співтовариства, створення транснаціонального інформаційного простору.

ОДНОМОВНІСТЬ ЯК БАЗОВИЙ ПРИНЦИП НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

1. На нинішньому етапі людської цивілізації вже аксіоматичним можна вважати твердження про те, що постіндустріальне суспільство – епоха знань і інформації – суттєво змінює й посилює роль «людського фактора» й вимагає якісно нових фахівців, що, в свою чергу, зумовлює і нові вимоги до їхньої професійної підготовки. Реакцією на ці актуальні виклики в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана стало включення до навчальних планів усіх спеціалізацій факультету міжнародної економіки і менеджменту вибіркової дисципліни «Німецька мова як друга іноземна», яку студенти можуть вивчати протягом другого – четвертого курсів. Не тільки українські, але й іноземні здобувачі вищої освіти активно користуються цією можливістю, усвідомлюючи, що підвищують таким чином власну конкурентоспроможність при майбутньому працевлаштуванні.

Матеріали цього повідомлення базуються на досвіді організації навчального процесу із зазначеної дисципліни у змішаних мовних групах, тобто в групах, що складаються з українських і іноземних студентів, та мають на меті розкрити доцільність і переваги використання *принципу одномовності* як чинника, що забезпечує досягнення головної мети викладання іноземних мов – формування професійно орієнтованої міжкультурної комунікативної компетенції.

2. Якими ж шляхами можна досягти окресленої мети? Насамперед, вважаємо, що наскрізним орієнтиром усіх практичних занять має бути *навчання спілкування*, що складає основний зміст (суть) комунікативного підходу при передачі іншомовних знань і формуванні іншомовних навичок.

Організація навчального процесу повинна відтворювати/моделювати реальні комунікативні ситуації/акти, тобто передбачати наявність адресанта і адресата мовлення, адекватного мовленнєвого завдання, що, у свою чергу, забезпечує вмотивованість, зверненість і ситуативність навчального іноземномовного спілкування студентів із різними рідними мовами. Як і за реальних обставин, таке спілкування має бути формою соціальної взаємодії студентів, спонукати їх до висловлення певних міркувань, відстоювання (аргументації) власних позицій, обміну досвідом, прояву емоцій тощо.

З одного боку, максимальній наближеності до справжніх комунікативних процесів сприяє використання автентичних іноземномовних навчальних матеріалів, котрі ілюструють «культурні стандарти» носіїв відповідної мови (їхні традиції, звичаї, культурні надбання, норми ділового етикету, спілкування тощо) та – залежно від рівня володіння студентами іноземною мовою – можуть підбиратись із фаховою орієнтацією. Такий підхід зумовлює звикання до «живої» іноземної мови, сприйняття головних складових змісту висловлювань і текстів, а також усвідомлення міжкультурних відмінностей та їх толерантне сприйняття.

З іншого боку, ефективне комунікативне опрацювання та засвоєння таких матеріалів досягається широким впровадженням в аудиторний навчальний процес і самостійну роботу студентів завдань, що мають проблемно-інтенсивний характер і віддзеркалюють також суттєві ознаки професійного спілкування. Це, приміром, діалоги на повсякденну чи ділову тематику, виконання групових міні-проектів, виступи з повідомленнями, презентації, дискусії (із підготовчими вправами у формі діалогів „Zickzack“ (Zickzack-Dialoge) чи за методом PMF (PMF-Methode)) і ціла низка інших форм монологічної та діалогічної мовленнєвої діяльності. Зрозуміло, що за нинішніх умов така робота неможлива без опори на сучасні інформаційні технології, чим досягається поєднання країнознавчої (фахової) спрямованості навчального матеріалу з комунікативними / інтерактивними формами його опрацювання.

3. Очевидно, що орієнтація на окреслений підхід, результативність якого підтверджується багаторічною практикою, вимагає (переважної) *одномовності* в організації практичних занять (у нашому випадку – це вживання німецької мови як викладачем, так і студентами на всіх етапах практичного заняття). Одномовність, на наш погляд, не заперечує залучення рідної мови в певних виняткових ситуаціях (приміром, для економії часу), але означає повну відмову від перекладу цілих текстів. Ми взагалі *не практикуємо переклад* як один з аспектів навчального процесу. Тобто йдеться про використання іноземної мови як інструменту спілкування в усіх формах навчальної взаємодії студентів та викладача і студентів.

Послідовне дотримання принципу одномовності сприяє поступовому формуванню в студентській групі іноземномовного (німецькомовного) середовища, яке створює необхідні передумови для того, щоб подолати психологічні комунікативні бар'єри за необхідності спілкуватися іноземною мовою і позбутися звички (яка нерідко суттєво ускладнює комунікацію) перекладати бажані висловлювання з рідної мови іноземною (тобто дає *поштовх до мислення іноземною мовою*).

Іншими словами, і в цьому полягає наше глибоке переконання, одномовність допомагає відчутти й пізнати «живі» механізми функціонування іноземної мови та забезпечує таким чином її адекватне використання в міжкультурній комунікації.

I. I. Георгіце

*Вищий державний навчальний заклад України
«Буковинський державний медичний університет»*

ВИКОРИСТАННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Проблема формування особистості звучить особливо актуально в сучасних умовах демократизації та інтеграції суспільства. Відповідальність

викладача-філолога за становлення особистості студента-іноземця і зразкового студентського колективу демократичного типу важко виміряти й переоцінити. Призначення особистісно орієнтованих технологій полягає в тому, щоб підтримувати та розвивати природні якості майбутнього медика, індивідуальні здібності, допомагати у становленні його суб'єктності, соціальності, культурної ідентифікації, творчої самореалізації.

Питанню особистісно орієнтованого навчання приділила увагу низка науковців: Б. Гривнак, М. Гриньова, Г. Дятко, Н. Гузик, А. Шевцов, С. Яценко та інші.

Наша мета – з'ясувати особливості викладання української мови як іноземної шляхом використання особистісно орієнтованого підходу.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю висвітлення проблем викладання української мови як іноземної за допомогою різноманітних педагогічних методів і форм. У дослідженні використані такі наукові методи: описовий, спостереження, класифікації.

Особистісно орієнтоване навчання – це навчання, у центрі якого особистість: її мотиви, цілі, неповторний психологічний склад. Ураховуючи інтереси особистості, рівень її знань і умінь, викладач визначає мету знань і коригує освітній процес, керуючись розвитком особистості [2, с. 37].

Оскільки метою особистісно орієнтованого навчання є не просто передавання досвіду у вигляді знань, умінь і навичок, а й формування ціннісних орієнтацій особистості, її світогляду, набуття нею особистого досвіду діяльності, здатності адекватно діяти в проблемних ситуаціях, задовольняти індивідуальні потреби, відповідати на виклики часу і здійснювати свій життєвий проект, то можна стверджувати, що воно є компетентнісним за своєю сутністю.

Принципи особистісно орієнтованого навчання передбачають, що перед викладом нового матеріалу викладач урахує рівень і спосіб сприйняття інформації студентом і передбачить незрозумілі, нецікаві моменти. Відповідно до цього викладач коригує матеріал для найкращого засвоєння до рівня розвитку студентів.

Окрім того, ураховуються мотиви та інтереси навчання студента, акцентується увага на вивченні матеріалу, необхідного для розвитку його майбутніх професійних якостей (вивчення лексичних тем, пов'язаних із психологічними, моральними, професійними, якостями лікаря). Перед вивченням нової теми необхідно обґрунтувати студенту її актуальність, тоді навчальні цілі сприйматимуться як власні. Використання нових технологій у викладанні української мови для іноземних студентів є одним із найважливіших аспектів удосконалення й оптимізації навчального процесу, збагачення арсеналу методичних засобів і прийомів. «Сьогодні в педагогічній літературі вже не дискутується питання щодо використання в навчальному процесі такого підходу. Він є офіційно визнаним і йому надається перевага в середовищі викладачів української мови як іноземної. Головним в особистісно-орієнтованому процесі є оволодіння українською мовою як іноземною, тобто максимальне врахування особистісних здібностей та інтересів студентів, а не сам процес викладання! [1, с. 89].

Отже, особистісно орієнтований підхід у процесі навчання української мови як іноземної є вартим уваги та вивчення для використання на заняттях української мови як іноземної. На сучасному етапі, на нашу думку, він є одним із найбільш актуальних для практичного втілення розвитку комунікативних здібностей та оволодіння мовою студентами-іноземцями.

Література

1. Дьолог О. Інноваційний підхід до викладання курсу «Українська мова як іноземна». *Проблеми и перспективы языковой подготовки иностранных студентов: материалы X Международной научно-практической конференции (1-2 октября 2015 г.)*. Харьков: ХНАДУ, 2015. С. 89.

2. Педагогічні технології: теорія та практика: навчально-методичний посібник. За ред. проф. М.В. Гриньової. Полтава, АСМІ: 2006. С. 37.

ВИВЧЕННЯ ГРАМАТИКИ НАУКОВОГО СТИЛЮ ІНОЗЕМНИМИ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Головне призначення наукового стилю – систематизація знань про результати пізнання світу, про результати досліджень, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, класифікацій, роз’яснення явищ, виклад матеріалу, представлення наукових даних суспільству.

Наукова мова повинна бути аргументованою, саме тому основною формою існування наукової мови є письмова, що пояснюється характерними її ознаками. До цих ознак належать: інформативність, поняттєвість і предметність, об’єктивність, логічна послідовність викладу, узагальненість, однозначність, точність, лаконічність, доказовість, переконливість, аналіз, синтез, аргументація, упорядкована система зв’язків між частинами висловлювання і пояснення причинно-наслідкових відношень, логічно впорядковані висновки.

З огляду на це, науковому стилю притаманні певні граматичні особливості, що є відмінними від граматичних виявів текстів інших функціональних стилів.

Візьмемо за основу лінгво-методичну модель навчання наукового стилю, запропоновану С. В. Лазаренко [1], що передбачає три етапи формування наукового стилю мовлення іноземців на заняттях з української мови: когнітивно-збагачувальний, репродуктивно-діяльнісний, творчо-продуктивний. Розглянемо орієнтовну схему вивчення граматики наукового стилю, розроблену відповідно до названої моделі.

На *першому* – когнітивно-збагачувальному – етапі в нерозривній єдності з вивченням лексичного матеріалу необхідно вивчити основні граматичні конструкції, які використовуються в текстах наукового стилю для характеристики того чи того наукового явища, розглядаючи їх у таких

тематичних блоках як «Визначення як основа наукового опису» та «Характеристика предмета і процесу».

Здобувачі вищої освіти засвоюють основні правила побудови простих конструкцій розповідного і питального характеру, способи творення термінів, а також засадничі граматичні формули, що використовуються в наукових описах.

На *другому* – репродуктивно-діяльнісному – етапі доцільно розглядати способи побудови складних речень, які вживаються в різножанрових текстах наукового стилю, правила створення плану заданого тексту, переказу тексту за попередньо складеним планом. Засвоєння цих правил сприятиме виробленню у студентів уміння працювати з текстовим матеріалом: перефразувати, компресувати і переказувати текст, використовуючи вивчені синтаксичні конструкції.

На *третьому* – творчо-продуктивному – етапі іноземні здобувачі вищої освіти, засвоївши граматичний матеріал попередніх занять, зможуть створювати самостійні тексти: спочатку репродуктивного характеру (наприклад, анотації, реферати-резюме), а потім і продуктивного (наприклад, самостійне повідомлення на задану тему).

На нашу думку, такий підхід до організації навчального матеріалу оптимізує процес навчання, підвищує його якість, а відтак забезпечить формування мовної компетенції (зокрема граматичної компетенції) майбутнього фахівця як складника загальної професійної компетентності.

Література

1. Лазаренко С. В. Особливості навчання наукового стилю мовлення іноземців на заняттях з української мови. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2018. VI (73). С. 14 – 18.

ІНФОГРАФІКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Сучасність ставить все більш високі вимоги до навчання і практичного володіння іноземною мовою у повсякденному спілкуванні та професійній сфері. Обсяги інформації зростають, і часто традиційні способи її передавання, зберігання й обробки є неефективними. Нове покоління студентів має, на думку багатьох дослідників, так зване «кліпове мислення» і очікує графічних і візуальних пояснень. Використання інфографіки дає можливість розширити можливості традиційних занять і підняти рівень навчання мови на якісно новий рівень: допомагає сконцентрувати увагу, краще запам'ятати, дає емоційний поштовх і теми для дискусій. Інфографіка – візуалізація даних або ідей, метою якої є донесення складної інформації до аудиторії швидким і зрозумілим способом. Інфографіка має такі переваги: засвоєння більшої кількості інформації, збагачення лексичного матеріалу, полегшення сприйняття інформації та розширення кола навчальних завдань.

Існують два протилежні підходи до дизайну інфографіки. Перший – це дослідницький (англ. «explorative»), що бере початок ще у давніх традиціях оформлення наукових робіт (про це детальніше у Е. Тафті, автора багатьох робіт з інформаційного дизайну). Інший підхід, названий Н. Холмсом «explanation graphics» («ілюстрації, які пояснюють»), сюжетний, розповідний. Ми більшою мірою спираємося на другий, нарративний тип інфографіки.

Інфографіку можна використовувати на різних етапах навчання студентів-іноземців. Яскравим прикладом використання інфографіки на елементарному рівні навчання є наш новий підручник-розмовник "Welcome to Ukraine!" (автори Л. В. Пятковська, О. Е. Пчелінцева, О. А. Деньга, Т. В. Ісаєнко), що вийде друком у цьому році. У ньому подано оригінальні ілюстрації (автор-дизайнер – Вікторія Кудревич) та автентичні тексти,

пов'язані з традиціями та святами, життям українців та ін. Підручник-розмовник складається з чотирьох частин: "Survival Ukraine", "Survival Russian", "Cultural moments" (із коментарями англійською, французькою, арабською та китайською мовами) і розділ «Українські пісні». В основі подання матеріалу – комунікативний підхід. Кожну з частин пропонованого підручника супроводжують ілюстрації, які мають не стільки естетичне, скільки інформаційне навантаження, і значно спрощують сприйняття викладеного матеріалу. Наведемо кілька прикладів. Ілюстрація до теми «Food. Їжа» візуально підкріплює пропоновану в тексті інформацію, має крос-культурний характер, показує реалії сучасного українського життя:

До теми «Health. Здоров'я» пропонується ілюстрація-таблиця «Народні методи лікування»:

Sickness	Remedy
cold	hot tea with lemon boiled milk with honey, butter, baking soda garlic 100 grams of gorilka
sore throat	alcohol compress
cough	mashed -potato compress
temperature	hot tea with raspberry jam
runny nose	nose drops made from honey, onion juice and water a hot hard-boiled egg held to the bridge of your nose
indigestion	rise porridge dry fruit compot half of glass of nut extract in alcohol Page31

Ця таблиця-ілюстрація про народні методи лікування деяких хвороб допомагає краще зрозуміти ставлення до цієї проблеми і може стати початком дискусії з теми.

У темі «Shopping. Магазин» також використано малюнок-таблицю, що дає корисну інформацію і слугує поштовхом до розмови про одяг для різних сезонів.

Table3: Table of size

European size	International size	Russian size
34	XS	40
36	S	42
36-38	S/M	42-44
38	M	44-46
38-40	M/L	46-48
40	L	48
40-42	L/XL	48-50
42	XL	50
42-44	XXL	52

Питання:

1. Яка сьогодні погода?
2. Який одяг вам потрібен за такої погоди?
3. Які європейські розміри відповідають американським і українським?

Малюнки-ілюстрації та малюнки-таблиці супроводжують кожну тему і виконані в одному стилі, із наскрізними яскравими та характерними персонажами.

Отже, використання інфографіки на уроках української мови як іноземної підвищить мотивацію, допоможе іноземним студентам розширити словниковий запас, краще зрозуміти крос-культурні моменти, адаптуватися до нового мовного оточення.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «АРХІТЕКТУРА»

Однією з умов успішної організації роботи з формування комунікативної компетентності іноземних студентів є правильно побудована система вправ і завдань, через яку відбувається реалізація ідеї – розвиток діалогічного мовлення.

Для побудови спеціальної системи вправ із формування комунікативної компетентності іноземних студентів, які навчаються за спеціальністю «Архітектура», слід урахувати психологічні, лінгвістичні та лінгводидактичні засади.

Система вправ має відповідати таким основним дидактичним вимогам:

- 1) урахування рівня доуніверситетської мовної підготовки студентів;
- 2) урахування знань, отриманих на заняттях з інших дисциплін;
- 3) набуття комунікативних компетентностей та їх розвиток у зв'язку з усіма видами мовленнєвої діяльності;
- 4) зв'язок із професійно орієнтованими дисциплінами (дизайн, креслення, рисунок);
- 5) активізація мисленнєвої діяльності студентів (порівняння, узагальнення, аналіз, синтез, абстрагування, класифікація та ін.);
- 6) розвиток різних видів пам'яті;
- 7) рівень навичок самостійної роботи.

Найбільш відповідають цим дидактичним вимогам вправи та завдання, спрямовані на здійснення мовленнєвих операцій і комунікацію. За навчальною метою – це творчі вправи, за формою – усні та письмові, пов'язані з усіма видами мовленнєвої діяльності, комунікацією. Вони акумулюють усе, створене системою вправ репродуктивного, конструктивного характеру на попередніх етапах навчання іноземних

студентів.

Переказ тексту – ефективна форма підготовки до самостійного висловлювання студента. До переказування навчального тексту наукового стилю висуваються додаткові завдання, наприклад: скласти простий і складений план; скласти розповідний і питальний план; скласти тези до тексту; скласти конспект до тексту; переставити частини тексту для більшої логічності і компактності викладу; висловити своє ставлення до наукової проблеми, описаної в тексті; доповнити текст відомостями з порушеної проблеми; продовжити основний текст переказу, і становлять окрему самостійну частину роботи.

Комунікативні компетенції можуть формуватися під час виконання завдань на побудову різних *висловлювань*, в основі яких лежить ситуативний прийом. Наведемо приклади: 1) Вам необхідно підготувати розповідь для іноземних студентів молодших курсів на тему «Університет, у якому ми навчаємося». Які тематичні групи слів ви використаєте? Доберіть їх. Запишіть текст розповіді. 2) Ви побували на виставці в художньому музеї. Поділіться враженнями зі своїми однокурсниками. Які з отриманих знань вам знадобляться в майбутній професії? 3) Уявіть, що вас запросили на телепередачу «Архітектурний стиль міста моєї мрії». Про який стиль ви розкажете? Які питання підготуєте до своїх опонентів? Текст виступу запишіть.

Такі завдання закріплюють знання студентів про функціонально-комунікативні можливості слова, сприяють активізації професійного словника і формують уміння свідомо добирати словесні засоби, виховують повагу до обраної спеціальності.

Доведена практикою ефективність завдань інтерактивного характеру, наприклад, *ділових ігор*: гри-імітації (відновлює повний процес спілкування), гри-тренінгу (моделює певну мовленнєву поведінку відповідно до наявних уявлень і знань), гри-дослідження (моделюється певний процес, у якому немає відповідників у реальному житті). Взаємодія учасників може бути різною: суперництво, співпраця, змагання. Наведемо приклади тем ділових

ігор: «Конкурс на кращий проект будинку дитячої творчості», «На будівництві Вавилонської вежі», «Проектування Ейфелевої вежі», «Держпром – пам'ятник архітектури в стилі конструктивізму».

У результаті такої діяльності висловлювання студентів стають оригінальними, виразними, розрахованими на слухачів. Вони можуть бути розповідного характеру, усні описи, розповідь з елементами опису і навпаки, відгуки на наукові статті, твори різних галузей мистецтв та ін.

Відтак, у формуванні комунікативних компетентностей іноземних студентів важливу роль відіграють вправи та завдання, які активізують пізнавальну діяльність. Через систему описаних вправ і завдань професійного спрямування у студентів формується активний словниковий запас професійної лексики, поняття про взаємозв'язок у висловлюваннях нейтральних і стилістично забарвлених мовних засобів.

О. О. Драгомирецька

Одеська державна академія будівництва та архітектури

ESL VIDEO ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МОВИ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Комп'ютерні технології стрімко розвиваються, щороку ІТ-індустрія випускає нові технології та додатки, які можна використовувати, у тому числі і для вивчення мови. У цьому дослідженні з'ясуємо, як можна використовувати платформу ESL video для вивчення мови студентами-іноземцями технічних спеціальностей.

ESL video є платформою, яка дозволяє викладачеві створювати тести до будь-якого відео, обраного для навчання студентів, а студентові – дивитися відео і виконувати завдання до нього. Платформа має англomовний інтерфейс, проте, може бути використана під час вивчення будь-якої мови, за

умови, що хоча б викладач володіє англійською, для того, щоб він міг пояснити студентам.

Під час занять із вивчення мови студенти-іноземці 3-го курсу ознайомлюються з архітектурними та інженерними спорудами, відомими в усьому світі. Центром мовної підготовки ЦПС були створені методичні вказівки до відеороликів National Geographic, розміщеним на відеохостингу Youtube. Сайт ESL video був використаний для організації інтерактивної аудиторної роботи під час вивчення мови на основі даних відеороликів і методичних вказівок.

Студентам надавалася однакова кількість часу, протягом якого вони повинні були подивитися відеоролик, використовуючи навушники і свої смартфони, і відповісти на квіз (он-лайн вікторину), підготовлену викладачем на цій платформі. Після закінчення часу, відведеного на цей вид роботи, студенти надсилали свої відповіді викладачеві за допомогою платформи. Після проходження тесту студенти відразу бачили кількість правильних і неправильних відповідей.

Використання платформи ESL video дозволяє унаочнити оцінювання знань і виключає момент невдоволення і суперечок студентів щодо правильності їхніх відповідей. Перевірка завдання комп'ютером проводиться миттєво, що дозволяє заощадити навчальний час. Викладач бачить, як пройшов тест кожен студент групи і які результати він отримав. Цей вид роботи не вимагає оснащення аудиторії технічними пристроями (комп'ютерами, інтерактивною дошкою), вимагає мінімум витрат викладача і студентів (практично в кожного студента є комплект навушників). У цей час студенти активно використовують гаджети (особливо смартфони), тому, застосовуючи смартфон під час навчання, викладач мотивує їх до отримання ними знань на звичному для них пристрої. Викладачеві необхідно регулювати час, щоб усі почали і закінчили виконувати завдання одночасно, а також стежити за тим, щоб студенти не користувалися смартфонами для

позанавчальних потреб під час виконання завдання. Організація вивчення мови, із застосуванням платформи ESL video показала підвищення інтересу до предмета, поліпшила засвоєння нового матеріалу.

М. Д. Дяченко

Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Навчання іноземних студентів в українських закладах вищої освіти – важливий чинник утвердження української держави як рівноправного партнера в межах світового освітнього простору.

У процесі оволодіння українською мовою майбутніми фахівцями – громадянами інших країн – необхідним є використання комунікативного методу навчання іншомовного мовлення, що ґрунтується на таких принципах (згідно з методиками І. Верещагіної [4], Є. Пассова [3], Г. Рогової [4]), Н. Язикової [4]): 1) мовленнєвої спрямованості (постійне долучення студентів до процесу спілкування українською мовою: під час кожного заняття використовується нова українська лексика, збагачуються лінгвістичні знання, необхідні студентам у процесі міжособистісного спілкування, навчання та майбутньої професійної діяльності); 2) новизни (використання вправ і текстів, у яких – нові відомості для студентів, різноманітність мовленнєвих завдань, варіативність текстів однакового змісту тощо – це попереджає довільне заучування студентами-іноземцями нової лексики українською мовою, розвиває комунікативні вміння та здібності, пробуджує зацікавленість навчальною діяльністю тощо); 3) іншомовної професійної компетентності (що виявляється в готовності майбутнього фахівця до ефективної професійної діяльності в умовах іншомовної комунікації із

застосуванням іноземної, у контексті нашого дослідження – української мови, оскільки іншомовна комунікація можлива лише за умови володіння суб'єктами іншомовного спілкування мовою як засобом комунікації); 4) ситуативності (передбачає відбір лексики для кожного мовного завдання відповідно до ситуації, активізує активне навчання студентів української мови за допомогою моделювання ситуативних вправ, сприяє розширенню міждисциплінарності в процесі вивчення української мови, збагачує уявлення про норми та правила слововживання тощо); 5) усвідомленості (надає можливість підвищити інтелектуальний потенціал іноземних студентів у контексті розуміння почутої україномовної інформації, адекватного її сприймання та формулювання висловлювань, думок й озвучування їх українською мовою); 6) функціональності (ураховує відбір лексики з тих сфер комунікації, у яких у майбутньому працюватиме як фахівець нинішній студент; передбачає ретельний вибір для навчання говорінню питань, пов'язаних із рідною країною студента; означає, що будь-яка мовна одиниця, будь-яка мовленнєва форма у процесі комунікації виконує певні функції, що визначається адекватним відбором загальномовного та професійно спрямованого навчального матеріалу, що відіграє важливу роль у навчанні української мови як іноземної і є невід'ємним складником професійної підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти України, виступаючи запорукою ефективності їхньої майбутньої фахової діяльності); 7) індивідуалізації (передбачаються: індивідуальний підхід до оволодіння українською мовою; особистісний моніторинг знань, умінь, мовленнєвих навичок, потенційних комунікативних здібностей кожного іноземного студента, його особистісних якостей, що виступає одним із головних засобів мотивації до вивчення української мови; адекватність відповідності мовних і комунікативних завдань потребам, запитам, можливостям, інтересам кожної особистості іноземного студента) тощо.

У процесі вивчення української мови як іноземної наразі виникають певні труднощі, які, здебільшого, полягають у дефіциті навчальних матеріалів, неадаптованості методики викладання української мови

в англomовному середовищі до методики викладання іноземних мов в інших країнах, зокрема європейських.

Українську мову з іноземними студентами вивчають методом поскладового читання. Оскільки граматики української мови суттєво відрізняється від англійської, необхідно використовувати порівняльний метод – із метою з'ясування спільних і відмінних граматичних категорій у цих мовах.

Володіння соціальними нормами в мовленнєвому спілкуванні припускає не тільки знання значень лексичних одиниць, особливостей словотворчих і синтаксичних рівнів мовної системи, але і знання текстових норм (прийомів діалогізації мови, можливостей введення афоризмів, прислів'їв і приказок, використання алюзій, а також будь-яких відомих багатьом виразів із «приростом» сенсу, урахування реакції співрозмовника, що зумовлено національними й культурними традиціями [1].

Тому іноземним студентам «потрібно дати мовний інструментарій для розуміння культурного коду чужої мови» (Д. Мазурик [2, с. 5]).

Таким чином, ефективність формування україномовної компетенції іноземних студентів й оволодіння ними знаннями з української мови, насамперед, залежить від методичного супроводу цього процесу й організації розвитку усного мовлення, що передбачає використання комунікативного підходу до навчання іноземних студентів української мови як моделі процесу реальної комунікації. Комунікативні ситуації, що використовуються у вивченні української мови, мають моделювати типові ситуації реального життя у відповідній професійній сфері спілкування, безпосередньо пов'язаній із майбутньою фаховою діяльністю іноземних студентів.

Література

1. Лагута О. Н. Учебный словарь стилистических терминов. Практические задания. Новосибирск, 1999. 71 с.
2. Мазурик Д. В. Про концепцію мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*, 2014. Випуск 10. С. 3–7.

3. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. Москва: Просвещение, 1991. 222 с.

4. Рогова Г. В., Верещагина И. Н., Языкова Н. В. Методика обучения английскому языку. Москва: ОАО «Просвещение», 2008. 224 с.

Т. О. Закусилова, О. І. Різник

Запорізький державний медичний університет

**МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД
МОДЕЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

Науково-методичне забезпечення освітнього процесу іноземних студентів у закладах вищої медичної освіти України передбачає створення спеціальних організаційно-методичних умов, зокрема – моделювання педагогічно комфортного освітнього середовища, у межах якого набуває більшої ефективності професійна підготовка майбутніх медичних працівників-іноземців.

Професійно орієнтоване освітнє середовище визначають як педагогічну реальність зі спеціально організованими умовами для формування творчої індивідуальності студентів та їхньої самореалізації, у якій відносини між учасниками освітнього процесу набувають характеру взаємного спілкування, співтворчості [2]; як сукупність умов, за допомогою яких створюється сприятливий клімат для актуалізації потенціалу всіх учасників освітнього процесу [3].

Моделювання освітнього середовища в закладі вищої медичної освіти відкриває перспективи до нового типу взаємодії діяльності суб'єктів освітнього середовища закладу освіти. Різноманітність факторів, які потрібно враховувати у процесі створення проектної моделі, передбачає їхнє

осмислення й зіставлення, на цій основі в ході проектування відбувається постійне «просторове» розв'язання суперечностей і створюється цілісна модель середовища [5].

Освітнє середовище для іноземних студентів-медиків має свою структуру, характеристики, особливості, безпосередньо та опосередковано впливає на становлення майбутнього фахівця, формування його професійної компетентності [4, с. 78].

Специфіка організації такого освітнього середовища полягає в його розвивальному потенціалі як сукупності різноманітних можливостей навчально-професійного розвитку особистості, завдяки яким актуалізуються її перцептивні та когнітивні процеси, ефективні види соціальної взаємодії, сприяючи практичному засвоєнню різноманітних соціальних і предметних технологій та забезпечуючи процес становлення суб'єктності студента і викладача [1].

Структурними компонентами освітнього середовища для іноземних студентів, зокрема, є суб'єктний (для розвитку пізнавальних процесів і навичок, засвоєння соціального досвіду необхідні наявність суб'єктів, які його мають і передають за допомогою взаємодії, певних засобів і технологій); соціальний (формування та розвиток професійних умінь, навичок, компетенцій на рівні репродукції, відтворення); продуктивно-діяльнісний (самостійний пошук, удосконалення відомих дій, операцій, створення умов); просторово-предметний (розвиток спілкування та дії – неможливі без досвіду комунікаційних процесів з іншими суб'єктами, опанування ефективними технологіями в певних умовах).

Необхідними складниками педагогічно комфортного середовища освітнього середовища для студентів-медиків виступають доброзичлива атмосфера, ситуація успіху, імпровізація (як уміння сфокусувати сили душі й розуму, запаси пам'яті). У такому середовищі відбувається взаємодія студента з педагогом-наставником, створюється можливість формування індивідуалізованої освітньої траєкторії.

Таким чином, моделювання в закладі вищої медичної освіти професійно орієнтованого освітнього середовища для іноземних студентів сприяє: встановленню гуманістичних міжособистісних відносин як базової основи формування основ професіоналізму майбутніх медичних працівників; використанню індивідуальних, колективних навчально-практичних завдань, що стимулюють розвиток уміння працювати в команді; поєднанню індивідуальної та колективної форм навчальної діяльності іноземних студентів-медиків; конструюванню професійно-медичних ситуацій, що стимулюють розвиток професійної свідомості й культури спілкування студентів як медичних працівників; розвитку самостійності іноземних студентів-медиків; набуттю ними досвіду майбутньої професійної діяльності, постійному саморозвитку спрямованому на використання на практиці набутих спеціальних знань і виконання фахових функцій; включенню студентів в «імпровізоване поле діяльності» з метою забезпечення адекватних дій, притаманних професії медичного працівника; залученню іноземних студентів-медиків до проектної діяльності, спрямованої на засвоєння програмового матеріалу та практичних навичок; посиленню професійної спрямованості навчання; забезпеченню взаємозв'язку з фаховим середовищем; пошуку нових технологій реалізації співпраці викладача зі студентами в навчальному процесі для спільного виконання професійних завдань; розробці методичних основ рольової поведінки майбутніх іноземних медичних працівників; підвищенню їхньої конкурентоспроможності та професійної мобільності.

Література

1. Габа І. Соціально-психологічні особливості проектування освітнього середовища ВНЗ у контексті розвивального потенціалу. URL: <https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fvisnyk.chnpu.edu.ua>.

2. Качалов А. В. Педагогические условия формирования творческой самостоятельности студентов педвуза. *Известия Уральского государственного университета*. 2009. №1/2(62). С. 212–217.

3. Лошакова Т. Ф. Педагогическое управление процессом создания комфортной среды в образовательном учреждении: монография. Екатеринбург, 2001. 416 с.

4. Полякова Г. Вплив освітнього середовища ВНЗ на формування професійної компетентності фахівців. *Вища школа*. 2010. №10. С. 78–87.

5. Ткач Т. В. Освітній простір особистості: психологічний аспект: монографія. Київ, 2008. 272 с.

І. Я. Заліпська

Тернопільський національний медичний університет

імені І. Я. Горбачевського

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ДОШКИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України (ТНМУ) пропонує великий спектр послуг для абітурієнта. У вищому закладі освіти є чотири факультети: медичний, фармацевтичний, стоматологічний і факультет іноземних студентів. Відповідно до «Стандартизованих вимог до рівнів володіння українською мовою як іноземною», затверджених Колегією МОН України [2], у вищих медичних навчальних закладах викладають дисципліну «Українська мова як іноземна».

У ТНМУ студенти-іноземці вивчають українську мову впродовж двох років. На першому курсі передбачено оволодіння загальноживаною, побутовою, медичною лексикою і граматичними аспектами комунікативного мінімуму, необхідного для усного і письмового професійно орієнтованого спілкування українською мовою. На другому році навчання «Українська мова як іноземна» закладаються «основи знань із української мови

з перспективою їх подальшого використання у професійній діяльності під час навчання, клінічної практики, комунікації з пацієнтами та колегами (медичними працівниками)» [1].

Сучасний викладач завжди у пошуках інноваційних методів навчання, які сприяли б цікавому і швидкому засвоєнню матеріалу. На нашу думку, найбільш важливими компонентами цього процесу є інтерактивні методи навчання та технічні засоби навчання. Зауважимо, що під час вивчення «Української мови як іноземної» частотними інтерактивними методами навчання є мозковий штурм, обмін партнерами, вимушені дебати, ротація у групах, інтелектуальна карта, метод гри та інші.

Серед технічних засобів навчання викладачі використовують комп'ютери, відеосистеми і, звичайно, інтерактивну дошку. Інтерактивна дошка – це пристрій, який поєднує роботу звичайної дошки (у тому числі маркерної) та комп'ютера. На нашу думку, інтерактивна дошка може виконувати багато функцій:

1) звичайна дошка для письма; наприклад, написання словникового диктанту одним студентом і виправлення помилок будь-яким кольором іншим студентом чи викладачем завжди буде цікавіше, ніж звичайна робота у зошитах;

2) робота з картинками; наприклад, зіставлення лексеми з картинкою сприятиме кращому запам'ятовуванню нових слів до теми. Крім того, щоб ускладнити завдання, можна запропонувати студентові назвати і підписати зображення на екрані;

3) робота з різними частинами мови; наприклад, поєднання лексем у словосполучення допоможе студентові-іноземцю оволодіти правилами їх узгодження і таким чином запам'ятати граматичний матеріал;

4) робота з таблицями; наприклад, ще одним методом вивчити граматичний матеріал до теми є аналіз запропонованих таблиць;

5) аудіювання: студентові значно цікавіше прослухати текст у записі, наприклад, з уст диктора, ніж безпосередньо від викладача;

б) відеоматеріали: на інтерактивну дошку легко вивести будь-яку презентацію чи відеофрагмент, що покращить сприйняття теми заняття;

7) робота з інтернет-порталами: такий вид роботи є сучасним і швидким, адже за дуже короткий проміжок часу студентів можна продемонструвати багато інформації. Наприклад, для закріплення орфоепічних та акцентуаційних навичок доцільно запропонувати прослухати вимову складних медичних термінів.

Таким чином, інтерактивна дошка – це новий технічний засіб, який лише допомагає викладачеві провести заняття на високому навчально-методичному рівні, зацікавити студента-іноземця, полегшити сприйняття і розуміння лексики та граматики до теми заняття. За допомогою візуального принципу подання інформації знижується мовний бар'єр між студентом і викладачем. Уважаємо, що використання інтерактивної дошки під час вивчення української мови іноземними студентами медичних спеціальностей є ефективним і потребує перманентних досліджень.

Література

1. Заліпська І. Я., Мельник Т. П. Вивчення теми «Сучасні медичні технології. Урок 1» із дисципліни «Українська мова як іноземна» для студентів медичних спеціальностей. *Інноваційна педагогіка*, Одеса. 2019. Випуск 18. Т. 1. С. 178–181.

2. Стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою як іноземною, затверджені Колегією МОН України 22.05.2018. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/pro-ministerstvo/doradchiorgani/kolegiya-ministerstva/rishennya-kolegiyi-2018>

**ЗАСТОСУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ
ТЕМИ «Я ХОЧУ РОЗКАЗАТИ ПРО СЕБЕ, ПРО СВОЮ СІМ'Ю,
СВОЮ КРАЇНУ»**

Вивчення української мови як іноземної включає не лише лінгвістичний аспект (фонетика, лексика, граматики), але й культурологічний і народознавчий, важливі для інтеграції чужоземного студента в мовне середовище, його адаптації до українських реалій і повноцінної комунікації, а також для збереження власних традицій та національної ідентичності. Такого плану завдання ставимо під час викладання теми «Я хочу розказати про себе, про свою сім'ю, про свою країну» студентам I курсу. Під заняття використовуємо навчальний посібник «Українська мова як іноземна», виданий колективом кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського. Книга вийшла за редакцією М. П. Тишковець у видавництві «Укрмедкнига» 2018 року в Тернополі [1].

Потрібно підкреслити, що заняття логічно завершує вивчення матеріалу, викладеного у початкових темах посібника. Так, навички писання й читання формуються у процесі засвоєння тем «Український алфавіт», «Етикет», «Як тебе звати?», «Звідки ти?». Тут, крім засвоєння українського алфавіту, студенти вчаться правильно артикулювати й відтворювати усно й на письмі не складну, але найнеобхіднішу лексику, засвоюють етикетні формули, будують невеликі діалоги.

Тема «Країни і національності» має на меті надати елементарні знання про певні міста й країни, з яких приїхали студенти, навчити формулювати прості речення, застосовуючи синонімію іменників і займенників щодо

реалізації родових понять (*студент – він, країна – вона, місто – воно*) тощо.

Лексико-граматична категорія істот – неістот виокремлюється і втілюється в мовлення під час вивчення тем «Люди і речі навколо нас», «Моя сім'я», «Дім, квартира, кімната». Тут засвоюються поширені номінативні конструкції, моделі простих двоскладних речень із прямим порядком слів, крім того, студенти утворюють синтаксичні моделі «*присвійний займенник + іменник*». Результатом опанування тем «Моя сім'я», «Дім, квартира, кімната» є побудова невеликої зв'язної розповіді.

Наступний блок – «Наш університет», «Моя група» – включає лексико-граматичний матеріал, спрямований на розвиток мовлення із запропонованих тем і пов'язаний із диференціюванням і реалізацією на практиці дієслівних форм *навчатися і вивчати (вчити)*, а також синтаксичних конструкцій типу *Я люблю читати / співати (мені подобається читати / співати)*. Студенти читають невелику розповідь про рідний університет; а також на основі тексту «Наша група» будують власний опис групи, у якій навчаються, використовуючи фрази типу *Я навчаюся у групі № ...; Студенти приїхали з різних країн; Аза приїхала з...; Джозеф приїхав з...; Студент ... веселий; Студентка ... любить читати / слухати музику* тощо.

Отже, тема «Я хочу розказати про себе, про свою сім'ю, про свою країну» підсумовує попередньо засвоєний матеріал. Завдання до неї komponуємо таким чином, щоб у процесі вивчення могли застосовуватися всі види мовленнєвої діяльності: аудіювання, читання, говоріння й письмо. Тут пропонується нова, головним чином, інтернаціональна лексика; працюючи в парах або малих групах, студенти створюють діалоги про сім'ю, навчання, життя в Тернополі; крім того, використовуючи посібник, вони читають текст «Україна», опрацьовують його, відповідають на запитання; наприкінці заняття пропонується інтерактивна вікторина «Назви країну», завдання якої прочитати мікротести й визначити, про яку країну: Зімбабве, Туреччина, Кенія, Гана, Індія, Нігерія, Польща, Конго, Єгипет – тут ідеться.

Таким чином, у процесі вивчення теми актуалізуються набуті раніше знання, засвоюється новий матеріал, а робота з навчальним посібником та

комунікація за моделлю викладач – студент, студент – студент сприяє його активному закріпленню і практичному застосуванню.

Література

1. Гавришак І. І., Драч І. Д., Зевако В. І. Українська мова як іноземна: навчальний посібник. За ред. М. П. Тишковець. Тернопіль: Укрмедкнига, 2018. 168 с.

А. О. Зленко

*Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка*

ЧОМУ ІНОЗЕМНІ СТУДЕНТИ ПОВИННІ ВИВЧАТИ УКРАЇНСЬКУ МОВУ?

Згідно з останніми відомостями в Україні в 2019–2020 навчальному році у закладах вищої освіти навчається 63 820 іноземних студентів. Серед них 14 860 студентів з Індії, 6 026 студентів із Марокко, 4 858 студентів з Азербайджану та 4 541 з Туркменістану. Найбільше закордонних студентів навчається у вишах Києва, Харкова та Одеси. Серед професій, які обирають іноземці, переважно цікавить медичний профіль.

Із кожним роком зростає кількість іноземних студентів в Україні. Сьогодні в Україну їдуть здобувати вищу освіту також і європейські студенти, але поки що їх відсоток дуже малий. Якщо взяти до уваги Сумський державний педагогічний університет, то треба відзначити, що тут на всіх факультетах навчаються студенти, які є громадянами інших країн.

Для більшості іноземних студентів навчання викладається англійською та російською мовами. Це дуже прикро. Тож чи повинні іноземні студенти вивчати українську мову? Звичайно, що так, адже студенти перебувають у державних закладах, де пріоритетом є викладання лише державною мовою. Це створить сприятливий ґрунт для студентів у плані вивчення мови,

полегшить спілкування в побуті, збагатить знаннями про нашу країну, її історію, культуру, дозволить поспілкуватися з носіями їхньою рідною мовою. Знання української мови полегшить іноземному студентові перебування на чужині.

Іноземні студенти відгукуються про українську мову позитивно. Вони поважають і цінують її, чого не вистачає деяким українцям. Для більшості студентів вона є досить складною, її нелегко опанувати. Насамперед іноземні студенти намагаються вивчити етикетні формули: «дякую», «до побачення», «будь ласка», «спасибі» та ін.

На нашу думку, усі іноземні студенти в Україні повинні вивчати курс української мови, аби вони мали змогу оволодіти елементарними мовними виразами, застосовувати їх у мовленні, будувати текст. Також необхідно запровадити різноманітні факультативні курси, де студенти зможуть поглибити, розширити свої знання з мови.

Отже, перебуваючи в Україні, іноземні студенти зобов'язані навчитися розмовляти і писати українською мовою. При цьому необхідно виховувати в них повагу до традицій, звичаїв, громадян української держави, до нашої державної атрибутики.

Література

1. Міграційні процеси в Україні: сучасний стан і перспективи. За ред. О. В. Позняка. Умань, 2007. 276 с.
2. Дьомочко М. Чим Українська Освіта Приваблює Іноземців On Jun 3, 2016 [Електронний ресурс]. *Global Ukraine*. 2016. Режим доступу: <https://global-ukraine.com/ru/2016/06/chymukrayinska-osvita-pryvablyuye-inozemtsiv/>.
3. Що говорять іноземці про українську мову [Електронний ресурс]. https://www.volynnews.com/news/rest/shcho_hovoryat_inozemtsi_pro_ukrayinsku_movu/.
4. Сповідь іноземця: як це – жити й навчатися в Україні? [Електронний ресурс]. *STUDWAY*. 2016. Режим доступу до ресурсу: <http://studway.com.ua/inozemci-v-ukraini/>.

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ
СТУДЕНТІВ В УКРАЇНСЬКИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Формування базової перекладацької компетентності іноземних студентів передбачає збагачення їх знаннями з української мови, що мають теоретико-прикладний характер, і формування на цій основі практичних умінь і навичок, необхідних для виконання усіх можливих типів перекладів. Компетентність майбутнього перекладача охоплює знання, уміння та навички, необхідні для здійснення всіх видів перекладу (письмового, усного, зорово-усного, абзацно-фразового, послідовного, синхронного) різнопрофільних текстів.

У процесі професійної підготовки іноземним студентам – майбутнім перекладачам необхідно оволодіти комплексом мовленнєвих умінь та професійних навичок, які безпосередньо не пов'язані з перекладацькою діяльністю: самостійне складання текстів (не тільки кореспонденції чи протоколів, а й технічних, науково-популярних, публіцистичних), редагування текстів, опрацювання їх для подальшого машинного перекладу, створення адаптованих версій програмного забезпечення (локалізація), опрацювання машинного перекладу, консультації не лише з мовних питань, а й із краєзнавчих та міжкультурних.

Тому професійна підготовка іноземних студентів – майбутніх перекладачів повинна орієнтуватися на галузеву специфіку обраної спеціалізації перекладацької діяльності.

Перекладацька компетентність передбачає приєднання до ряду нових спільнот – таких, як група освічених користувачів кількох мов, обізнаних у спеціалізованих технічних галузях, а також досвідчених користувачів

традиційних інструментів і нових технологій для професійних міжмовних цілей комунікації (Д. Кіралі, [1, с. 107]).

Перекладацька компетентність закладається у процесі вивчення іноземними студентами дисциплін: «Українська мова за професійним спрямуванням», «Стилістика української мови», «Теорія та практика перекладу», «Практика усного і письмового перекладу», «Комунікативні стратегії», «Порівняльна лексикологія іноземної та української мов», «Міжнародне спілкування», «Переклад науково-технічних текстів», «Перекладацький аналіз тексту», «Практика перекладу основної іноземної мови», «Порівняльна стилістика мов» тощо. У процесі оволодіння ними в іноземних студентів – майбутніх перекладачів формуються базові та специфічні, спеціальні складники перекладацької компетентності.

Особлива роль належить базовій лінгвістичній підготовці (як фундаменту перекладацької освіти) та формуванню професійно значущих компетенцій: семантичної (системні знання, вміння, особистісні якості); текстової (вміння відтворювати текст, а також розрізнити тип, жанр і стиль тексту); інтерпретаційної (з'ясування контекстуального значення мовленнєвих засобів та їхньої трансформації). Майбутньому перекладачеві необхідно навчитися так перекладати текст, щоб він рівнозначно впливав на адресатів; уміти точно відтворити зміст, що мають перекладені слова. А досягти цього можна за умов урахування сукупності факторів комунікативно-мовленнєвої ситуації, культурологічних аспектів та, найголовніше, збереження комунікативно-прагматичної інтенції мовця оригіналу.

Важливу роль у розвитку лінгвістичних компетенцій відіграють перекладацькі завдання та змодельовані ситуації, розв'язання яких спрямоване на розвиток навичок контекстуальної здогадки, трансформації граматичної структури висловлювання, компресії, переформулювання і перефразування змісту, оперування синонімічними й антонімічними засобами, прогнозування ситуації (завершення незакінченого

висловлювання), вилучення та утримання в пам'яті основної інформації прослуханого висловлювання (власних назв, дат, цифр) тощо.

Необхідно сформувати в іноземних студентів – майбутніх перекладачів уміння володіти широкими фоновими знаннями; обізнаністю з фундаментальних питань теорії та стратегій перекладу, знаннями та навичками у сфері аналізу завдань перекладу, аналізу початкового тексту; прогресуючою компетенцією в рамках рідної та іноземної мов; навичками створення тексту мовою перекладу та його макету, володіти методами необхідної інформації, включаючи самостійну роботу з термінологією, знаннями про особливості професійної діяльності мовного посередника.

Таким чином, формування перекладацької компетентності іноземних студентів – майбутніх перекладачів має бути спрямовано на досконале володіння мовами оригіналу та перекладу; на розвиток у студентів уміння приймати перекладацькі рішення, на розуміння ними своєї ролі як міжкультурного посередника в процесі комунікації; на виховання поваги до української мови та її носіїв і України, де вони здобувають вищу освіту; на формування навичок перекладу й усвідомлення цінності перекладацької професії.

Література

1. Kiraly D. C. A social constructivist approach to translator education. Manchester, St. Jerome Publishing, 2000. 354 с.

І. П. Кіндрат, А. М. Николин, О. Л. Сав'як

Івано-Франківський національний медичний університет

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ

На сучасному етапі зміни в освітньому процесі висувають вимоги до фахових якостей суб'єктів педагогічного процесу, спрямованих на постійне розширення теоретичних знань, удосконалення практичних навичок і вмінь із метою підвищення рівня професійної майстерності.

Однією з найважливіших педагогічних умов організації ефективної підготовки іноземних студентів-медиків у вищих навчальних закладах (ВНЗ) є забезпечення науково-методичним супроводом процесу формування їхнього професійного зростання.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає «науково-методичний» як такий, що стосується наукової методики, пов'язаний з її створенням і використанням, а термін «супровід» має кілька значень: «це дія за значенням супроводжувати, супроводити разом із ким-, чим-небудь», або «те, що супроводить яку-небудь дію, явище» [1].

Питання науково-методичного супроводу в педагогічній практиці не є новим. До нього зверталися багато видатних учених. Воно було предметом дослідження Л. Лебідь, С. Белаш, Г. Данилова, Л. Даниленко, С. Литвиненко, Л. Карамушка, Т. Сорочан, О. Вінтер, О. Зайченко, Л. Галіцина, Н. Островерхова, М. Певзнер, В. Снігурова, К. Старченко, В. Пуцов та інші. Зокрема, Л. Лебідь, С. Белаш уважали, що сутність науково-методичного супроводу, полягає в забезпеченні професійної педагогічної взаємодії суб'єктів освітньої діяльності, умовами якої є партнерство і добровільність, особистісний і професійний розвиток педагогів є ознаками, а результатом –

нова якість професійної діяльності викладачів, що виявляється у професійній компетентності [2].

Таким чином, аналіз праць науковців дає змогу дійти висновку, що науково-методичний супровід трактується як сукупність різноманітних форм, технологій, підходів, процедур, заходів, що забезпечують подолання труднощів під час налагодження педагогічної взаємодії [3]. Науково-методичний супровід формування майбутніх лікарів, що навчаються на факультеті підготовки іноземних громадян, повинен базуватися на аналізі діяльності кожного суб'єкта освітнього процесу та на максимальному використанні навчально-методичних і наукових можливостей ВНЗ, особливо для здійснення наукових досліджень та використання отриманих результатів у процесі підготовки.

Отже, найважливішою ознакою ефективності науково-методичного супроводу, головним результатом її діяльності є зростання якості професійної підготовки майбутніх лікарів-спеціалістів на основі впровадження в освітній процес досягнень науки, підвищення якості навчальної інформації новими ідеями, концепціями, педагогічним досвідом, підвищення педагогічної майстерності та творчості викладача.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і голов. ред. В. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ Перун, 2001. 1719 с.
2. Данилова Г. С. Методичні служби України: проблеми управління, професійна підготовка. Київ: ІЗМН, 1997. 256 с.
3. Лебідь Л. І., Белаш С. В. Науково-методичний супровід упровадження у навчально-виховний процес авторських програм. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2013. № 1. С. 88–90.

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТЕРМІНІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ, УТВОРЕНИХ У МЕЖАХ СУФІКСАЛЬНОГО СПОСОБУ

Найбільш продуктивними афіксальними дериваційними способами в термінотворенні вважається суфіксація, префіксація, конфіксний спосіб (суфіксально-префіксальний словотвір) і безафіксний (усічення). Але слід зауважити, що в термінології не всі дериваційні утворення активно функціонують. Тут виробилися власні словотвірні критерії. Афікси, наділяючи терміни, до складу яких вони входять, єдиним значенням або відтінком значень, виконують семантичну функцію. У творенні термінів беруть участь не всі афікси, а лише окремі, серед яких поширеними є такі: *-н'н'(а)*, *-ізм*, *-цій(а)*, *-ість*, *-ач*, *-ø* (нульовий суфікс) тощо [1; 185].

Для характеристики термінів будівельної галузі, утворених у межах суфіксального способу, необхідно для зручності описання вирізнити продуктивні словотвірні моделі. Так, наприклад, щодо суфіксів *-нн(я)*, *-інн(я)*, то в досліджуваній лексиці вони дійсно активно функціонують. Такі словотвірні типи творяться від віддієслівних іменників і позначають процес, дію, різні операції. Мають ось таку дериваційну модель: *V+ -н'н'(а)*. Дієслівними основами для таких термінів часто слугують основи із суфіксами *-ува*, *-юва*, серед яких можна зафіксувати як автохтонні, так і запозичені основи. Наприклад: *штрихування*, *штампування*, *шпаклювання*, *черпання*, *трасування*, *асфальтування*, *сортування*, *спікання*, *навалювання*, *пресування*, *буріння*, *алітування*, *активізування*, *армування*, *аерознімання*, *балансування*, *бесемерування*, *бетонування*, *блокування*, *фільтрування*, *киркування*, *візирування*, *розкочування*, *зміцнення*, *руйнування*, *схоплювання*, *зміщення*, *зчеплення*, *тверднення*, *вирубубвання* тощо.

Серед таких термінів часто трапляються паралельні форми, що позначають закінчену і незакінчену дію: *урізання* – *урізування*, *трамбування* –

утрамбовування, підсилення – підсилювання, зположення – зположування, ущільнення – ущільнювання, випрямлення – випрямляння, укріплення – укріплювання, занурення – занурювання, а також паралельні форми із взаємозамінюваними фонемами луцення – луціння, зчеплення – зчіплювання, дроблення – дробіння – дрібнення.

Описуючи зазначені терміни, необхідно також зупинитися на віддієслівних іменниках із суфіксом **-к(а)**: *штриховка, штаповка, шпаклівка, замазка, установка, вскирковка*, що подаються у словниках поряд із *штрихування, штампування, шпаклювання, замазування, установлення*.

Сьогодні в українській технічній термінології спостерігається зменшення продуктивності словотвірного форманта **-к(а)**, його радять використовувати лише у словах на позначення результату дії, а в значенні предметного процесу дії вживати терміни із суфіксом **-анн(я)**.

Серед досліджуваних термінів поширеними суфіксальними дериватами вважаються іншомовні суфікси **-ція**. Із такою дериваційною моделлю **V+-цій(а)**: *абсорбція, адсорбція, азотизація, акумуляція, активація, активізація, екстраполяція, герметизація, глинізація, пенетрація, бітумізація, апроксимація, асфальтизація, аутестинізація, аутокоагуляція, аерація, герметизація, регенерація, релаксація, вібрація, нівеляція, сублимація, віброізоляція*. Як стверджує О. Литвин, при порівнянні функціональних характеристик українського суфікса **-нн(я)** та іншомовного **-аці(я)** у поєднанні зі спільнокореновими чужомовними основами, простежують семантичну наближеність значень термінів, що є однією з причин словотвірної варіантності: *герметизація – герметизування, вібрація – вібрування*. Це зумовлено схильністю іншомовних назв до полісемії – позначати і тривалий процес, і завершену дію. Щоб уникнути цього явища, радить науковець, слід уживати суфікс **-нн(я)** для означення назв дії [2, с. 51].

За допомогою додавання суфікса **-ість** до прикметникових твірних основ утворено низку будівельних термінів на позначення процесів, станів, предметів, властивостей, величин за моделлю **A+-ість**: *видимість, витривалість, міцність, капілярність, вогнестійкість, вогнетривкість*,

щільність, плинність, теплоємність, теплопровідність, дисперсність, повзучість, пластичність, плинність, розтяжність, пористість, твердість, атмосферостійкість, безвідмовність, безперервність, вантажонапруженість, вантажопідйомність, повертальність, в'язкість, зональність, вгнутість спущеність, зрілість(бетону). Такі деад'єктиви часто виступають конститuentами складених термінів.

Словотвірні моделі віддієслівних іменників *V+ -ник, -щик, -льник, -ач, -ар, -ець* у будівельній термінології передають словотвірне значення виконавця дії або знаряддя діяльності. Наприклад: *дорожник, канавокопач, заповнювач, віброзанурювач, заливальник (швів), ґрунтознавець, асфальтоукладальник, ударник (прилад), укладач, перетворювач (вимірювальний), апаратник, бетонозмішувач, автокранівник, автогенник, автобудівник, ґрунтознавець, антиобліднювач, бетоноукладач, блоківник, бульдозерист, бурильник, вальцювальник, варильник, розпушувач, водоприймач, відновлювач, упорскувач, урізальник, усмоктувач, тинькар, кресляр, утеплювач, такелажник.*

При цьому структури найменувань осіб за родом занять із суфіксами *-ник, -щик* перебувають у відношеннях взаємозаміщення, проте перша форма більш притаманна українській мові. Друга – є характерною ознакою творення імен – назв осіб за родом занять у російській мові, наприклад: *автогенник – автогенщик, бурильник – бурильщик.*

Продуктивною моделлю при творенні прикметників досліджуваної галузі є така *V+-льн(ий)*. Мотивуючими для таких термінів також є складні слова, наприклад: *снігоуловлювальний, діросвердлильний, віброзанурювальний, віброуцільнювальний, ґрунтозмішувальні, протизасліплювальний, адсорбувальний, стримувальні (конструкції), вигладжувальний (брус), дренавальні, вирівнювальний, загороджувальний.* Останнім часом цей суфікс успішно замінив *-ючий*: *вирівнюючий – вирівнювальний.*

Отже, найважливіша причина продуктивності суфіксального способу серед описаних лексем полягає в тому, що в морфологічній структурі

термінів закладені основи структурної систематизації, що має надзвичайно важливе значення для термінології.

Література

1. Панько Т. І. Українське термінознавство: підручник. Львів: Світ, 1994. 216с.
2. Литвин О. Словотвірні норми сучасної української технічної термінології. *Проблеми української термінології*: збірник наук. праць. Львів: Національний ун-т «Львівська політехніка», 2008. С.49 – 51.

Т. М. Князь

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ

Навчання іноземних здобувачів є одним із пріоритетних напрямів освітньої системи України, важливим чинником становлення держави як рівноправного партнера у створенні світового освітнього простору. Саме тому серед важливих завдань у контексті інтеграції вітчизняної вищої освіти до європейського та світового освітнього простору є питання постійного підвищення якості освіти, модернізації її змісту та форм організації навчального процесу; розроблення та впровадження освітніх інновацій.

Дослідження інноваційної стратегії сучасної освіти висвітлені в роботах як вітчизняних, так зарубіжних науковців: О. А. Дубасенюк, Т.І. Волоковська, І.М. Дичківська, Т.Ф. Коляда, В.Ф. Паламарчук, S. Pokrivcakova, Z. Pietrasinski A. J. Sowiński та ін. Проте питання ефективного застосування інноваційних методів під час вивчення української мови іноземними здобувачами і на початковому, і на основному етапах навчання залишається актуальним.

Використання сучасної техніки й передових технологій дозволяє поєднувати традиційні форми і методи навчання, у результаті чого підвищується інтерес до матеріалу, поліпшується якість його засвоєння. Однією з поширених форм використання інноваційних технологій є мультимедійна презентація – сукупність текстів, зображень, звуку, відео, анімації та інших засобів репрезентації інформації.

Необхідною умовою для успішного оволодіння українською мовою як іноземною є навчання правильній вимові звуків, слів, словосполучень, речень. Саме для цього важливо розвивати навички слухового сприйняття і відтворення інформації, покладені в основу формування всіх видів мовленнєвої діяльності. Читання вголос активно використовується на початковому етапі навчання. Це дозволяє оволодіти правилами інтонаційного оформлення речень. Для формування техніки читання можна використовувати такі вправи: озвучування складів, слів, речень за викладачем, диктором або самостійно; читання вголос речень різних інтонаційних конструкцій; читання тексту вголос або про себе з обмеженням у часі; виразне читання, вивчення напам'ять мікротекстів.

Найбільш ефективним для сприйняття вважається використання в мультимедійній презентації аудіовізуальної інформації, коли матеріал сприймають візуально і на слух одночасно. Цікавим є завдання, коли відбувається озвучення слів і візуалізація на екрані, наприклад, читання речень із кількістю, що поступово збільшується: *Ми читаємо...; Ми читаємо текст...; Ми читаємо цікавий текст; Ми читаємо цікавий текст про Харків.*

Під час опанування писемної форми сучасної української літературної мови найбільш ефективними є завдання: «Заповнення пробілів», «Відновлення деформованого тексту», «Текст із пропусками». Після виконання завдань на екрані можна одразу показати правильні варіанти відповіді, відповідно прокоментувати їх з метою аналізу помилок.

Відповідно до завдань мовної підготовки іноземних здобувачів, що полягають у забезпеченні їхніх комунікативних потреб у різних сферах

спілкування: навчальній, соціально-культурній, побутовій, відбувається відбір граматичного, лексичного матеріалу для кожного уроку. Під час презентації граматичного матеріалу на екрані можна подати схему, використовуючи різні кольори. Для кращого засвоєння матеріалу можна використовувати такі завдання: «Знайдіть помилку», «Напишіть правильну форму...», «Заповніть пробіли». При вивченні окремих мовних конструкцій доцільно використовувати тексти із пропусками, що дозволяють швидко контролювати сформованість граматичних навичок іноземних здобувачів.

Отже, використання інноваційних технологій у навчальному процесі є необхідною умовою інтелектуального й творчого розвитку іноземних здобувачів, оскільки сприяє розвитку їх здібностей, підвищує інтерес до української мови та культури.

Г. А. Коцюбовська

Національна металургійна академія України

СОЦІОКУЛЬТУРНА СКЛАДОВА В ОПАНУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Інтеграція України до світової спільноти, піднесення престижу і зміни суспільної свідомості створюють інтерес до вивчення іноземцями української мови. Це стало необхідністю, запорукою успішного навчання та комфортного проживання для студентів інших держав, які здобувають фахову освіту в Україні. На підготовчих відділеннях багатьох українських ЗВО започатковано мовні курси, на яких студенти-іноземці мають змогу опанувати українську мову на рівні А2 або В1 – як це передбачено Державним стандартом 2018 р., або ж студенти навчаються на основних факультетах ЗВО, вивчаючи додатково дисципліну «Українська мова як іноземна» чи «Українська мова за професійним спрямуванням». У зв'язку з цим методика викладання української мови як іноземної активно

розвивається. Останнім часом в українській мовознавчій науці з'явилася низка наукових досліджень і прикладних розробок із питань викладання української мови як іноземної [1; 3]. Однак істотними проблемами залишаються організація навчального процесу під час вивчення мови як іноземної, загальні методичні принципи, психосоціолінгвістичні основи, комунікативні підходи тощо.

Потрапивши в Україні в інше мовне, культурне і релігійне середовище, здобувачі освіти з інших країн здебільшого опиняються не тільки перед мовленнєвим бар'єром, але й у соціокультурному вакуумі, оскільки вони психологічно не готові до сприйняття нового буття. Найбільшу значущість соціокультурний контекст вивчення української мови іноземними студентами має в умовах південно-східних регіональних суперечностей. Перевага російськомовних комунікативних процесів викликає в іноземців нерозуміння, чому навчання відбувається однією мовою, а побутове спілкування іншою, наслідком чого нерідко стає відвертий спротив чи небажання і неготовність спілкуватися українською. Вивчення української мови як іноземної особами з різних країн може створювати певні культурні й мовні перешкоди не лише між викладачем та студентом, але й між самими студентами, що слід розв'язувати правильним формуванням груп.

Тому на початковому та середньому етапах навчання української мови (за класифікацією Л. М. Паламар), коли вони повинні навчитися розуміти на слух повільне мовлення на основі обмеженого мовного матеріалу, читати короткі навчальні тексти, розмовляти й розуміти на слух тексти на навчально-побутові теми, читати адаптовану літературу, наукові, публіцистичні, газетні тексти, ознайомлюватися з основними структурними типами стилів української мови [2], гостро постає питання мотивації до вивчення іноземцями української мови, моральної підтримки й заохочення, добору методів та прийомів навчання.

Мова передає надбання національної культури не тільки від покоління до покоління, але й представникам інших етнічних соціумів, тому вивчення української мови є невіддільним від ознайомлення зі сталими елементами

культури України, національними традиціями, звичаями, обрядами, стравами, деталями поведінкових і мовленнєвих норм перебування в громадських місцях, етикетом, тобто тим, що становить автентичні особливості кожної нації. Застосування в навчальних ситуаціях автентичних текстів (уривки з художньої прози, статті з журналів та газет, автентичні діалоги, вірші, пісні) з лінгвокраїнознавства як однієї з основних навчально-методичних одиниць, як однієї з важливих форм комунікації полегшує іноземним студентам процес адаптації до нового мовно-культурного середовища, формує та підтримує інтерес до вивчення іноземної мови. Перегляд телепередач, документальних і художніх фільмів українською мовою також сприятиме розширенню обізнаності студентів у всіх сферах життєдіяльності, залученню до діалогу іншомовної та рідної культур.

У позанавчальних ситуаціях можливе опрацювання відповідних обраних тематиці ситуативних вправ як варіантів поведінки, а також проведення екскурсій до супермаркету, поліклініки, аптеки, на річку, спільне приготування українських страв, участь у художній самодіяльності та культмасових заходах, презентації навчального закладу, окремих факультетів тощо. При цьому важливо залучення до цих заходів як студентів іноземних, так і українських.

Отже, викладання української мови як іноземної не зводиться до використання прийомів викладання мови як рідної або вивчення мови як предмета, а передбачає не тільки спеціальні методи та підходи, але й психологічну адаптацію та мотивацію, а також ознайомлення із соціокультурними особливостями. В опануванні мови важливим виявляється поєднання традиційних та інноваційних методологічних підходів, щоб іноземні студенти могли активно послуговуватись українською мовою в усіх сферах громадського життя, оскільки вони використовують мову і як інструмент набуття професійних знань, і як засіб повсякденного спілкування. Важливим у вивченні української мови як іноземної є формування країнознавчої та лінгвокультурологічної компетенції студентів-іноземців, що

полягає в зануренні в соціокультурний простір носіїв мови, передусім, як національно-культурне джерело етносу.

Література

1. Актуальні проблеми викладання української мови як іноземної: *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 19 квітня 2019 року*. Біла Церква: Білоцерківський НАУ, 2019. 84 с.

2. Паламар Л.М. Функціонально-комунікативний принцип формування мовної особистості: дис... д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ, 1997. 361 с.

3. Тохтар Г. І., Кулик А. П. Проблеми навчання іноземних громадян у ВНЗ України та шляхи їх вирішення. *Сучасні технології підготовки фахівців в умовах подальшого розвитку вищої освіти України*. Харків: ХНАДУ, 2005. С. 314–316.

А. К. Куліченко

Запорізький державний медичний університет

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Сучасний мінливий і швидкоплинний світ пов'язаний з інтенсивним розвитком науки й техніки, а також постійними неоднозначними викликами, що потребують глибокого переосмислення, самобутніх рішень і позитивну проєкцію у майбутнє. Оскільки освіта є важливим елементом у цьому процесі, то, відповідно, має готувати фахівця нового покоління – креативного, який міг би поєднати досвід минулого та теперішнього на користь суспільства, при цьому відповідально ставлячись до прийдешнього; готового працювати в різних умовах та навчатися впродовж життя; мав би когнітивну гнучкість, логічне мислення тощо. Ураховуючи все це, у кожному закладі вищої освіти є необхідним впровадження інновацій. На думку

О. Дубасенюк, «це складний процес, який передбачає поступове оновлення і вдосконалення змісту, методів, засобів, педагогічних технологій, що, безумовно, впливає на якість педагогічного процесу» [2, с. 17].

Особливо актуальним питання про впровадження інновацій постає в медичних університетах, де навчаються як вітчизняні студенти, так і студенти-іноземні громадяни, магістральним для яких є поєднання теорії з практикою. В. Запорожан вважає, що «якість вищої освіти слід забезпечувати на трьох рівнях: європейському, національному та на рівні університету. В освітніх системах країн Європи головним є планування отриманих результатів навчального процесу – знань, компетенцій та навичок» [3, с. 73].

Тому пропонуємо, слідом за Ю. Бисторовою, звертатися до таких інноваційних методів навчання під час роботи зі студентами-іноземними громадянами в закладах вищої медичної освіти, як «аналіз помилок, колізій, казусів; аудіовізуальний метод навчання; “мозковий штурм”; діалог Сократа (Сократів діалог); “дерево рішень”; дискусія із запрошенням фахівців; ділова (рольова) гра; “займи позицію”; коментування, оцінювання (або самооцінювання) дій учасників; майстер-класи; метод аналізу і діагностики ситуації; метод інтерв'ю (інтерв'ювання); метод проєктів; моделювання; навчальний “полігон”; PRES-формула (від англ. Position – Reason – Explanation or Example – Summary); проблемний (проблемно-пошуковий) метод; публічний виступ; робота в малих групах; тренінги індивідуальні та групові (як окремих, так і комплексних навичок) та ін.» [1, с. 434].

Як свідчить досвід, студенти-іноземні громадяни краще засвоюють навчальний матеріал за зазначеними методами навчання, для яких ключовими є вміння виконувати складні завдання, співпрацювати з іншими людьми, раціонально розподіляти час, розвиток логічного, критичного мислення, креативності, судження та прийняття самостійних рішень тощо. Ці методи рекомендуємо використовувати під час аудиторної та позааудиторної роботи.

Отже, для початку XXI ст. характерний розвиток людини нового покоління в контексті науково-технічних досягнень й інтенсивного

впровадження інновацій у всі сфери життєдіяльності. Тож виникає необхідність застосовувати новітні методи навчання у вищій освіті, особливо в освітньому процесі для студентів-іноземних громадян із метою поліпшення якості медичної освіти як на всеукраїнському, так і світовому рівнях.

Література

1. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні*. Харків, 2015. С. 426–438.

2. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики*: збірник науково-методичних праць. Житомир, 2014. С. 12–28.

3. Перспективи впровадження сучасних інновацій в освітню діяльність університету / Запорожан В. М., Кресюн В. Й., Рогачевський О. П., Чернецька О. В. *Медична освіта*. 2016. № 2. С. 73–76.

Н. П. Литвиненко, О. М. Хомова

*Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСВОЄННЯ АКТИВНОЇ ТА ПАСИВНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛОМОВНИМИ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НИМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Сучасний етап розвитку української освіти характеризується її інтеграцією у світове співтовариство, розширенням міжнародних контактів та залученням іноземних громадян до навчання в Україні. Це зумовлює необхідність модернізації процесу мовної підготовки інокомунікантів, пошук нових методів та підходів до навчання їх державної мови України.

Дисципліна «Українська мова як іноземна» в медичному університеті передбачає оволодіння студентами мовою на середньому рівні, достатньому

для здійснення пізнавальної діяльності в соціокультурній і навчально-професійній сферах.

Особливої уваги потребує категорія студентів, які приїхали з країн, де англійська мова є державною або громадяни яких володіють цією мовою на достатньому рівні. Такі студенти обирають зазвичай англійську мову для вивчення фахових дисциплін, однак їм потрібні знання української для спілкування в побуті та в подальшому для проходження клінічної практики в медичних закладах України.

Під час адаптації в новому соціокультурному середовищі їм доводиться пристосовуватися до способу життя українців, менталітету, мислення, культури, долати психологічний дискомфорт у звиканні до життя в україномовному соціумі.

Надзвичайно важливим є початковий етап навчання, який триває впродовж усього першого курсу, оскільки саме на цьому етапі закладається сприйняття мови як системи, формуються навички говоріння, читання та письма, комунікативні вміння, напрацьовується активний словниковий запас, що містить лексику, яку студент-іноземець постійно використовує в усному мовленні. Одночасно з активним надзвичайно важливо формувати пасивний запас лексики. Пасивний словниковий запас розуміємо як лексичні одиниці, які іноземець знає і розуміє на слух або при читанні, але зазвичай не використовує в мовленнєвій діяльності.

Активний і пасивний запаси лексики формують потенційний словник української мови як іноземної. Термін «потенційний словник» не є новим у методиці викладання іноземних мов і використовується для позначення словникового запасу будь-якої іноземної мови (англійської, німецької, французької тощо) [1]. Однак цей термін активно не використовувався в процесі навчання української мови студентів-іноземців, оскільки потенційний словник англійської мови зазвичай розуміють як такий, що містить «афіксальні похідні, складні і та багатозначні слова, конвертовані утворювання й інтернаціоналізми, які студенти ще не вивчали, але можуть зрозуміти, якщо навчати їх розкривати значення таких слів» [1, 76].

Пропонуючи термін «потенційний словник» для навчання української мови як іноземної ми трактуємо його дещо по-іншому, а власне, як загальний словник української мови для інокомунікантів, особливість якого полягає в тому, що він насамперед скерований на засвоєння іноземцями лексичного матеріалу, необхідного для середнього рівня спілкування в україномовному соціумі. Такий словник формується студентами від перших днів навчання і впорядковується до закінчення вивчення дисципліни «Українська мова як іноземна». «Потенційність» такого словника виражається в тому, що до його складу, окрім активної та пасивної лексики з українськими коренями, входять інтернаціональні слова та слова з інтернаціональними коренями, значення яких інокомунікантам мають бути «потенційно відомі», зважаючи на знання ними англійської мови. Ідеться про те, що такі слова мають структурно-семантичну спільність в українській та англійській мовах: *фільм* – *film*, *комп'ютер* – *computer*, *медицина* – *medicine*, *термін* – *term*, *процес* – *process*. Потенційний словник студентів-іноземців другого року навчання без складнощів наповнюється медичною термінологією, оскільки вона, базуючись на латинській мові, має подібність в українській та англійській мовах. Доцільно, наприклад, зважати на відповідність суфіксів і префіксів англійської й української мов (у назвах лікарських спеціальностей суфікс **-ist** англійської мови при перекладі відповідає українському суфіксу **-лог**-, наприклад: *traumatologist* – *травматолог*, *nephrologist* – *нефролог*).

Потенційний словник також може презентувати похідні, багатозначні та складні слова. Складові частини похідних українських слів на момент ознайомлення з ними мають бути добре впізнаваними студентами-іноземцями, оскільки перед тим вони вже отримують інформацію щодо значення цих суфіксів чи префіксів у творенні нових слів від різних частин мови, наприклад, віддієслівних іменників: *ходити* (*to go*) – *ходьба* (*walking*), *лікувати* (*to treat*) – *лікар* (*a doctor*). Студенти-іноземці, не знаючи нових слів, але мисленнево розуміючи значення словотворчих афіксів, можуть

самостійно моделювати нові слова, групуючи їх за частинами мови. Отже, можна говорити про так би мовити самостійну семантизацію невивчених похідних слів інокомунікантами і в результаті про збільшення їхнього лексичного запасу.

На подальших етапах навчання іноземних студентів потенційний словник наповнюватиметься новим матеріалом, що зробить вивчення української мови структурованим, послідовним і результативним.

Література

1. Стрельчук Я. В. Роль і місце потенційного англomовного словника студентів нефілологічних спеціальностей. *Наукові праці. Педагогіка*. 2014. Вип. 197. Том 209. С. 75–80.

О. М. Матковський

Сумський державний педагогічний університет

імені А. С. Макаренка

ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ З МУЗИЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ У ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ (з досвіду роботи)

Музичне краєзнавство вважаємо галуззю загальної краєзнавчої науки, що передбачає різнобічне вивчення історичного минулого музичної культури окремого міні-регіону (подій, фактів, заходів, що мають безпосередній зв'язок із музикознавчою цариною; біографічні відомості, життєдіяльність персоналій зі сфери музичного мистецтва). Для формування всебічно розвиненої особистості майбутнього педагога необхідними є фахові знання з галузі музичного краєзнавства.

У Сумському регіоні музичне краєзнавство започаткували Валентина та Людмила Макарови. Їхні праці – «Поезія Сумщини в музиці», «Сторінки музичної культури Сумщини», «Музичні портрети». Музичні портрети митців, що пов'язані з Сумським краєм, Валентина та Людмила Макарови представили в книжці «Гармония времен» (Суми, 2013). Суттєві та глибокі напрацювання Валентини Макарової та Людмили Макарової – заслужених діячів мистецтв України, лауреатів премії ім. І. Нечуя-Левицького, доцентів факультету мистецтв Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка, є зразковими в галузі музичного краєзнавства Сумщини. Фактично, В. Макарова та Л. Макарова стали основоположниками музичного краєзнавства Сумщини, бо своїми розвідками заклали міцні підвалини для його формування й подальшого розвитку.

Мета розвідки – на основі власного досвіду та теоретико-практичних надбань учених сформулювати основні положення щодо використання матеріалів із музичного краєзнавства в навчально-виховній діяльності з іноземними студентами в педагогічних університетах.

У процесі вивчення мистецтвознавчих дисциплін зі студентами-іноземцями, також у виховній роботі з іноземними студентами інших спеціальностей доцільно впроваджувати різні форми і методи зацікавлення мистецтвознавчою регіональною тематикою. На наш погляд, можливі такі напрями діяльності з означеної проблематики:

1. Ознайомлення з біографічними відомостями визначних, автентичних митців краю, їх різнобічну діяльність, творчий доробок (наприклад, П. Чайковський і Сумщина (про перебування П. Чайковського в с. Низи Сумського р-ну Сумської обл.), Д. Бортнянський і Глухівщина (Сумщина)). Вивчення життєдіяльності митців, що перебували в певному краї, їх творчого здобутку.

2. Вивчення музичних традицій, поширених у регіоні (області, районі). Наприклад, кобзарське мистецтво на Сумщині; традиції кобзарського мистецтва на Сумщині (Слобожанщині). Або: Історія народного мистецтва краю тощо.

3. Ознайомлення із знаменними пам'ятками музичної культури, пов'язаними з краєм, історією їх створення.

4. Участь у культурно-мистецьких заходах (фестивалях, концертах, святах, конкурсах, виставках, традиційних для регіону).

5. Пізнання специфіки музичної культури регіону в етнографічному вимірі. Вивчення національних звичаїв та обрядів, притаманних певному мистецькому середовищу, ознайомлення із фольклором Сумщини.

6. Вивчення міжгалузевих зв'язків, дотичних до музичного мистецтва: насамперед, музично-літературних (наприклад, перебування Тараса Шевченка на Сумщині і твори митця, написані на Сумщині та покладені на музику).

7. Опрацювання наукових і художньо-публіцистичних праць, присвячених музикознавцям, діячам із галузі музичного мистецтва Сумщини.

8. Вшанування пам'яті визначних осіб, діяльність яких пов'язана з музичним мистецтвом краю.

Отже, музичне краєзнавство – плідна галузь для науково-дослідної, освітньої, пізнавально-креативної діяльності в аудиторній і самостійній роботі з іноземними громадянами – здобувачами вищої освіти.

Література

1. Багалій Д. І. Історія Слобідської України. Харків: Дельта, 1993. 256 с.
2. Беценко Т. П. Лінгвістичне краєзнавство. Походження географічних назв Сумщини: монографія. Суми: ВПП «Мрія», 2015. 180 с.
3. Голубченко В. Ю. Освіта Сумщини в іменах: науково-педагогічний довідник. Суми: Університетська книга, 2012. 400 с.
4. Жеплинський Б. М., Ковальчук Д. Б. Українські кобзарі, бандуристи, лірники. Енциклопедичний довідник. Львів: Галицька видавнича спілка, 2011. 316 с.
5. Історичне краєзнавство: Напрями та методи історико-краєзнавчих досліджень: курс лекцій / В. Є. Голубко та ін. Львів, 2011.
6. Культура і побут населення України. / В. І. Наулко, Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко та ін. Київ: Либідь, 1991. 232 с.

7. Макарова В. А., Макарова Л. А. І слово в пісні відгукнеться... Суми: Собор, 2003. 288 с.

8. Макарова В. А., Макарова Л. А. Гармония времен. Страницы музыкальной культуры Сумщины. Сумы. 2013.

9. Марченко М. І. Історія укорайнської культури: З найдавніших часів до середини XVII с. Київ: Рад. школа, 1961. 286 с.

10. Роменщина літературна / Упор. Овчаренко О. І. Суми: Еллада, 2012. 464 с.

Т. П. Мельник

Тернопільський національний медичний університет

імені І. Я. Горбачевського

ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЛЕКСИКИ В КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Проблема вивчення фахової лексики завжди є актуальною в методичній науці з мовної підготовки іноземних громадян у вищих навчальних закладах. У медичних вишах професійна лексика потрібна студентам насамперед для отримання необхідної інформації від пацієнтів, ведення професійно орієнтованої бесіди або дискусії з українськими фахівцями. Саме тому викладачеві української мови як іноземної важливо зрозуміти, за допомогою яких вправ систематизувати, а згодом активізувати подальше вживання мовних одиниць медичної галузі в усному та писемному мовленні студентів-іноземців.

Зважаючи на те, що чинні підходи до викладання української мови як іноземної загалом та мови професії зокрема передбачають формування умінь спілкуватися в різних сферах — побутовій, виробничо-професійній, діловій, викладачами кафедри Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України створено 2 навчальні

посібники: «Українська мова як іноземна» (для студентів-іноземців 1 курсу) та «Українська мова як іноземна для медичних спеціальностей» (для студентів-іноземців 2 курсу). Посібник 1 курсу містить теми, спрямовані на формування умінь і навичок побутового спілкування, – «Звідки Ви приїхали?», «Мій університет», «У магазині», «На ринку», «Опис зовнішності», «Риси характеру», «Продукти харчування» та інші. У посібнику для 2 курсу міститься матеріал, спрямований на розширення словника побутової лексики та формування професійного лексичного запасу з тем «Я захворів», «Хвороби. Травми», «У поліклініці», «Розмова лікаря з пацієнтом», «Медицина. Медичні спеціальності. Медичний персонал», «Відділення лікарні», «Перша медична допомога» та інші.

Ефективність засвоєння фахової лексики іноземцями у процесі вивчення української мови як іноземної залежить від вдало дібраних методів та прийомів, які застосовує викладач. Матеріали, подані в наших посібниках, ґрунтуються на поєднанні теоретичних і практичних аспектів опрацювання професійних лексем. Поряд зі звичними для викладачів і студентів текстовими вправами подано й деякі оригінальні форми роботи: кросворди, малюнки тощо. Дієвими є диференційовані завдання як для індивідуального, так і для групового виконання (запропоновано форми мовних тренінгів, ділових ігор).

Зауважимо, що вивчення професійно орієнтованої лексики української мови іноземцями повинно мати системний характер. Як правило, перед тим, як працювати зі складними текстами професійного спрямування, ми пропонуємо студентам виконати завдання на доповнення речень необхідними компонентами, на граматичне узгодження складників словосполучення чи речення або відповіді на запитання викладача, використовуючи словник до заняття.

Варто також зазначити, що сучасний студент сприймає процес навчання через тісний зв'язок із новітніми технологіями. Що стосується вивчення фахових термінів, то словникову роботу нам допомагають організувати інтерактивні засоби навчання: 1) Case-study (для розв'язання

конкретних ситуацій у роботі лікаря); 2) інтерактивна дошка (для відтворення одночасно тексту, аудіо та відеоматеріалів); 3) інтернет-ресурси (словники, електронні бібліотеки, відеоролики).

Узагальнюючи викладене, зазначимо, що лексика є вкрай важливим аспектом мови, і від рівня сформованості лексичних навичок і умінь залежить здатність спілкування іноземною мовою. Вивчення професійної лексики української мови іноземними студентами – це досить складний процес, ефективність якого залежить від правильного поєднання методів викладу матеріалу викладачем.

О. А. Мисик

*Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського*

ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ВІДДІЛЕННЯ ЛІКАРНІ» У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ: КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД

Вивчення української мови як іноземної у закладах вищої освіти полегшує адаптацію студентів, передбачає набуття знань, вмінь і навичок, необхідних для ефективного спілкування в побутовій, соціокультурній сферах, а також сприяє професійному становленню.

На формування фахової українськомовної комунікативної компетенції студентів медичних спеціальностей зорієнтовані практичні заняття на медичні теми. Викладачами кафедри української мови як іноземної Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського розроблено низку навчально-методичних матеріалів до занять: «У поліклініці», «Хвороби. Травми», «Розмова лікаря з пацієнтом», «Відділення лікарні», «Перша медична допомога» «Рецепт. Медична довідка», «Аптека та медикаменти» тощо [1].

Пріоритетність комунікативного підходу у вивченні іноземних мов передбачає підбір інтерактивних методів і прийомів навчання, використання яких максимально сприяє розвитку вмінь і навичок спілкування.

Під час вивчення теми «Відділення лікарні» студенти-іноземці вивчають лексику на позначення відділень лікарні, систем організму, органів, хвороб і травм та їх симптомів.

У групах із початковим рівнем володіння українською мовою доцільним є розігрування коротких діалогів (2–4 репліки) за запропонованим зразком. Наприклад:

- *У якому відділенні лікують виразку?*
- *Виразку лікують у гастроентерологічному відділенні.*

Або

- *Що лікують у гастроентерологічному відділенні?*
- *У гастроентерологічному відділенні лікують захворювання*

органів травлення.

Подібні завдання запитання – відповідь спрямовані на запам'ятовування конкретного мінімального матеріалу, зокрема назв хвороб (*гастрит, виразка, гепатит С, бронхіальна астма, пневмонія, міокардит, гіпертонічна хвороба, інфаркт міокарда, сечокам'яна хвороба, патологія сечового міхура, цистит, цукровий діабет, патологія щитоподібної залози, короткозорість, далекозорість, катаракта, гайморит, тонзиліт, аденоїдит*), відділень лікарні (*гастроентерологічне відділення, офтальмологічне відділення, отоларингологічне відділення, пульмонологічне відділення, урологічне відділення, кардіологічне відділення, ендокринологічне відділення*), систем організму (*ЛОР-органи, ендокринна система, органи, дихання, органи зору, органи травлення, серцево-судинна система, сечовидільна система*), а також знахідного (*лікують (що?)*), місцевого (*у якому відділенні?*) та родового (*захворювання (чого?)*) відмінків.

Багаторазове повторення лексики, граматичних структур під час такої парної діяльності сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу і доводить їх використання до автоматизму.

На середньому етапі вивчення мови можна запропонувати лінгвістичну гру на відпрацювання конкретного мовного матеріалу, наприклад уживання в мовленні лексики на позначення хвороб та їх симптомів. Спочатку студенти ознайомлюються із симптомами захворювань.

Наприклад:

<i>Захворювання</i>	<i>Симптоми</i>
<i>Пневмонія</i>	<i>Кашель, підвищена температура, біль у грудях, задишка</i>
<i>Апендицит</i>	<i>Гострий біль справа внизу живота, набряк живота, нудота, блювота</i>
<i>Гайморит</i>	<i>Гнійні виділення з носа жовтого або зеленого кольору, головний біль, втрата нюху, підвищення температури</i>
<i>Цукровий діабет</i>	<i>Хронічна втома, суха шкіра, спрага, повільне загоєння ран</i>
<i>Грип</i>	<i>Підвищена температура, головний біль, біль у м'язах і суглобах, слабкість, потовиділення, біль у горлі</i>
<i>Отит</i>	<i>Біль у вусі, погіршення слуху, підвищена температура, гнійні виділення з вуха</i>
<i>Бронхіальна астма</i>	<i>Свистяче дихання, нестача повітря, задишка, важкість у грудях</i>

Із метою закріплення мовного матеріалу можна провести гру таким чином: по черзі один із студентів описує, що турбує хворого, а група називає захворювання на основі симптомів. Наприклад: *У хворого набрякла шия. Його турбує нежить і сльозотеча. Він кашляє. На шкірі помітний висип, а також хворий скаржиться на свербіж (алергія).* Завдання ефективно й на етапі перевірки знань, оскільки демонструє рівень володіння словниковим запасом, вміння будувати речення, узгоджувати частини мови.

Моделювання ситуації *лікар – пацієнт* полягає у побудові діалого-розпитування хворого. Подібне завдання передбачає творчість, розвиває навички уважного слухання та продовження бесіди, оскільки відбувається не за встановленим зразком, а моделювання ситуацій, максимально наближених до дійсності, зацікавлює студентів, активізує їх розумову діяльність і формує мовленнєву готовність до участі у різних комунікативних актах.

Отже, формування вмінь і навичок діалогічного мовлення є одним із пріоритетних завдань вивчення іноземної мови й повинне відбуватися на усіх етапах засвоєння мови на основі принципів науковості, систематичності та послідовності. Ефективне використання інтерактивних методів ґрунтується на принципі доступності і передбачає створення ситуацій успіху, що стимулює студентів до навчання.

Література

1. Українська мова як іноземна для студентів медичних спеціальностей: навчальний посібник / Гаврищак І. І., Драч І. Д., Заліпська І. Я. та ін. ; за ред. М. П. Тишковець. Тернопіль: ТНМУ, 2019. 312 с.

Л. П. Михно

Сумський державний педагогічний університет

імені А. С. Макаренка

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ З ЕЛЕМЕНТАМИ ІННОВАЦІЙНОСТІ, РЕКОМЕНДОВАНІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ

Самостійна робота – невід’ємний і обов’язковий складник освітнього процесу. Планування різних видів самостійної роботи, в тому числі й інноваційних, є ефективним засобом продуктивного навчання студентів.

Мета розвідки – окреслити базові види роботи з інноваційними компонентами, пропоновані для продуктивного та інтерактивного виконання студентам, які вивчають українську мову як іноземну.

У процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням іноземними студентами варто звернути увагу на такі інноваційні та традиційні підходи, як підготовка документів рідною мовою і українською мовою; зіставлення професійної термінології (наукової, офіційно-ділової)

в різних мовах; спостереження за різнорівневою мовною організацією текстів різних стилів у споріднених і неспоріднених мовах (напр., в українській і російській, в українській і туркменській та ін.); складання тезаурусів фахової термінології; складання двомовних словників наукової фахової термінології; укладання мінісловників етнографічної лексики; підготовка і рольове виконання функції телеведучого, перекладача та ін.; підготовка рекламних матеріалів та ін.

Самостійно студенти-іноземці, що вивчають українську мову за професійним спрямуванням, можуть виконати нижчеподані завдання. Передбачена взаємоперевірка виконаних завдань, виправлення неточностей.

1. Написання документів особового складу (автобіографії, заяви, пропозиції, характеристики), довідково-інформаційних документів (анотації, відгуку, рецензії, довідки та ін.), обліково-фінансових (доручення, розписки, списку та ін.) та розпорядчих документів та ін.

2. Добір текстів різних стилів і підстилів (офіційно-ділового, публіцистичного, наукового, конфесійного, художнього), характеристика їх різнорівневої організації.

3. Спостереження за мовною організацією текстів наукового стилю з фаху.

4. Ознайомлення з фаховою науковою термінологією. Складання словника наукових термінів із фаху.

5. Переклад тексту з російської мови на українську (якщо студенти вивчали російську мову).

6. Виконання завдань з орфографії та пунктуації (правопис слів і вживання розділових знаків у реченнях).

7. Виконання завдання за лексикографічними джерелами (орфографічними, орфоепічними, тлумачними, словниками синонімів, антонімів, фразеологізмів, словотвірними словниками та ін.).

8. Складання словників за тематичною групою слів («Погода», «Одяг» та ін.).

9. Складання словників самотутньої української лексики.

10. Спостереження за мовою телеведучих.
11. Підготовка промов.
12. Підготовка буклетів, колажів на теми, пов'язані з фахом.
13. Виготовлення рекламних оголошень.
14. Оформлення агітаційних матеріалів.
15. Оформлення візитівок, запрошень, плакатів тощо.
16. Спостереження за фразеологією наукового та офіційно-ділового стилів мови.
17. Спостереження за фразеологією української та рідної мови (зіставний аспект).
18. Зіставлення символів-образів із з'ясуванням їх семантики в українській і рідній мовах (калина, дуб, соняшник та ін.).

Отже, самостійна робота повинна базуватися на творчому підході, інтерактивності, актуальності тематики. Студенти, що вивчають українську мову як іноземну, повинні в ході виконання самостійної роботи виробити чуття мови, естетичний мовний смак, креативність висловлення.

Література

1. Ющук І. П., Олійник І. Г., Гуць М. В. Українська мова у професійному спілкуванні. Київ: Міжнародна агенція «BeeZone», 2004. 336 с.
2. Ющук И. Ф. Курс ускоренного обучения украинскому языку: 30 занятий. 2-е изд. Киев: Культурол. МП «Боривітер», 1997. 235 с.
3. Ющук И. Ф. Я выучу украинский язык. Фонетика, лексика, словообразование, морфология. Украинская литература до 1917 года: учебное пособие. Киев: Рад. шк., 1991. 288 с.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Провідною тенденцією сучасної вітчизняної освіти, у тому числі й у сфері мовної підготовки іноземних студентів, є поєднання досягнень прогресу у розвитку технічних засобів і технологій навчання з освітньою парадигмою, у центрі якої сьогодні перебуває учень і глобальні інформаційні ресурси. Сучасні інформаційні технології мають величезний потенціал для інтенсифікації процесу навчання мови, його індивідуалізації та орієнтації на реальну комунікацію.

Інформаційні технології забезпечують необхідні технологічні умови для навчання української мови як іноземної, що дозволяють створювати різні електронні навчальні матеріали, забезпечувати комплексний інтегрований підхід до навчання мови, моделювати реальні мовні ситуації за допомогою мультимедіа (графіки, анімації, відео, аудіо), створювати ефект контакту з мовним середовищем, здійснювати повноцінну самостійну роботу студентів в індивідуальному режимі на всіх етапах навчання мови, організовувати дистанційне навчання з використанням різних моделей, керувати навчальною та пізнавальною діяльністю іноземних студентів.

Комп'ютерна лінгводидактика – теорія і практика навчання мови з використанням комп'ютерних технологій – стає органічною частиною методики викладання мов. Існує низка конкретних дидактичних вимог, яким повинні відповідати комп'ютерні засоби навчання. Вони повинні забезпечувати:

- різноманітність форм подання досліджуваних мовних одиниць;

- комплексне використання технічних засобів для презентації матеріалу (звуків, графіки, мультиплікації, відео, тексту);
- варіювання мовних явищ у динаміці;
- варіювання мовного наповнення завдань;
- прискорення виконання традиційних «паперових» видів завдань;
- наявність специфічних комп'ютерних видів завдань, що складно або неможливо виконати без комп'ютера;
- можливість перегляду, аналізу, виправлення помилок;
- комплексність дидактичних матеріалів (включення в структуру програми словників, довідників, редактора текстів та ін., забезпечення сумісності з подібними програмами);
- індивідуалізацію навчання (адаптивність програми, можливість вибору рівня складності та обсягу досліджуваного матеріалу, формату представлення інформації (відео-, аудіо-, текстовий); послідовності роботи з програмою; часу на виконання завдань та ін.);
- наявність у навчальних програмах дружнього інтерфейсу, максимального використання мови, що вивчається, необхідних довідкових матеріалів і методичних рекомендацій для викладача тощо.

Викладачеві, який використовує комп'ютерні засоби навчання, добре відомі труднощі, співзвучні цим вимогам стосовно залучення до навчального процесу комп'ютерних засобів і технологій. Ігнорування цих вимог породжує методичні проблеми у практичній організації навчання української мови як іноземної з використанням ІКТ.

Впровадження ІКТ в освітній процес вимагає від викладача вміння роботи з комп'ютером для виконання широкого кола завдань, наприклад: для грамотного набору та оформлення тексту під час підготовки дидактичного матеріалу до заняття, для складання ефективних мультимедійних презентацій, для пошуку інформації тощо. Для виконання цих завдань

викладач повинен володіти не лише досвідом роботи з окремими програмними продуктами, але й мати досить високий рівень комп'ютерної грамотності в цілому.

Сучасні програмні продукти, призначені для навчання української мови як іноземної, за критерієм методичного призначення можна класифікувати таким чином:

- тематичні навчальні програми (елементи теорії і набір інтерактивних вправ із конкретної теми, діагностичний інструментарій);
- тестові системи (засоби інтерактивного контролю);
- мультимедійні лекційні демонстрації;
- електронні підручники (текстова, графічна, ілюстративна інформація, анімація, відео- та аудіоматеріали);
- комп'ютерні навчально-методичні комплекси (електронні підручники, мультимедіа та телекомунікаційні системи, навчально-методичні розробки).

Засоби електронної комунікації мають широкі дидактичні можливості: вільний доступ до необхідної інформації шляхом підключення до баз даних практично будь-якого світового інформаційного центру; оптимізація темпу роботи студентів, індивідуалізація і диференціація процесу навчання; моделювання предметного середовища; системний моніторинг і організація зворотного зв'язку, що дозволяє здійснювати гнучке управління як навчальним процесом у цілому, так і самостійною роботою студентів зокрема.

У процесі мовної підготовки іноземних студентів у Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті успішно застосовуються такі програмні продукти, як дистанційні курси з української мови як іноземної, призначені для різних рівнів володіння мовою, тематичні навчальні й тестові програми, мультимедійні тематичні демонстрації. Активно працює лінгвокраїнознавчий інтернет-блог для іноземних студентів

1–4 курсів. Також розроблено та впроваджено в процес навчання комплекс методичних матеріалів для інтерактивної дошки.

Досвід впровадження ІКТ у процес мовної підготовки іноземних студентів свідчить, що використання інформаційно-комунікативних технологій, послідовна інтеграція комп'ютерних форм навчання в навчальний процес оптимізує навчальну діяльність, оскільки студенти є суб'єктами процесу переведення інформації в знання; сприяє вдосконаленню навичок самоврядування і самоорганізації; активізує навчальний процес у ході самостійного виконання студентами завдань із перетворення отриманої інформації на знання нової якості.

О. В. Паламарчук

Харківський національний університет радіоелектроніки

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Підвищення якості педагогічної освіти, забезпечення її мобільності, привабливості, конкурентоспроможності на ринку праці вимагає подальшого вдосконалення організації навчального процесу у вищих навчальних закладах на засадах гуманності, особистісно орієнтованої педагогіки, розвитку і саморозвитку студентів, використання інноваційних технологій.

Відомо, що інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог, використання інформаційно-комп'ютерних технологій і мультимедійних засобів; впровадження електронних засобів навчання (підручників,

посібників, каталогів, словників тощо), комп'ютерних навчальних програм; технічну і технологічну модернізацію навчальних лабораторій і засобів навчання; використання сучасних систем контролю якості знань студентів і проведення моніторингу якості освіти.

Для більш результативного навчання виправдане застосування принципу наочності (використання таблиць, схем і т. д.), який може реалізуватися за допомогою комп'ютера, коли викладач оптимізує та урізноманітнює процес вивчення мови. Завдяки впровадженню комп'ютера в навчальний процес, пропагується свобода індивідуального вибору та вимагається відповідальне ставлення студента до власного навчання; розвивається інтелект студента через залучення до діалогу культур та поколінь; підвищується пізнавальна активність за допомогою використання проблемних ситуацій і формування мотивації студента.

До сучасних інноваційних технологій належить і технологія співпраці, яка активно впроваджується в навчальний процес. Сучасний етап розвитку освіти вимагає від студентів і викладачів гнучкості, комунікабельності, швидкої адаптації до різноманітних життєвих ситуацій, критичного мислення, уміння долати конфлікти та бути готовими до міжкультурного та міжособистісного спілкування і співпраці [2; с. 23]. Особливо ці вимоги необхідні у процесі професійної підготовки іноземних здобувачів вищої освіти, тому що володіння навичками іншомовної мовленнєвої компетенції – це засіб соціалізації, засіб, що об'єднує держави і народи. Під час різних видів роботи студенти стають перед проблемою поповнення знань, лексичного запасу чи комунікативних умінь, і тому вони активізують свою діяльність, намагаються вирішити ці питання в процесі спілкування.

Найбільш ефективними в процесі вивчення іноземної мови є такі форми парної та групової роботи: внутрішні (зовнішні) кола; мозковий штурм; читання зигзагом; обмін думками; парні інтерв'ю (та інші). Ці форми роботи сприяють розширенню знань та вмінь студентів, дають можливість

у процесі спілкування розв'язувати складні задачі на основі аналізу обставин і відповідної інформації, сприяють висловлюванню альтернативної думки, допомагають брати участь у дискусіях.

Однією з технологій, що забезпечує особисто орієнтоване навчання, є метод проектів як спосіб розвитку творчості, пізнавальної діяльності, самостійності. Проекти можуть порозділятися на монопроекти, колективні, усно-мовні, видові, письмові й Інтернет проекти. Робота над проектом – це багаторівневий підхід до вивчення мови, що охоплює читання, аудіювання, говоріння і граматику. Метод проектів сприяє розвитку активного самостійного мислення студентів й орієнтує їх на спільну дослідницьку роботу, виховує такі етичні цінності, як взаємодопомога й уміння співпереживати.

Важливим засобом інноваційного навчання є також використання мультимедійного комплексу (МК) у складі інтерактивної дошки, персонального комп'ютера й мультимедійного проектора. Такий комплекс поєднує всі переваги сучасних комп'ютерних технологій і виводить процес навчання на якісно новий рівень. Завдяки наочності й інтерактивності МК дозволяє залучити всю аудиторію до активної роботи та значно збільшити ефективність навчання. Крім того, використання МК на заняттях з іноземної мови дозволяє активно залучати студентів до навчального процесу, збільшує мотивацію навчання, стимулює творчу активність, розширює можливості подання навчальної інформації [1, с. 69].

Використання МК – є найбільш ефективним і економним за часом, допомагає підготуватися до складання тестів, іспитів. МК є потужним інструментом, який може бути пристосований для використання у вивченні іноземної мови з широким діапазоном тем. Зокрема використання інноваційних технологій допомагає створенню дружньої атмосфери і взаємозв'язків між учасниками спілкування; студенти мають можливість бути більш незалежними й упевненими в собі, подолати страх перед мовним

бар'єром, студенти не бояться припускатися помилок; слабкі студенти можуть отримати допомогу від більш сильних; кожен студент, залучений до роботи, має певне завдання, може використовувати свої знання й досвід, набутий раніше.

Отже, застосування засобів новітніх інноваційних технологій навчання іноземної мови є ефективним саме завдяки комплексному підходу, який допомагає розкрити творчий потенціал студентів, сприяє їхньому розвитку та вдосконаленню під час навчально-комунікативного процесу.

Література

1. Гаврилюк О. Нові технології навчання – ефективний шлях забезпечення високої кваліфікації спеціалістів. *Рідна школа*. 1998. № 6. С. 68–71.
2. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2003. № 2. С. 20–24.

К. О. Писаренко

Сумський державний педагогічний університет

імені А. С. Макаренка

ПРО ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ВСТАВНІ ТА ВСТАВЛЕНІ КОНСТРУКЦІЇ В ОФІЦІЙНО-ДІЛОВИМУ ТА НАУКОВОМУ СТИЛЯХ» З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ

Вставні та вставлені конструкції є органічними складниками офіційно-ділових та наукових текстів. Використання цих конструкцій допомагає мовцеві зорієнтуватися, зосередитися, а читачам – краще сприйняти сказане. Пізнання природи цих синтаксичних явищ, правильне використання

означених структур слугує показником ерудованості та стилістичної вправності мовця.

Питання про вживання вставних і вставлених конструкцій у текстах наукового стилю досліджували А. Коваль, Р. Гнатів, С. Харченко, І. Житар та ін., в офіційно-діловому – В. Грицина, С. Дудик та ін.

Мета дослідження – схарактеризувати використання ефективних підходів у навчальній діяльності, необхідних для вироблення вмінь послуговуватися вставними і вставленими конструкціями в текстах офіційно-ділового та наукового стилях української мови.

Вставні слова – це слова, що формально не пов'язані з членами речення, не є членами речення і виражають ставлення мовця до висловлюваного або вказують на джерело повідомлення, спосіб словесного оформлення думки, відношення між окремими думками в мовленні тощо [4]. Вставні слова, словосполучення, речення вживаються в різних стилях мови.

Вставні слова і словосполучення використовуються в мові ділових паперів на початку речення або абзацу. Уживання їх в офіційно-діловому стилі є досить обмеженим. Тому треба звернути увагу студентів на природу цих структур, на можливості їх застосування в різних текстах, їх стильову і стилістичну вагу. У такий спосіб здійснюватимемо формування в них мовного чуття, мовної вправності.

Насамперед студенти повинні запам'ятати, що в текстах офіційно-ділового стилю виділяють три групи вставних конструкцій:

1. Вставні слова і словосполучення, що вказують на ставлення мовця до висловленої ним думки. Вони можуть означати ступінь впевненості або невпевненості в повідомленні. Наприклад: *звичайно, напевно, безумовно, на жаль, на щастя, можливо, може, мабуть, безперечно, безсумнівно, власне кажучи, зрозуміло, без сумніву, немає сумніву, видно, очевидно, припустимо, відома річ, сказати правду, як-не-як, так би мовити, видимо, либонь.*

2. Вставні слова і словосполучення, що вказують на те, кому належить висловлена думка (самому мовцеві чи комусь іншому). Наприклад: *по-моєму, по-нашому, по-вашому, кажуть, мовляв, на мій погляд, на мою думку, на думку (такого чи таких), за словами (такого чи таких)*.

3. Вставні слова і словосполучення, що вказують на зв'язок висловлюваного з контекстом. До них належать: *отже, наприклад, значить, виходить, до речі, нарешті, навпаки, загалом, справді, між іншим, словом, по-перше, по-друге, по-третьє, кінець кінцем, мало цього* [1].

Щоб засвоїти природу цих структур, необхідно навчити студентів знаходити їх у текстах, складати з ними речення, відрізнити від схожих одиниць. Це можна здійснити у процесі спостереження за мовним матеріалом, зіставлення, опису, моделювання, алгоритмізації, складання таблиць тощо.

Тексти наукового стилю характеризуються логічною завершеністю, цілісністю, послідовністю. До обов'язкових вимог об'єктивності викладу матеріалу належить посилання на джерело повідомлення, автора висловленої думки. У тексті цю умову можна реалізувати за допомогою спеціальних вставних слів і словосполучень (*на думку, за даними, за словами, як зазначає*).

Інколи зазначені словосполучення не тільки допомагають окреслити хід думки дослідника, специфіку її розвитку, а й сприяють удосконаленню композиції роботи. Показово те, що вони своєрідно роз'яснюють внутрішню послідовність викладу, а тому органічні для наукової оповіді. Суттєво навчити розпізнавати і використовувати у власному тексті різні вставні конструкції, знаходити синонімічні відповідники до них, перебудовувати речення із вставними компонентами, видозмінювати. Важливо виробити стильове і стилістичне чуття в уживанні означених структур, мовну майстерність у їх конструюванні.

Вставлені конструкції можуть виступати засобом конкретизації висловлюваного або узагальнення: *Ситуація ставлення виникає лише за наявності суб'єкта (особи, що виявляє ставлення) та об'єкта (особи, предмета, процесу чи явища реальної дійсності, на які спрямований або поширюється вияв ставлення) (З наукового часопису)*. В офіційно-діловому та науковому стилях можливі виноски, призначені для подання додаткової інформації, розширення повідомлення. Вони можуть мати різне семантичне навантаження: *Останні два речення являють собою еліптичні речення з лексично не вираженим (нульовим) підметом. Еліптичні речення з нульовим підметом переважно зараховують до односкладних конструкцій, розрізняючи три їх різновиди: означено-особові, неозначено-особові й узагальнено-особові (І. Вихованець)*. Вироблення вміння моделювати речення із вставленими конструкціями засвідчує стильову й стилістичну вправність мовця. Добір прикладів речень із вставленими конструкціями та їх аналіз сприятиме виробленню мовного смаку, досконалості побудови висловлення.

Отже, об'єктивність викладу – основна риса наукового та офіційно-ділового стилів. Характерним є наявність у цих текстах вставних слів і словосполучень та вставлених структур. Вивчення природи означених структур за допомогою різних інноваційних методів слугуватиме якісному засвоєнню матеріалів.

Література

1. Грицина В. Особливості функціонування вставлених конструкцій в офіційно-діловому стилі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*: збірник наукових праць. 2010. Вип. XII. С. 30–33.

2. Житар І. В. Особливості функціонування вставлених конструкцій у публіцистичному стилі української мови. *Гуманітарна освіта в технічних*

вищих навчальних закладах: збірник наукових праць. 2010. Вип. 21. С. 120–131.

3. Кацавець Г. М., Паламар Л. М. Мова ділових паперів. Київ: Алерта, 2008. 320 с.

4. Сучасна українська мова. Синтаксис. / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин та ін. Київ: Вища школа, 2005. 270 с.

5. Харченко С., Житар І. Особливості функціонування вставлених конструкцій у науковому стилі української мови. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: збірник наукових праць. 2010. Вип. XII. С. 112–118.*

Ю. Г. Полєжаєв, І. М. Дяченко

Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Створення глобального інформаційного простору, поширення процесу медіаконвергенції, що сприяє поглибленню міжнародної співпраці з широким залученням різних видів ЗМІ та різноманітних сфер журналістської діяльності зумовлює потребу в перегляді наявних та пошуку нових шляхів і методів навчання іноземних студентів журналістських спеціальностей. Навчання іноземних студентів є важливим чинником становлення української держави як рівноправного партнера у створенні світового освітнього простору.

Глобалізація «по-іншому ставить питання про розвиток країни та цінності суспільства» [2, с. 137], під її впливом актуалізуються нові вимоги

до професійної підготовки майбутніх журналістів, що спонукає зростання вимог до формування в них культури спілкування. Це стосується й іноземних студентів, які навчаються на журналістських спеціальностях у закладах вищої освіти України.

Іноземні студенти – майбутні журналісти повинні мати сформовану транскультурну свідомість, бути готовим до міжкультурної комунікації, зокрема мати високий рівень культури спілкування, у тому числі – українською мовою, оволодіння якою в процесі вивчення мовних явищ, лексичних одиниць, граматичних правил збагачує їх не лише новими знаннями, усвідомленням своєї соціальної ролі в житті суспільства, а й глибшим розумінням культури українського народу.

Іншомовна комунікативна компетентність майбутніх журналістів (у тому числі студентів зарубіжних країн) – це взаємодія та взаємопроникнення лінгвістичної, комунікативної, соціокультурної компетенцій, рівень сформованості яких дозволить їм успішно комунікувати на міжнаціональному й міжмовному рівнях.

Спілкування є однією з форм взаємодії людей, важлива ознака життєдіяльності особистості як суспільної істоти. Це – складний процес налагодження й розвитку контактів між людьми, породжений потребами в їх спільній діяльності, адже саме спілкування і спільна діяльність – одна з найважливіших соціальних потреб людини. Соціальне розуміння спілкування полягає в тому, що це – один із вимірів суспільної культури [3, с. 422], а спілкування журналістів саме і є соціальним. Адже володіння іноземними студентами соціальними нормами в мовленнєвому спілкуванні українською мовою передбачає не тільки знання значень одиниць лексичних, словотворчих, синтаксичних рівнів мовної системи, але і знання текстових норм (прийомів діалогізації мови, можливостей введення афоризмів, прислів'їв і приказок, врахування реакції співрозмовника тощо).

У демократичній державі журналісти формують не лише громадську думку, а й етичні норми читачів, слухачів, глядачів. Наразі людство потребує

таких працівників засобів масової інформації, які є компетентними професіоналами з високим рівнем журналістської та загальної культури, з багатством духовних цінностей, зі свіжими, неординарними підходами до розв'язання актуальних проблем сьогодення.

Формуючи в іноземних студентів – майбутніх журналістів культуру спілкування українською мовою, необхідно пам'ятати, що сучасні журналісти конкурують в інформаційному просторі журналістики – у період «творчого, енергетичного, архітектурного моделювання» [1]. А тому слід ураховувати необхідність розвитку в них здатності до планетарного мислення та творчої самореалізації в умовах жорсткої конкуренції в сучасному медійному просторі.

Отже, формування культури спілкування іноземних студентів – майбутніх журналістів – цілеспрямований процес актуалізації їхніх мовленнєвих здібностей, заохочення до збагачення словникового запасу не лише журналістського спрямування, а й загальноживаних слів власне українського походження, розуміння їхнього значення, знання фразеологізмів та ідіом, властивих нашому національному менталітету. Безперечно, від рівня професійної культури спілкування українською мовою та комунікативної компетентності іноземних студентів-журналістів залежить і рівень їхнього професіоналізму, і підвищення культурного авторитету України у світі.

Література

1. Житарюк М. Соціокультурна модель журналістики: традиції і новаторство. Львів, 2008. 416 с.

2. Занфірова Т. А. Щодо деяких аспектів глобалізації і духовності. *Духовність і громадянське суспільство в умовах глобалізації: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Андріївські читання» 15 грудня 2011 р. за ред. В. М. Огаренка та ін. Запоріжжя: КПУ, 2011. С. 136–138.*

З. Кондрашов В. А., Чекалов Д. А., Копорулина В. Н. Новейший философский словарь. Под общ. ред. А. П. Ярещенко. Ростов-на-Дону: Феникс, 2008. 668 с.

О. Г. Пономаренко

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗВО ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ

Вивчення англійської мови в Україні та світі пов'язане, перш за все, зі стрімким розвитком високих інформаційних технологій, економіки, підписанням угод з ЄС. Це підсилює мотивацію не лише вітчизняних студентів ЗВО, але і студентів іноземців щодо вивчення професійно орієнтованої англійської мови як основної мови міждержавного спілкування, мови наукових досліджень, бізнесу, політики, торгівлі.

Викладаючи іноземну мову, складно вигадати щось нове. Однак за допомогою сучасних технологій можна збільшити ефективність вже відомих методів під час навчання студентів-іноземців технічних спеціальностей.

Беззаперечним фактом є те, що будь-яка держава потребує висококваліфікованих фахівців, здатних до встановлення ділових контактів та ділового співробітництва з іноземними партнерами, фахівців, які володіють іноземною мовою на професійному рівні.

На сьогодні викладачеві важливо знати новітні методи викладання іноземної мови, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати та використати той чи той метод викладання відповідно до рівня знань, потреб, інтересів студентів. Адже раціональне і мотивоване

використання методів навчання на практичних заняттях іноземної мови вимагає креативного підходу з боку викладача.

Метою навчання іноземної мови у вищій школі на сучасному етапі є оволодіння студентами комунікативними компетенціями, які дозволять реалізувати їх знання, уміння, навички для виконання конкретних комунікативних завдань у реальних професійних життєвих ситуаціях [4].

Якісна мовна підготовка студентів неможлива без використання сучасних освітніх технологій. Сучасні технології в освіті – це професійно орієнтоване навчання іноземної мови, із застосування інформаційних і телекомунікаційних технологій, робота з навчальними комп'ютерними програмами з іноземних мов, дистанційні технології в навчанні іноземних мов, створення презентацій у програмі PowerPoint, використання ресурсів інтернету, навчання іноземної мови в комп'ютерному середовищі (форуми, блоги, електронна пошта).

Відповідно до лексико-граматичного методу вивчення мови відбувається за допомогою розуміння граматичних правил, складання власних речень, вивчення лексики, здійснення перекладу; занурення в мовне середовище. Один із способів – використання автентичних аудіо та відеокурсів. Студенти вчать техніки спілкування, опановують мовний етикет, вчать бути мовними партнерами, тобто вдосконалюють комунікативні навички через спілкування іноземною мовою; аудіолінгвістичний метод, у якому використовується прослуховування аудіозаписів носіїв мови [4].

Технологія інтегрованого навчання є основоположною на заняттях, особливо коли вивчається англійська мова професійного спрямування. Це заняття формування навичок і вмінь, їх розвитку, застосування на практиці вивчаючи профільні дисципліни і заняття контролю та перевірки [3].

В основі методу проектів лежить розвиток пізнавальних навичок студентів, умінь самостійно конструювати свої знання й орієнтуватися в інформаційному просторі. Працюючи над проектом, молоді люди

розуміють, для чого вони вивчають нові слова і граматичні явища, де і як вони можуть ці знання застосувати. Завдання викладача – організувати самостійно-пізнавальну діяльність кожного студента в ході роботи над проектом.

Наприклад, під час роботи над темою «Specifications» було заплановане вивчення основних технічних характеристик певного об'єкта, яка поступово розгорталась і наповнювалась змістом. На цю роботу було відведено 4 практичні заняття. Після введення нової лексики студентам було запропоновано розбити її за підтемами з певними підзаголовками: «Specification of a bridge», «Machinery Specifications», «Materials», «Properties» і підготувати проект за однією з цих тем. І в результаті, було опрацьовано і розглянуто всі аспекти цієї теми [3].

Далі студенти об'єдналися в групи, у кожній з яких були розподілені такі ролі: хтось розподіляв пошук інформації, хтось стежив за активністю в групі, хтось відстежував культуру спілкування і взаємодопомогу всередині групи. На кожному занятті під час формування тих чи тих мовних навичок (говоріння, аудіювання, читання, письма) пов'язувалося з відповідними аспектами проекту, поступово підводячи студентів групи ГМАШ 1902 до узагальнювального проекту. Під час роботи над проектом хлопці використовували не тільки ту інформацію, яка була подана в підручнику Technical English, але й знаходили інформацію, яка викладалася на профільних предметах, англійською мовою. При такому перетині предметних галузей у студентів формувалося цілісне бачення теми, що вивчається. Вони переглядали відеоматеріали і читали спеціальні технічні журнали, слухали новини в пошуках прикладів дотичних до цієї теми, а потім обмінювалися отриманою інформацією [3].

Дуже ефективним, безсумнівно, є використання на уроках іноземних мов інформаційних технологій, що підвищує мотивацію і пізнавальну активність студентів, розширює їхній світогляд [2].

Дуже актуальним на заняттях з англійської мови є застосування комп'ютерних презентацій у навчальному процесі, що дозволяє інтенсифікувати засвоєння навчального матеріалу студентами і проводити заняття на якісно новому рівні [1].

Візуальна насиченість навчального матеріалу робить його яскравим, переконливим і сприяє інтенсифікації процесу його засвоєння. Використання сучасних інформаційних технологій дозволить акцентувати увагу на значущих моментах інформації, що подається, особливо під час вивчення професійно зорієнтованих тем.

Маючи таку можливість, як інтерактивність, використання аудіо та відеоматеріалів, комп'ютерних презентацій, проектні роботи дозволяють ефективно адаптувати навчальний матеріал під особливості студентів. Посилення інтерактивності приводить до більш інтенсивної участі в процесі навчання самого студента, що сприяє підвищенню ефективності сприйняття і запам'ятовування навчального матеріалу. Якщо матеріал заняття містить велику кількість ілюстративного матеріалу, застосовуються різноманітні технології – це дозволить істотно підвищити ефективність заняття.

Література

1. Голубева С. П. Использование компьютерных презентаций на уроках английского языка. *Английский язык*. 2006. № 12 (1 сентября). С. 17–25.
2. Косачёва И., Косачёва Ю. Использование аутентичных видеокурсов в обучении английскому языку. *Английский язык*. 2006. № 3 (1 сентября). С. 19–26.
3. Нестерова Н. В. Информационные технологии в обучении английскому языку. Москва: Иностранные языки в школе. 2005. № 8. С. 18–25.
4. Худайберганаева Э., Гулиметова Б. Современные методы и технологии преподавания иностранных языков в высшей школе. *Филология и лингвистика в современном обществе*. Москва: Буки-Веди, 2016. С. 94–97.

І. М. Постернак

Одеська державна академія будівництва та архітектури

С. О. Постернак

Приватне підприємство «Композит», м. Одеса

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КЕРУЮЧИХ НЕРУХОМІСТЮ У МАЙБУТНІХ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З БУДІВНИЦТВА

Освітній процес англійською мовою сприяє підготовці фахівців міжнародного рівня, підвищує можливості вільного доступу до найновіших інноваційних розробок, міжнародної академічної мобільності і наукових стажувань у провідних університетах світу, відкриває широкі перспективи працевлаштування після закінчення університету, забезпечує високу професійну кваліфікацію та конкурентоспроможність випускників на міжнародному та національному ринку праці.

RICS – це міжнародна організація, що об'єднує фахівців із нерухомості різних профілів. Організація є найбільш впливовим, найстаршим і привілейованим професійним об'єднанням у світі і представляє інтереси експертів з керування нерухомим майном та його оцінювання, ріелторів, девелоперів, інженерів, будівельників, експертів із землевпорядкування й інших фахівців. Основна мета товариства – розвиток і контроль за дотриманням етичних норм і професійних стандартів. Також RICS активно займається освітньою діяльністю, розробляє й впроваджує стандарти якості й практичні рекомендації в сфері нерухомості.

Цікаво відзначити, що у Великобританії не існує державного регулювання діяльності оцінювачів. У принципі будь-яка людина може зайнятися бізнесом як оцінювач і взятися за оцінювання власності. Відсутність державного регулювання діяльності оцінювачів привело до розвитку добровільної суспільної системи регулювання. Саме її авторитет

дозволяє користувачам орієнтуватися в тому, хто з оцінювачів досяг прийняттого рівня компетенції й веде свої справи із професійною сумлінністю, що дає можливість самим оцінювачам рекламувати свої послуги з позицій своєї репутації як людей компетентних і професійних. Це досягається через професійні організації, серед яких лідируючі позиції займає Королівська спілка фахівців із нерухомості. Членство в таких спілках досягається за наявності відповідної освіти через складання іспитів і після певного періоду практичної роботи під спостереженням досвідченого фахівця. Умовою збереження отриманого членства є дотримання встановлених RICS правил професійної етики, участь у системі безперервної професійної освіти. Існує певний перелік практичних положень-вимог, обов'язкових для британських оцінювачів усіх спеціалізацій.

1. Посібник з оцінювання обов'язковий до застосування при будь-якому оцінюванні, за деякими винятками (ці винятки становлять: загальноправова діяльність, арбітраж, питання оподаткування й компенсацій, діяльність агентств із продажу нерухомості).

2. Оцінювачі зобов'язані розуміти вимоги клієнта (це означає обов'язковість дискусії із клієнтом, щоб були зрозумілі всі його запити; при цьому факт такого обговорення повинен бути підтверджений письмово, так само як повинні бути сформульовані на папері й умови (існують стандартні) наймання оцінювача клієнтом).

3. Оцінювання, виконане з певною метою, повинне ґрунтуватися на певній основі (наприклад, фінансова звітність якої-небудь компанії оцінюється на основі її ринкової вартості; у Посібнику з оцінювання визначена база для такого оцінювання).

4. Певні базиси для оцінювання повинні застосовуватися тільки для випадків, передбачених відповідними практичними положеннями Посібника з оцінювання. У стандартах оцінювання Великобританії, зокрема, встановлено 13 базисів оцінювання. Серед них головна роль належить оцінюванню на базі ринкової вартості об'єкта нерухомості. Крім того, існує

оцінювання на базі різних варіацій ринкової вартості (наприклад, зі збереженням наявного напрямку використання), різних варіацій вартості заміщення, на базі реалізаційної вартості (типу розпродажу).

5. *Обмеження, що накладаються на оцінювачів.* Оцінювачі зобов'язані братися лише за таке оцінювання, у якому вони компетентні. Компетенція оцінювача включає знання конкретного виду власності й ринку, де її можна знайти, а також має на увазі, що оцінювач неухильно дотримується вимог закону й інших нормативних актів. Оцінювач має право користуватися допомогою відповідних експертів, зокрема й інших оцінювачів.

6. *Інспекції, огляди й дослідження повинні бути адекватними й проводитися до повної ясності питання.* У ряді випадків повний огляд будинку не потрібен, однак стан прав на власність повинен бути досліджений дуже ретельно. Рівною мірою повинні бути наведені точні довідки на предмет можливих планів міської влади відносно об'єкта й відповідності передбачуваної угоди всім вимогам закону.

7. *Мінімальні вимоги до змісту звітів оцінювачів.*

Запровадження в освітній процес альтернативного навчання фахових дисциплін англійською мовою як оптимального поєднання вітчизняних освітніх традицій і зарубіжних інноваційних технологій спрямоване на підготовку фахівців нової генерації, здатних ефективно працювати в умовах мультинаціонального глобального середовища. Тому було б добре надати можливість навчання іноземним здобувачам в магістратурі на кафедрі організації будівництва ОДАБА з видачею сертифікатів Британської королівської спілки сертифікованих керуючих нерухомістю (RICS) за двома можливими програмами підготовки: «Девелопмент в інвестиційно-будівельній діяльності» і «Будівельно-технічна й вартісна експертиза об'єктів нерухомості». Ця акредитація була б підтвердженням високого рівня підготовки магістрів і якості освітніх програм. На цій підставі дипломи випускників визнавалися б у більш, ніж 140 країнах світу, де є відділення RICS. Членство в RICS – це особливий статус у професійному

співтоваристві, що свідчить про найвищий рівень кваліфікації й професіоналізму, що давав би можливість нашим випускникам позиціонувати себе на ринку праці й одержувати цікаві пропозиції від роботодавців.

А. М. Приходько

*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова*

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЗВО ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ ЗАСОБАМИ МОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Відповідно до Закону «Про вищу освіту», Національної доктрини розвитку освіти, Державного стандарту вищої освіти пріоритетним завданням вищої школи в Україні є підготовка висококваліфікованого фахівця, який не лише володіє певною системою знань і відповідних умінь, а й здатен оперативно реагувати на потреби сучасного технологічного та інформаційного суспільства. Розширення міжнародних економічних зв'язків, високі темпи автоматизації виробництва актуалізували значення інформаційно-комунікативної компетентності як професійно значущої характеристики.

Загальновідомо, що процес фахової підготовки іноземних студентів у ЗВО України визначається своєю специфікою та потребує вдосконалення відповідно до реалій сьогодення та державного стандарту. Тому одним із перспективних напрямів досліджень бачимо визначення умов формування інформаційно-комунікативної компетентності іноземних студентів ЗВО технічного профілю шляхом впровадження в навчальний процес інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема мобільних технологій,

оскільки мобільність, комунікабельність та інформаційно-комунікативна компетентність визначатимуть його успішну навчальну та професійну діяльність. Саме в такому контексті набуває актуальності проблема формування інформаційно-комунікативної компетентності іноземних студентів на основі мобільного навчання, що, без сумніву, сприятиме оптимізації та інтенсифікації процесу їх фахової підготовки.

Аналіз останніх вітчизняних досліджень і публікацій показав, що вже утворилася значна база робіт із проблеми навчання засобами мобільних технологій. Так, І. Золотарьова та А. Труш розглядали підходи до застосування мобільного навчання в системі освіти [1], Ю. Триус, В. Франчук та Н. Франчук досліджували організаційні й технічні аспекти використання систем мобільного навчання в освітньому процесі [6], Н. Рашевська і В. Ткачук запропонували кілька напрямів реалізації мобільного навчання, зокрема для побудови моделі змішаного навчання [6], О. Самойленко визначила особливості використання мобільного навчання в підготовці бакалаврів математики [4], Є. Ливська описала досвід впровадження мобільного навчання у вищому навчальному закладі, зокрема у процесі навчання іноземної мови [5].

Не викликає сумніву той факт, що мобільне навчання є «новітньою освітньою парадигмою, на основі якої створюється таке навчальне середовище, де студенти матимуть змогу отримати доступ до навчальних матеріалів у будь-який час та в будь-якому місці, що робить сам процес навчання всеохопним і мотивує до безперервної освіти протягом усього життя» [6]. Проте аналіз теоретичних досліджень і практичного досвіду засвідчив, що, незважаючи на пильну увагу до підвищення якості навчання засобами мобільних технологійу ЗВО, проблема застосування вказаних технологій у процесі формування інформаційно-комунікативної компетентності іноземних студентів ЗВО технічного профілю вимагає насамперед визначення та обґрунтування умов успішної організації цього процесу.

Проблема застосування мобільних технологій в освіті виникла ще у ХХ ст. Алан Кей запропонував освітянам пристрій Dynabook, що надавав доступ до електронних навчальних ресурсів. Саме цей пристрій став прототипом перших ноутбуків і планшетів. Сучасні мобільні прилади багатофункціональні, однією з важливих функцій яких є доступ до контенту та навчання. Такі мобільні засоби, як смартфони, персональні комунікатори, планшети тощо, поліфункціональні, не поступаються комп'ютерам середньої потужності. Погоджуємося із думкою Ю. Триус у тому, що мобільні технології тісно пов'язані з навчальною мобільністю в тому розумінні, що студенти спроможні тепер брати участь в освітніх заходах без обмежень у часі та просторі [1]. Для мобільного навчання використовуються такі мобільні засоби зв'язку: телефони (смартфони), різні портативні мобільні пристрої (MP3 плеєри, неткнижки, пристрої для електронних ігор, пристрої для прослуховування підкастів (iPod), GPS-навігатори і т.п.), портативні комп'ютери (портативний кишеньковий комп'ютер, планшетний комп'ютер) [1, с. 148].

Формування інформаційно-комунікативної компетентності іноземних студентів набуватиме ефективності, як свідчить проведене дослідження, за таких умов: використання мобільних технологій як допоміжного засобу формування інформаційно-комунікативної компетентності викладачів та студентів; організація навчання іноземних студентів на основі комунікативно-діяльнісного підходу. Уважаємо, що мобільні технології доцільно використовувати для підтримки навчання за моделлю змішаного навчання, за якого традиційні технології поєднуються з інноваційними технологіями дистанційного, електронного та мобільного навчання задля створення гармонійного поєднання теоретичного та практичного складників процесу навчання, формування навичок електронної комунікації.

Загальновідомо, що інформаційно-комунікативна компетентність дозволяє майбутньому фахівцеві бути успішним у сучасному інформаційному суспільстві, приймати та реалізовувати оптимальні рішення

в сфері професійно-комунікативної діяльності; віддзеркалює його здатність до визначення інформаційної потреби, пошуку інформації як традиційним способом, так і засобами нових інформаційних технологій, а також визначає здатність до ефективної комунікації в усіх її формах.

Інформаційно-комунікативну компетентність студента розглядаємо як здатність оптимально вирішувати навчальні завдання засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Сформована інформаційно-комунікативна компетентність дозволить підготуватися іноземному студенту ЗВО технічного профілю до активної взаємодії та комунікації у професійній сфері, а також акцентуватиме увагу на його професійному зростанні. Однак ураховуватимемо той факт, що інформаційно-комунікативна компетентність не є міжпредметним утворенням, хоча деякі науковці виділяють її інваріативні компоненти. Так, підкасти можуть бути використані для розвитку вмінь говоріння та аудіювання, водночас пошук інформації та її відбір для навчальних завдань є універсальним умінням.

Аналізуючи підходи до формування інформаційно-комунікативної компетентності викладача, що здійснює мовну підготовку іноземних студентів у ЗВО технічного профілю, зазначимо, що педагог має бути не лише досвідченим користувачем персонального комп'ютера, але й виявлятиме здатність застосовувати інформаційні та комунікаційні технології у навчальному процесі. Уважаємо, що викладачам-«гуманітаріям» у ЗВО технічного профілю доцільно активно організовувати відповідні семінари, воркшопи, вебінари, майстер-класи (й т. п.) й залучати до співпраці компетентних фахівців із кафедри інформатики та інформаційних технологій.

Отже, мобільні технології нині органічно та активно інтегруються в методичну систему формування в іноземних студентів інформаційно-комунікативної компетентності, докорінно змінює та вдосконалює методику формування в іноземних студентів інформаційно-комунікативної компетентності як важликого складника професійно-комунікативної компетентності.

Література

1. Капранчикова К. Методика обучения иностранному языку студентов на основе мобильных технологий: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания». Томск, 2008. 164 с.
2. Коротун О. Аспекти формування комунікативної компетентності студентів-іноземців. *Наукові записки. Серія «Педагогічні та історичні науки»*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. Вип. LXXXIV (84). С. 120 – 127.
3. Ливская Е. Мобильное обучение иностранному языку: Теория, методология и практика внедрения в вузы. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*. 2013. № 1. С. 199 – 202.
4. Рашевська Н., Ткачук В. Технології мобільного навчання. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2012. Вип. 35. С. 295 – 301.
5. Самойленко О. Особливості використання мобільного навчання у підготовці бакалаврів математики. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2009. Вип. 3 (81). С. 19 – 23.
6. Триус Ю., Франчук В., Франчук Н. Організаційні й технічні аспекти використання систем мобільного навчання [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/19/7.pdf (дата звернення: 10.02.2020).

Ю. І. Приходько, С. В. Стріха, В. А. Шемчук
Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розвиток інформаційного суспільства в Україні та впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери суспільного

життя, економіки, освіти, науки, оборони визначається одним із пріоритетних напрямів державної політики. «Головною метою Національної програми інформатизації є створення необхідних умов для забезпечення громадян та суспільства своєчасною, достовірною та повною інформацією шляхом широкого використання інформаційних технологій, забезпечення інформаційної безпеки держави» [1, стаття 5]. Водночас, однією з важливих стратегічних цілей розвитку інформаційного суспільства в Україні є «забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості» [2, розділ 1].

Науково обґрунтовано, що інформатизація освіти є однією з найважливіших умов успішного, сталого розвитку будь-якого суспільства, оскільки саме в сфері освіти готуються та виховуються фахівці, які не тільки формують інформаційне середовище, але й яким також належить самим жити й працювати в цьому новому середовищі, інвестувати його своєю науковою, інноваційною, технологічною діяльністю [3; 4].

Інформація в сучасних умовах стає науковою і філософською категорією поряд із такими категоріями, як час, енергія, матерія. Зростання потреби в інформації і збільшення її потоків у людській діяльності зумовлюють появу нових інформаційних освітніх технологій, теоретичною основою розроблення яких є інформатика, кібернетика, теорія систем. Проникнення в освіту нових інформаційних технологій змушує розглядати дидактику підготовки фахівців із вищою освітою як процес інформаційний, що зумовлюється такими чинниками: комп'ютеризацією та автоматизацією всіх сфер життєдіяльності людства; необхідністю системного формування змісту освіти і компетенцій фахівців; переходом від інформаційно-знаннєвої моделі підготовки фахівців до компетентнісної; запровадженням особистісно орієнтованої підготовки фахівців за індивідуальними навчальними планами; можливостями програмування та моделювання будь-яких процесів, дій,

ситуацій; зростанням достовірності прогностичних даних для прийняття різних рішень на основі здобуття потрібної для цього сучасної інформації [5].

Системний підхід до інформаційних технологій щодо підготовки іноземних здобувачів із вищою освітою передбачає реалізацію таких основних завдань: розроблення нормативних, інструктивних, організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових, науково-методичних, змістових і гуманітарних передумов інформатизації освітнього процесу; інтенсифікація та оптимізація освітнього процесу; особистісна орієнтація, індивідуалізація та диференціація навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти; удосконалення засобів подання навчальної інформації різноманітного роду; розроблення та запровадження структурних навчальних середовищ; створення бази інформаційних ресурсів; розвиток локальних і глобальних мереж інформаційного забезпечення освітнього процесу; підвищення якості підготовки здобувачів вищої освіти на основі широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій; продукування та запровадження інноваційно-інформаційних продуктів і послуг; підвищення продуктивності самостійної роботи; об'єктивізація поетапного та підсумкового контролю результатів навчання та розвитку професійних якостей, компетенцій у здобувачів вищої освіти на основі діагностування засвоєння знань, умінь, навичок, творчих компонентів; інтеграція освітнього процесу закладу вищої освіти в національний і світовий інформаційний простір; формування системи моніторингу освітнього процесу.

Основою інформаційного забезпечення освітнього процесу в закладі вищої освіти мають стати широкі внутрішні комп'ютерні інфраструктури із виходом на зовнішні комп'ютерні мережі; комп'ютерна техніка для автоматизованих навчальних систем та інтелектуальних навчальних систем як засобів прямого навчання в діалоговому режимі; розроблення продуктів з імітаційного моделювання процесів теоретичної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти; розв'язання розрахункових задач, оброблення

результатів вимірювання й експериментальних досліджень; формування постійно функціонуючого внутрішнього та зовнішнього зворотнього зв'язку між студентами та науково-педагогічними працівниками; контроль підготовленості тих, хто навчається; моніторинг і коригування освітнього процесу.

Розглянуті основи застосування інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці іноземних здобувачів вищої освіти передбачають вконання та удосконалення низки важливих нормативних, теоретико-методологічних, технічних, психологічних, управлінських, організаційно-педагогічних, навчально-методичних та інших завдань для створення цілісної системи інформатизації освітнього процесу, якісної підготовки фахівців.

Література

1. Закон України «Про Національну програму інформатизації». *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27–28. Ст. 181 (зі змінами, внесеними згідно із Законом України № 922-VIII від 25.12.2015, ВВР, 2016, № 9, ст. 89).

2. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки». *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 12. Ст. 102.

3. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні». *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19–20. Ст. 166 (зі змінами, внесеними згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012, ВВР, 2014, № 2-3, ст. 41).

4. Ніколаєнко С. М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України: монографія. Київ: КНТЕУ, 2008. 419 с.

5. Приходько Ю. І. Технологічні аспекти особистісно орієнтованої підготовки військових фахівців із вищою освітою. *Військова освіта: збірник наукових праць Національного університету оборони України*. 2018. № 1(37). С. 228–238.

АНАЛІЗ ЦІЛЕЙ І ЗАВДАНЬ ДІЮЧОЇ В УКРАЇНІ СИСТЕМИ ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМНИХ ДОКУМЕНТІВ ПРО ОСВІТУ

Система визнання, що включає вирішення питань підтвердження, визнання та встановлення еквівалентності іноземних документів про освіту в Україні та легалізації українських освітніх документів при їх вивезенні за кордон є невід'ємною частиною – підсистемою національної системи освіти. Зростання ролі такої підсистеми, набуття нею на сучасному етапі ключового значення для української системи освіти пояснюється інтенсивним розвитком міжнародної академічної співпраці, участі України в світових інтеграційних процесах, зокрема, у Болонському процесі та у проекті Єврокомісії (Еразмус+КАЗ Підтримка реформ у сфері вищої освіти I-Comply) тощо. Питання визнання є питаннями реалізації фундаментальних прав особистості, які повинні розв'язуватися щодо кожної особи при переїзді в іншу країну з метою подальшого навчання чи працевлаштування.

При вирішенні питань про взаємне визнання та еквівалентність документів про освіту найчастіше застосовується метод, що ґрунтується на зіставленні загальних критеріїв, які характеризують основні умови, необхідні для отримання даного диплома: вступні вимоги, тривалість і зміст навчання, характер і обсяг підсумкових випробувань. Береться також до уваги факт визнання або невизнання даного диплома в третіх країнах. Фактично це метод експертного зіставлення, заснований на широкому системному аналізі та обов'язковому передбаченні високої кваліфікації експертів, які беруть участь у роботі, їх обізнаність у зіставляваних системах освіти і співвідносності рівнів цих систем і рівнів освіти провідних країн.

Наведемо завдання системи підтвердження, визнання і встановлення еквівалентності документів про освіту і проблеми, що виникають під час їх

виконання або впливають ззовні на їх рішення, а також шляхи їх розв'язання. Однією з пріоритетних цільових настанов у цьому напрямі діяльності є захист національної системи освіти шляхом використання прийнятих світовою освітньою спільнотою норм перевірки і підтвердження документів про освіту. Для реалізації цієї загальної настанови відповідних експертних служб у процесі здійснення ними процедури визнання доводиться виконувати безліч приватних завдань. Серед них:

- виявлення підроблених бланків документів про освіту;
- виявлення документів про освіту, отриманих незаконним шляхом;
- виявлення неправильно заповнених документів про освіту;
- розпізнавання статусу закладу освіти, що видав документи про освіту, в країні походження;
- визнання документів про освіту в країні подання;
- розпізнавання змісту і рівня отриманої освіти власником поданого документа про освіту;
- встановлення відповідності поданого документа про освіту з одним із чинних документів про освіту в країні з метою наділення власника аналогічними правами для продовження академічної або професійної діяльності;
- забезпечення об'єктивності критеріїв порівняння документів про освіту і розумна точність відповідності;
- забезпечення справедливості механізмів і процедур визнання, їх оптимальної тривалості.

Серед інших чинників, які необхідно враховувати в національних інтересах під час визнання іноземних освітніх кваліфікацій, необхідно виділити такі:

- вплив політики держави на вирішення питань визнання для регулювання потоків академічної мобільності і через них виконання геополітичних завдань;

- вплив потреб економіки на питання визнання з метою захисту національного ринку праці, боротьби за ринки реалізації освітніх послуг;
- відмінність систем повноважних органів, що здійснюють визнання документів про освіту, у різних країнах;
- проблема інформаційного забезпечення визнання документів про освіту; необхідність розширення досліджень, порівняльного аналізу систем освіти різних країн у їх розвитку, каталогів документів про освіту.

Література

1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/165>
2. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/poslugi/viznannya-inozemnih-dokumentiv>
3. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://naric.in.ua/about-nostrification.html>
4. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Г. Б. Раскосова

Харківський державний університет харчування та торгівлі

МОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Мовне середовище – це та об’єктивна реальність, з якою стикається іноземний студент, приїхавши навчатися в іншу країну. І відносно цього студента саме мовне середовище стає найважливішою умовою його продуктивної підготовки, а також стимулюючим, контролюючим фактором процесу оволодіння мовою. Особливо продуктивним є вплив цього середовища на процес накопичення та семантизації нової лексики.

По-перше, це зумовлюється щоденними соціально-комунікативними потребами студента, по-друге, відносно постійним звучанням конкретної лексичної одиниці в її контекстуальному оточенні. І, по-третє, спілкування з різними мовними особистостями в процесі повсякденної поведінки забезпечує активізацію практично всіх мовних знань і комунікативних навичок студента-іноземця.

Отже, знання національно-специфічних правил «мови повсякденної поведінки» має дуже важливе значення в процесі оволодіння мовою взагалі, й усним мовленням зокрема. Це дає можливість мовознавцям виділити такі функції впливу мовного середовища: навчальні (інформативна, комунікативна), допоміжні (мотиваційна, елімітативна, діагностуюча, корегуюча, активуюча).

Десь на підсвідомому рівні, майже автоматично, саме в мовному середовищі відбувається процес накопичення стійких формул словесного обміну інформацією, так званих «стереотипів спілкування». Як відомо, мовленнєві форми, зокрема етикетні, не створюються в мові кожного разу заново, а відтворюються в типових комунікативних ситуаціях, що полегшує спілкування. Попри шаблонність етикетних фраз і почасти ритуальний характер їх уживання, мовленнєвий етикет має важливе значення для життєдіяльності суспільства і функціонування мови. Це та сфера мови і культури, до якої мають причетність усі члени суспільства, на яких соціальних щаблях вони б не перебували. Оскільки етикет спілкування – явище загальнолюдське, студенти-іноземці з розумінням і цікавістю засвоюють його.

Наведемо наші спостереження за формулами мовленевого етикету українців у різних життєвих ситуаціях. Доцільно розглядати їх окремими блоками, охоплюючи таким чином усю лексичну палітру. Отже, вітання та побажання: *Доброго ранку! Доброго дня (добридень, здрастуйте, здорові будьте)! Доброго вечора (добривечір)! Доброго здоров'я! Привіт! Вітаю! Із приїздом Вас! Поздоровляю Вас! Зі святом Вас! Бажаю здоров'я, щастя, успіхів! Наше щире вітання...;* прощання: *До побачення! На все добре!*

Бувайте здорові! Усього найкращого! Хай Вам щастить! Щасливої дороги! Сподіваюсь, ми скоро побачимось! На добраніч! Прощавайте! Бувай, друже...; згода, підтвердження: Я не заперечую. Домовилися. Ви маєте рацію. Авжеж (звичайно, певна річ, що). Чудово. Саме так. Напевно. Обов'язково. Безперечно. Ми у цьому впенені. Будь ласка (прошу). Гарзд (добре). З приємністю (із задоволенням). Ще б пак...; заперечення, відмова: Ні, дякую. Дякую, не треба. На жаль, ні. Нас не влаштовує. Ні, я не можу. Ви помиляєтесь. Я не поділяю Вашої думки. Про це не може бути й мови. Нічого подібного. Це виключено...

Слід звернути увагу студентів і на такий факт: у зв'язку з ідеоетнічністю мови навіть між, здавалося б, цілком однаковими за значенням етикетними словами і виразами різних мов не має повної еквівалентності. Американський письменник М. Вілсон, зіставляючи англійську і нашу мови, зауважує: «Насправді, *будь ласка* так само подібне на *please*, як фраза «*Я кохаю Вас, моя любя!*» на фразу «*Одружімося!*».

Звичайно, для іноземних студентів вивчення цього шару лексики становить певні труднощі. Тому ознайомлення з правилами спілкування починається на стартовому етапі навчання через активне включення кожного студента в мовну діяльність середовища, а орієнтація на самонавчання в умовах цього середовища, безсумнівно, сприяє підвищенню особистої відповідальності іноземних студентів за рівень своїх знань.

С. М. Руденко, Л. Я. Сапожнікова

Харківський державний університет харчування та торгівлі

ПОСІБНИК «УКРАЇНСЬКА МОВА ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ»: НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ

Авторським колективом Харківського державного університету харчування та торгівлі у складі А. О. Борисової, Л. Я. Сапожнікової,

М. В. Арделян за редакцією С. М. Руденко було створено навчально-методичний посібник, призначений для опанування української мови іноземними студентами, майбутня спеціальність яких пов'язана з вивченням економіки та бухгалтерського обліку. Він розрахований як на початківців, так і на тих, хто вже оволодів базовою практичною граматиною та лексичним мінімумом у межах 1500–2000 одиниць. Посібник базується на принципах активної комунікації, практичної спрямованості, країнознавчої інформативності. Зміст лексичного й граматичного матеріалу посібника відповідає програмі, рекомендованій Міністерством освіти і науки України.

Матеріал посібника дібрано з метою поглибити набуті іноземними студентами знання з лексики та граматики української мови під час першого етапу навчання у вищих навчальних закладах; забезпечити вміння спілкуватися з носіями мови, отримати фахові знання, брати участь у суспільному житті іноземної країни; готувати студентів до роботи з текстами середньої складності, забезпечити подальше сприйняття й розуміння оригінальної фахової літератури. Навчальний матеріал, викладений у посібнику, сприяє розвитку практичних навичок і вмінь, необхідних для комунікації в навчально-професійній сфері, та суттєвому збагаченню запасу економічної лексики. На активне засвоєння української мови іноземними студентами спрямовано практичні завдання, виконання яких формує здатність самостійно опрацьовувати лексико-граматичний матеріал, уміння коментувати науковий текст професійного спрямування, будувати монологічне висловлювання та діалогічне спілкування. Опрацювання лексичного матеріалу посібника відбувається в процесі обговорення таких тем, як «Еволюція грошей», «Прибуток підприємств», «Монетарна політика», «Гарантійні послуги комерційних банків», «Кон'юнктурна теорія грошей українського економіста М. І. Туган-Барановського» та ін.

Специфіка адресування посібника полягає у внесенні до нього інформативно-адаптаційних текстів, спрямованих на пояснення структури та

особливостей функціонування окремих підрозділів Харківського державного університету харчування та торгівлі (теми «Економічний факультет», «Навчально-науковий інститут харчових технологій та бізнесу», «Факультет обладнання та технічного сервісу»тощо) і текстів, що дають можливість швидше влитися в українськомовне середовище (теми «У кав'ярні», «Українська народна кухня», «Страви з картоплі, овочів та грибів»).

Джерельною базою для текстового матеріалу стали сучасні підручники, словники та періодичні видання з економіки, бухгалтерського обліку, сфери харчування.

Навчальний матеріал поділено на 27 занять, кожне з яких має граматичну частину (тренувальні вправи, тести для закріплення граматичного матеріалу, кількість яких є достатньою для роботи як в аудиторії, так і вдома); лексичну частину (тематично підібрані тексти та відповідні діалоги, що сприяють розвитку зв'язного мовлення, виробленню навичок успішної комунікації на запропоновані теми, а також обов'язковий для запам'ятовування лексичний мінімум); блок мовного етикету; теми для бесід.

Матеріали посібника можна використати під час викладання та розроблення курсів «Українська мова як іноземна» на I–IV курсах для іноземних студентів, майбутня спеціальність яких пов'язана з економікою, бухгалтерським обліком, а також для укладання словників, розмовників, створення різноманітних комп'ютерних навчальних програм; під час викладання іноземцям спецкурсів із культури мовлення, лінгвокраїнознавства, лексикології, загального та порівняльного мовознавства; у лінгводидактиці вищої школи для розроблення методики викладання української мови як іноземної.

Ю. О. Садовниченко¹, Н. Л. Пастухова², В. В. Мясосдов¹

¹Харківський національний медичний університет

²ДУ «Інститут харчової біотехнології та геноміки НАН України»

ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Надання освітніх послуг іноземним студентам є дієвим стимулом економічного росту країни та фактором інтернаціоналізації вищої школи в умовах зростання конкурентної боротьби держав та ЗВО за талановиту молодь (Степаненко І., Дебич М., 2017). У 2018 році в Україні навчалося 75 605 іноземних здобувачів вищої освіти зі 154 країн (інформація з сайту <https://studyinukraine.gov.ua>), що становило 4,3 % від загальної кількості студентів у державі та 1,3 % світового ринку освітніх послуг.

Основні аспекти навчання іноземних студентів вивчали В. Бондаренко, Н. Булгакова, Н. Зінонос, О. Зіньковський, О. Суригін та ін., а особливості навчання у вищій школі найбільш популярним серед цієї категорії здобувачів медичним спеціальностям були розглянуті в нечисленних роботах І. Мельничук, І. Мищенко, В. Петрини та ін. Мета цього дослідження – дібрати ефективні технології навчання для нового покоління іноземних студентів-медиків.

Теперішні покоління студентів – Y та Z – надають переваги інтернет-технологіям, спілкуванню у віртуальному просторі, зосереджені на короткострокових цілях, тому традиційна парадигма навчання і викладання у вищій освіті для них є малопривабливою через конфлікт поколінь із професорсько-викладацьким складом, постмодерністський тип поведінки і споживацьке ставлення до освіти (Mohr K.A.J., Mohr E.S., 2017). Найбільш значущими характеристиками представників цього покоління є «інформаційно-технологічна обізнаність і залежність, толерантність до

реклами, багатоканальність сприйняття інформації, гнучкість і адаптивність, образність мислення, інтровертність та аутизація, важливість реакції суспільства» (Шмоніна Т. А., 2018). Тож, урахування цих характеристик при доборі сучасних методів навчання дасть змогу сформувати якісно нову мотиваційну основу в процесі навчання (Мылтасова О.В. и др., 2017).

При використанні цифрових технологій, у першу чергу, варто акцентувати увагу на електронному та симуляційному навчанні, застосуванні моделі освітнього процесу «перевернутий клас» та соціальних медіа (Hopkins L., et al., 2017).

Порівняння найбільш затребуваних платформ електронного навчання Moodle та Google classroom показало, що перша дає можливості для тестування, тоді як друга дозволяє використовувати письмові завдання та оперативніше реагувати на дії здобувача освіти, і є більш прийнятною для навчання іноземних студентів (Шмоніна Т. А., Свістунов О. Ю., 2018). З огляду на те, що навчальні курси на обох платформах мають наповнювати викладачі, це потребує значних витрат часу та суттєво обмежить їхні можливості та доступ студентів до використання матеріалів, захищених авторським правом.

Значно толерантнішими для організації віртуального навчання студентів є платформи найбільших світових видавництв, наприклад, Pearson Mastering, на якій вже розміщено весь ілюстративний матеріал, відеофрагменти та анімації до певних підручників, а також великі бази тестових завдань. Проте, доступ до таких платформ є платним і обмежується лише матеріалами до англomовних підручників, придбаних університетом, відтак може використовуватися не усіма студентами. Крім того, зміст таких засобів навчання не завжди відповідає програмам навчальних дисциплін для медиків.

У зв'язку з тим, що вища медична освіта здійснюється лише за очною (денною) формою навчання, то платформи електронного навчання стають здебільшого освітнім середовищем завдяки розміщенню в них відеолекцій,

організації самостійної роботи, контролю знань і відстеження успішності студентів. Однак ситуацію може дещо змінити використання моделі «перевернутого класу», яка передбачає вивчення теоретичного матеріалу здобувачами освіти вдома за короткими відеофрагментами, надісланими викладачем, та виконання відповідних завдань, що дозволяє сконцентрувати увагу на ключових моментах і впевнитись у засвоєнні знань. З огляду на те, що й вітчизняні студенти вважають лекції малоефективними в класичному вигляді, для іноземних студентів використання зазначеної технології стало б більш прийнятною формою роботи, бо вони можуть індивідуалізувати процес засвоєння знань: регулювати швидкість відтворення матеріалу, повторювати перегляд потрібну кількість разів тощо. Натомість в аудиторії стане можливим подальше поглиблене вивчення та обговорення теоретичного матеріалу, а також опанування відповідних практичних навичок. Така форма роботи потребує ретельної підготовки усіх учасників навчального процесу та високого ступеня мотивації студентів, при цьому її ефективність і розвиток креативності й самостійності здобувачів лишаються недоведеними (Воронина М. В., 2018).

Певні можливості в навчанні студентів медичних університетів створюють соціальні медіа – онлайн-ресурси, що наповнюються усіма учасниками, зокрема Sermo та DailyRounds. Проте їх варто використовувати студентам старших курсів, які на достатньому рівні володіють ключовими компетентностями та здатні критично осмислити подану інформацію і коментарі до неї.

Не менш затребуваною технологією сучасного освітнього процесу в провідних медичних університетах світу є симуляційне навчання. Серед симуляторів особливу увагу привертають саме віртуальні, у тому числі різноманітні мобільні додатки (Martínez F. et al., 2017), проте їхнє використання здебільшого обмежене технічними можливостями.

Урізноманітнення форм і методів професійної підготовки студентів-медиків шляхом поєднання традиційних з ефективними формами і методами

цифрових технологій, адаптованих для навчання іноземних здобувачів освіти, дозволить забезпечити індивідуалізацію професійної освітньої траєкторії, підтримку мотивації до навчання, у тому числі й упродовж життя. Ці ж чинники сприятимуть і розвитку професійної майстерності педагогів.

І. Є. Семененко

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ В ПРАКТИЧНО ОРІЄНТОВАНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Перед сучасною системою української освіти стоять певні виклики: усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих працівників, подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом, та підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів з урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання. Саме дуальна освіта може дати відповіді на ці виклики. Концепція дуальної освіти передбачає зміну співвідношення навчального часу: теоретичне навчання – 30%, виробниче навчання та виробнича практика – 70% навчальних годин; упровадження блочно-модульної побудови навчального процесу: опанування базового модуля на базі закладу освіти, а потім чергування: модуль теорії (1–2 тижні) на базі закладу професійної (професійно-технічної) освіти / модуль практики (4–8 тижнів) на базі підприємств, установ, організацій; оцінювання результатів навчання – відповідно до реальних показників професійної підготовки, підтвердженої в умовах виробництва. Виконання цього завдання вимагає оптимізації практично орієнтованого навчального процесу іноземних студентів шляхом інноваційної діяльності, саме цим зумовлено актуальність дослідження.

Мета розвідки – вивчення ролі інтерактивного навчання в практично орієнтованій професійній освіті іноземних студентів.

Процес навчання іноземних студентів в Україні зумовлюється низкою нормативно-правових документів, як загальноприйнятих у державі, так і призначених для регулювання процесу підготовки фахівців із числа іноземних громадян.

Підставою для впровадження елементів дуальної системи навчання є Закон України «Про освіту»; Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017–2020 р.р., розділ III «Розвиток людського капіталу», підрозділ 8: «Модернізація професійно-технічної освіти»; Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2015 № 298 «Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників».

Організація підготовки фахівців для зарубіжних країн в українських ЗВО має визначатися толерантною спрямованістю стосовно індивідуально-культурних особливостей контингенту студентів і, водночас, наполегливістю та послідовністю викладацького впливу з метою досягнення якості підготовки спеціаліста, оскільки ступінь досягнення позитивного результату свідчить про конкурентоспроможність і статус вищого навчального закладу в міжнародній спільноті. Досить актуальною за цих умов стає оптимізація впровадженням у навчальний процес інноваційних методів і засобів навчання шляхом максимальної консолідації ресурсів ЗВО, розвитку науково-методичної та матеріально-технічної бази, забезпечення нормативно-правового, інформаційно-статистичного та дидактичного супроводу. Оптимізація професійної підготовки може досягатися за рахунок впровадження в навчальний процес інтерактивних форм, засобів і методів навчання. Професійна освіта, переорієнтована на інноваційну діяльність, є найважливішим інструментом у забезпеченні конкурентоспроможності випускників на ринку праці. Заняття, що проводяться в інтерактивних

формах, повинні становити не менше 20 відсотків аудиторних занять у навчальному процесі.

Порівняно з традиційними формами ведення занять, в інтерактивному навчанні змінюється взаємодія викладача і студентів: завданням педагога стає створення умов для їх ініціативи.

Сучасна педагогіка має багато інтерактивних підходів, серед яких можна виділити такі: творчі завдання; робота в малих групах (особливо важливо для іноземних студентів); навчальні ігри (рольові ігри, імітації, ділові ігри); використання суспільних ресурсів (запрошення фахівця, екскурсії); соціальні проекти та інші позааудиторні методи навчання (змагання, інтерв'ю, фільми, вистави, виставки); вивчення і закріплення нового матеріалу (інтерактивна лекція, робота з наочними посібниками, відео- та аудіоматеріалами, «кожен навчає кожного», мозаїка, використання запитань, Сократичний діалог); тестування; розминки; зворотній зв'язок; дистанційне навчання; обговорення складних і дискусійних питань і проблем (займи позицію, шкала думок, ПОПН-позиція, обґрунтування, приклад, наслідок формула); розв'язання проблем («дерево рішень», «мозковий штурм», «аналіз казусів», «сходи і змійки»); тренінги, а також індивідуальні різнорівневі завдання (домашні та контрольні завдання самодіагностичного або творчого характеру) та міні-лекція, мета якої організація процесу отримання теоретичного змісту в інтерактивному режимі.

Використання інтерактивних форм, засобів і методів навчання в навчальному процесі у ЗВО дасть можливість конкретній особистості набути досвід активного засвоєння змісту майбутньої професійної діяльності у взаємозв'язку з практикою та розвиток особистісної професійної рефлексії.

Перехід на дуальну систему професійної освіти і навчання ставить за мету підвищення якості професійної підготовки. Виконання цього завдання вимагає оптимізації процесу освіти іноземних студентів за рахунок застосування в практично орієнтованому навчальному процесі інноваційних методів навчання, спрямованих на розвиток здібностей студентів до

самостійного розуміння сенсу професійно значущої інформації, продукування ідей, нових нестандартних поглядів і рішень. Переорієнтація системи вищої професійної освіти на інноваційну діяльність стає найважливішим інструментом у забезпеченні конкурентоспроможності випускників на ринку праці.

І. М. Серебрянська

Сумський державний університет

ПРАКТИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА»

Нещодавно в навчальних планах вітчизняних закладів вищої освіти з'явилася нова дисципліна «Основи академічного письма», покликана формувати академічну культуру, академічну грамотність, практичні навички усної й писемної мови, необхідні для успішного навчання та майбутньої професійної діяльності. У Сумському державному університеті її запровадили для вітчизняних та іноземних здобувачів вищої освіти. У цій статті автор узагальнює власний досвід її викладання в першому семестрі поточного року для 16 академічних груп економічних, медичних та юридичних спеціальностей. Нова дисципліна передбачає 120 годин (4 кредити): 16 годин лекцій, 16 практичних занять і 88 годин самостійної роботи. За основу було взято наявні методичні рекомендації [1]. Засвоєння матеріалу відбувалося в кілька етапів.

1. *Пояснення мети та змісту дисципліни, обґрунтування її значення для освітнього процесу.* Надзвичайно важливо переконати студентів, що дисципліна допоможе їм у підготовці до різних занять протягом усіх років навчання в університеті, у написанні курсових і дипломних робіт, тез на конференцію і текстів до практичних і лабораторних робіт, адже грамотність,

структурованість мовлення та лексичне багатство, уміння працювати з літературою, добирати матеріал і правильно робити посилання на першоджерела є на часі.

2. *Введення основних освітніх понять (заклад вищої освіти, здобувач освіти, науково-педагогічний працівник тощо).* При цьому варто проводити паралелі між звичними й інноваційними назвами, з'ясовувати нові значення термінів і причини їхньої появи, добирати синоніми, жаргонізми, перифрази, фразеологізми; наводити приклади їхнього використання в повсякденному мовленні з позитивними та негативними конотаціями. У пригоді стає «Словник-довідник лексики сфери освіти: національно-європейська ідентичність» [2], який демонструє і значення слів, і контексти їхнього функціонування. Послуговуючись цим виданням, також обговорюємо нові номінації типу *онлайн-навчання, онлайн-університет, стартап-університет, студент-герой АТО, студент-переселенець, студент-антикорупціонер, учитель-агент змін* та з'ясовуємо їхнє значення.

3. *Обговорення принципів академічної доброчесності та суміжних понять (академічна культура, академічна етика, академічне письмо тощо).* Аналіз документів СумДУ, присвячених цій проблемі, що розміщені на вебсайті. В якості домашнього завдання студенти опрацьовують кодекси честі інших університетів (як українських, так і закордонних) з їх подальшим аналізомв аудиторії. Іноземні здобувачі вищої освіти можуть репрезентувати кодекси честі закладів освіти своєї країни в порівнянні з українськими. Кращому усвідомленню проблеми академічної доброчесності сприятиме проведення самими учасниками освітнього процесу тематичного соціологічного опитування реципієнтів різних вікових, фахових і соціальних категорій. Зазвичай, оголошуючи його результати, молодь дивується, що старше покоління не розуміє сучасного поняття, і хизується тим, що знає більше, ніж батьки. Тож треба зосереджувати увагу на тому, що головне не використовувати в мовленні таку «модну» нині словосполуку,

а дотримуватися відповідних принципів (як намагалося у свій час це робити старше покоління, хоча такої назви тоді ще й не було).

4. *Робота з текстами:*

а) наукові статті зі спеціальності, ключові слова, анотації, бібліографія та способи її оформлення. Корисно разом зі студентами відвідати бібліотеку та попрацювати з каталогами;

б) рецензії до наукових статей, підручників і посібників тощо; написання власних рецензій;

в) резюме та мотиваційний лист як найважливіші документи для майбутнього працевлаштування. Опрацювання варіантів їхніх форм, зокрема шаблонів, розміщених на сайті СумДУ; опрацювання відповідних фраз. Доречно запропонувати рольову гру: одні студенти фантазують, ким будуть через 4–5 років, обирають собі уявну вакансію і створюють документи, щоб отримати роботу, а інші складають комісію з відбору кандидатів на оголошену вакансію й опрацьовують та коментують ці документи.

5. *Підсумковий контроль.* На останньому занятті студенти захищають власні проекти – кодекси честі своєї групи (принципи поведінки в університеті та поза його межами, спілкування з одногрупниками та викладачами, девіз, емблема, гімн тощо), над якими працювали протягом семестру. Обов'язковою умовою є використання різних джерел (наприклад, опрацьованих раніше кодексів честі університетів) та правильне посилання на них, грамотне оформлення списку літератури. Такий вид роботи дає змогу оцінити й усне (презентація, відповіді на запитання), і письмове мовлення (оформлений паперовий документ).

На іспит ідуть студенти, які претендують на вищий бал. Вони отримують завдання написати есе на тему «Академічна доброчесність у моєму студентському житті», у якому мають продемонструвати отримані протягом курсу теоретичні знання, вміння чітко формулювати думку, добирати лексику та структурувати текст. Це свого роду показник для

викладача ступеня засвоєння матеріалу та потреби внесення змін до робочої програми.

Досвід, отриманий під час викладання для українських здобувачів вищої освіти в першому семестрі, успішно використовуємо в другому вже в роботі з іноземними студентами. Безумовно, тут є своя специфіка: акцент варто робити не тільки на спеціальності й відповідній термінології, а й на країнознавчих і лінгвокультурних особливостях представників різних країн. Від цього освітній процес стає ще цікавішим і продуктивнішим.

Література

1. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма. Київ: [б. в.], 2016. 61 с.
2. Серебрянська І. М. Словник-довідник лексики сфери освіти: національно-європейська ідентичність: навчальний посібник. Суми: СумДУ, 2018. 340 с.

М. А. Сціра

Львівський національний університет

імені Івана Франка

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Напрямок України на інтеграцію в європейський освітній простір і підвищення ролі українських закладів вищої освіти на міжнародному ринку освітніх послуг сприяють збільшенню кількості іноземних громадян, що навчаються у вишах країни. Вивчаючи українську мову, іноземні студенти водночас пізнають менталітет українців, їхні уявлення про світ, їхню культуру, спосіб життя, національні традиції. Важливим джерелом культурологічних знань є фразеологія. Національно-культурний потенціал

фразеологічних одиниць української мови полягає в тому, що цілісні фразеологізми чи «окремі їхні лексичні компоненти відображають різноманітні сторони традиційного побуту, старовинні звичаї, повір'я, прикмети» [4, с. 62].

В українській лінгводидактиці проблемам залучення фразеології до процесу навчання і вивчення української мови як іноземної присвячено низку праць – Л. Азарова, В. Василенко, Л. Горчинська, Г. Кузь, Н. Мартинишин, Л. Новицька, Т. Поліщук, Т. Пустовіт, Н. Скиба, Г. Філь, Н. Ядловська та інші.

У навчанні української мови як іноземної перед викладачем рано чи пізно постає питання щодо введення до словника іноземних студентів фразеологічних одиниць. У процесі навчання української мови як іноземної викладач, плануючи використання фразеологізмів, має насамперед визначити мовно-комунікативний потенціал пропонованої одиниці, передбачити, наскільки підвищить (і чи підвищить) вона комунікативні можливості студента. Із цією метою треба звернути увагу на такі критерії, як лінгвокраїнознавча та комунікативна цінність фразеологічної одиниці [1, с. 27], пов'язаність її із граматичним і лексичним мінімумами, можливість витлумачити фразему стисло і відомими словами, прозора внутрішня форма, наявність відповідника в рідній мові, орієнтація на сучасну дійсність, частотність уживання фразеологізму.

Визначивши необхідний перелік фразеологізмів, можна впроваджувати їх у навчальний процес.

Зробити це ефективно допоможе використання сучасних технологій, які підвищують ефективність підготовки іноземних студентів. Активне впровадження в навчальний процес сучасних технічних засобів полегшує засвоєння знань, робить навчання інтерактивним, комунікативно спрямованим, цікавим, наочним, індивідуальним.

Найбільш ефективним засобом навчання є використання мультимедійних технологій. Аудіо- чи відеоунаочнення застосування певної

комунікативної конструкції допомагає досягти високого ступеня розуміння матеріалу, наповнити заняття фактами з природного використання мови, підвищити інтенсивність та якість проведеної роботи. Це виступає додатковим стимулом для самостійної роботи студентів, мотивує їх до підвищення мовленнєвої вправності, надає можливості для формування соціокультурної компетенції. За словами Д. Дочинець та О. Омельницької, нові освітні технології значно підвищують ефективність освітнього процесу, бо «...полегшують сам процес навчання та засвоєння знань, роблять його більш різноманітним, цікавим для студента» [2, с. 141].

Для кращого засвоєння фразеологізмів і ситуацій, у яких їх можна уживати, розробляємо різноманітні завдання, вправи, тексти, добираємо відео та аудіоматеріали, які дають можливість студентам працювати як в аудиторії, так і самостійно після занять.

Уважаємо легкими для студентів-іноземців прості за будовою і прозорі за внутрішньою формою стійкі сполуки, як-от: *права рука; набрати в рот води; знати як свої п'ять пальців; як кіт наплакав; бити чолом; або все, або нічого; тільки шкіра та кістки*.

Для прикладу, фразеологізм *набрати в рот води* найкраще, на нашу думку, пояснити візуально: запропонувати студентам склянку води, випити ковток та спробувати щось сказати. Вони не зможуть говорити й легко запам'ятають цей фразеологізм. Або ж показати на комп'ютері фото людини з повним ротом води.

Фразеологізм *тільки шкіра та кістки*, що означає 'худий' доцільно використовувати в антонімічній парі «худий – товстий», де іноземці бачать порівняння між істотами. Тут також можна показати фото з надто худорлявою або з добре вгодованою твариною. Настійно рекомендуємо в такому випадку уникати зображення людини/людей, навіть казкових чи мультиплікаційних персонажів, бо таке унаочнення може викликати негативну реакцію у присутніх.

Застосування в інтерактивному режимі роботи тексту, фото, анімації, відео, звуку, відео лекції, презентації повинне сприяти створенню позитивної навчальної та інформаційної атмосфери, у якій іноземні студенти навчаються легко, із приємністю та отримують якісно нові можливості щодо вивчення української мови.

Сприйняття матеріалу при використанні мультимедійних засобів покращується шляхом застосування різних дидактичних можливостей комп'ютера, таких, як наочність, акцентування, динаміка кольорового зображення. Особливість процесу навчання за допомогою мультимедіа викликає інтерес до навчання і сприяє активізації та зосередженню уваги студентів на предметі.

Наголосимо, що мультимедійні засоби навчання не можуть замінити викладача, але вони сприяють удосконаленню й урізноманітненню діяльності педагога, що підвищує продуктивність освітнього процесу. Крім того, використання мультимедійних технологій у процесі навчання дозволяє більш широко і повноцінно розкрити творчий потенціал кожного студента.

Література

1. Азарова Л. Є., Горчинська Л. В., Пустовіт Т. М. Особливості вивчення фразеологізмів у викладанні української мови як іноземної. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Том 30(69). 2019. №4. С. 25–34.

2. Дочинець Д., Омельницька О. Використання мультимедійних технологій у викладанні української мови для іноземних студентів. *Актуальні питання організації навчання іноземних студентів в Україні: IV Міжнародна науково-методична конференція, 2–4 травня 2018 р.* Тернопіль: Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2018. 152 с.

3. Кузь Г. До проблеми фразеологічного мінімуму. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів. 2013. Вип. 8. С. 122–129.

4. Філь Г., Патен І. Національно-культурний компонент у структурі фразеологічних одиниць української мови [Електронний ресурс]. *Молодь і ринок*. 2012, № 8, С. 62–66. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2012_8_15

К. Я. Танчин

Львівський національний університет

імені Івана Франка

**СТРАТЕГІЇ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА
«УКРАЇНСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА»
ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ**

Вивчення української та зарубіжної літератури (далі Література) іноземними студентами ведеться за принципом «тематично сфокусованого навчання» – одночасного комплексного вивчення мови та конкретної теми, що відповідає загальноєвропейській концепції CLIL (Content and Language Integrated Learning).

Таким чином стратегії викладання спрямовані на те, щоб розвиток мовних умінь і навичок у студентів відбувався паралельно з реалізацією академічних цілей – вивчення історії та теорії літератури. Отож, для якнайповнішого освоєння предмета «Література» радимо застосовувати такі стратегії викладання.

1. Актуалізація опорних знань.

Оскільки виклад матеріалу з історії української та зарубіжної літератури ведеться зазвичай за літературними стилями та епохами, варто провести часові паралелі, коли студент повинен коротко розповісти, які основні події (не обов'язково зі сфери літератури) відбувалися в історії його рідної країни в цей період. Такі паралелі передбачають, що студентові буде

легше «увійти» у сприймання нового матеріалу, він перестає бути для нього абстрактним і чужим, а «обростає тілом» рідної історії.

2. Читання тексту. Запитання до тексту.

Виконання цього завдання можна організувати по-різному, залежно від рівня володіння мовою студентів, від ступеня важкості тексту, від відведеного часу та ін. За умови, якщо текст не складний, а значення невідомих слів часто можна зрозуміти за контекстом, варто обрати один із поданих варіантів.

2.1. Один студент уголос читає невелику частину тексту. Далі студенти ставлять один одному запитання таким чином, щоб відповідь була в щойно прочитаній частині тексту. При цьому не варто зупинятися на роботі зі словником і перекладати невідомі слова. При такому способі студенти розвивають свій лексичний запас часто через власну здогадку чи через презентацію нових слів у супроводі візуальних засобів (картин, жестів, міміки, демонстрацій дій та ін.).

Наступна група запитань вимагатиме від студентів розкриття причинових та інших зв'язків. Для розвитку уміння ставити подібні запитання, викладачеві варто подати студентам зачини продуманих запитань: *Що би трапалося, якщо...? Чи погоджуєшся ти з думкою, що...? Що ти вже знаєш про...?* і т. ін.

2.2. Студенти самотійно читають текст мовчки, відтак відповідають на запитання викладача до тексту, що вимагають лише ствердження («Так») чи заперечення («Ні»). Після того студенти відповідають на запитання викладача до тексту, що вимагають розгорнутої відповіді.

3. Переказ прочитаного тексту.

Переказ тексту виступає головним прийомом у навчанні монологічного мовлення, виробляє навички підпорядковувати переказуваний текст темі та головній думці. Також варто час від часу здійснювати цей переказ у письмовій формі. Викладач може використати для письмового переказу наперед заготовлений матеріал у вигляді базових слів і конструкцій із тексту,

які студент повинен використати у своєму переказі.

4. Слухання тексту.

Викладач уголос читає текст, який студенти сприймають лише на слух і не слідкують за його друкованим варіантом (текст можна прочитати два і навіть три рази). Наступним кроком студенти відповідають на запитання викладача до тексту, що вимагають лише ствердження («Так») чи заперечення («Ні»). Далі студенти відповідають на запитання викладача до тексту, що вимагають розгорнутої відповіді.

5. Опис картини, ілюстрації, фотографії.

Студентам пропонуємо описати картину, фотографію чи ілюстрацію до твору. Опис портрета, наприклад, варто починати із простого – із зовнішності. Наступним кроком – описати психологічний стан, внутрішній світ, що передбачає вживання не тільки одного типу мови – опису, але й роздуму.

Якщо на картинці зображені дві-три людини, то можна застосувати рольову гру, а саме прийом «озвучування» – студенти перебирають на себе ролі зображених осіб і в парах складають і розігрують правдоподібні діалоги.

6. Рольова гра.

Після опрацювання текстів і вправ, присвячених біографії та творчості письменника, один зі студентів групи може прибрати на себе роль цього письменника, а інші студенти ставитимуть йому запитання, відповіді на які можуть бути в опрацьованому матеріалі, але також і поза інформаційним полем розділу, що дозволить студентам домислити ситуації.

У такий спосіб можна «розігрувати» сюжети творів, коли студенти перебирають на себе ролі головних персонажів.

7. Використання ресурсів Інтернету.

Варто інколи частину заняття присвятити аналізові додаткової інформації про епоху, літературний стиль, біографію чи творчість письменника, яку студенти знайшли в мережі Інтернет. Це може бути усна презентація. А також можна зробити копії письмових робіт студентів для

кожного студента.

8. Складання плану.

Варто застосовувати вправи, які вимагають від студента уміння складати план до прочитаного тексту. З одного боку, план є засобом глибокого осмислення тексту, а з іншого, – готує студента до уміння конспектувати лекцію.

9. Навчальна співпраця у групах.

Деякі запитання чи вправи, що передбачають складання речень із певними словами, можна запропонувати студентам для розгляду в групах.

Студентам можна поставити додаткову умову, щоб ці речення були складними, з двома чи трьома граматичними основами і якнайбільшою кількістю означень. А поза тим навчальна співпраця у групах сприяє інтенсифікації спілкування студентів між собою, розумінню власної участі і відповідальності за успіх спільної роботи.

А. О. Тимченко

Національний фармацевтичний університет

ВІДГУК НА ВИДАННЯ

«СТАНДАРТИЗОВАНІ ВИМОГИ: РІВНІ ВОЛОДІННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ЯК ІНОЗЕМНОЮ А1–С2.

ЗРАЗКИ СЕРТИФІКАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ

Знання мови необхідне для тривалого перебування людини за кордоном. Коли ж ідеться про здобуття освіти іноземцями, абсолютно логічним є вивчення ним мови відповідної країни та – як підсумок – складання сертифікаційного іспиту. За умови позитивної оцінки претендент має право продовжувати навчатися в ЗВО цієї країни.

В українському освітньому полі давно назрівала необхідність створення стандартизованих вимог до рівнів володіння нашою мовою як іноземною. 10 травня 2018 р. на сайті МОН України було оприлюднено <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-standartu-z-ukrayinskoji-movi-yak-inozemnoji> розробленого з метою уніфікувати підходи до створення нових навчальних програм, сучасних підручників, підготовки словників, відкриття україномовних програм та мовних центрів. Держстандарт уніфікував систему вимог до володіння українською та містив перелік комунікативних умінь і навичок на кожному рівні (від А1 до С2, відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти) за всіма видами мовленнєвої діяльності (слухання, читання, письмо, говоріння).

Дещо пізніше, згідно з ухвалою V Міжнародної конференції «Українська мова у світі» (17.08.2018 р., м. Львів) на сайті МОН з'явився документ – Стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою як іноземною А1–С2. 2020 року вимоги видані як посібник «Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2. Зразки сертифікаційних завдань» (Мазурик Д., Антонів О., Синчак О., Бойко Г. Київ: Інкос, 2020. 186 с.).

У виданні подано опис кожного рівня володіння мовою та, що надзвичайно важливо, засвідчено співвіднесеність цих рівнів із прийнятими рівнями в системі європейської мовної освіти (А1 – Breakthrough, А2 – Waystage, В1 – Threshold, В2 – Vantage, С1 – Effective Operational Proficiency, С2 – Mastery).

Документ чітко структурований – вимоги до кожного рівня володіння мовою оформлені, окрім загального перерахування умінь (слухання, читання, письмо, говоріння), за допомогою трьох каталогів: Каталог А – перелік комунікативних намірів (етикетні формули, формули ситуаційного спілкування, вираження намірів, уподобань, вираження понять, значень); Каталог Б – тематичний каталог (перелік тем, у яких має орієнтуватися

реципієнт: людина, помешкання, покупки, подорожі, здоров'я тощо); Каталог В – зміст мовної компетенції (фонетика, графіка, орфоєпія, морфологія, синтаксис). Указано, що відсоток граматичної, орфографічної та пунктуаційної вправності (точності) у загальній оцінці не може перевищувати 20%.

Причому кожен наступний рівень логічно охоплює всі аспекти, пов'язані з попереднім, але «із розширенням лексичного матеріалу, зростанням діапазону синтаксичних структур та ситуації комунікації» [2, с. 31]. Зауважено також бажану кількість опанованої лексики для кожного рівня: А1 – 800–1000 слів, А2 – близько 2000 слів, В1 – 3000–4000 слів, В2 – 5000–6000 слів, С1 – 7000–8000 слів, С2 – 9000–10000 слів.

Аналізуючи пропоновану кількість слів для опанування, доходимо висновку: таке нарощування темпу розширення словникового запасу реципієнта має бути враховане при складанні програм ЗВО, зокрема при визначенні кількості годин, відведених на той чи той курс. Наприклад, якщо один рівень знань має бути опанований за рік, то передбачається вивчення 1000 слів: при традиційному розкладі з одним заняттям на тиждень виходить, що студент має запам'ятати 25 слів за тиждень. Уважаємо, такі цифри є завеликими, адже кожне наступне заняття повинне базуватися на повторенні й вивченні пройденого матеріалу, а темпи нарощення бажаної кількості слів нагадуватимуть сніговий ком.

Осмислюючи пропоновані рівні знань мови, висновуємо, що, за таксономією Б. Блума, рівні А1, А2 передбачають досягнення навчальних цілей низького рівня – знання, розуміння, застосування, із В1 же додаються компетенції з аналізу й синтезу, а починаючи з В2 – оцінювання.

Дуже важливо, що посібник постулює правила організації сертифікаційного іспиту з української мови, подає зміст і норми оцінювання екзаменаційних завдань: письмовий етап включає три підтести (читання, письмо, слухання), усний етап також складається з трьох завдань (опис

ситуації, зображеної на фото; монологічне висловлювання на обрану тему; діалог із екзаменатором на задану тему).

Подано зразки сертифікаційних робіт для трьох рівнів – B1, B2 та C1.

Отже, вважаємо що пропоновані «Стандартизовані вимоги» сформульовані точно, чітко й влучно, посібник побудовано логічно й зважено. Ці вимоги як документ державного значення мають бути поширені й обов'язкові до виконання, неодмінно враховані при укладанні програм, підручників, при підготовці різного роду тестувань і зокрема, найголовніше, при проведенні сертифікаційного іспиту з української мови як іноземної.

Література

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Наук. ред. укр. видання д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.

2. Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2. Зразки сертифікаційних завдань: посібник / Д. Мазурик, О. Антонів, О. Синчак, Г. Бойко. Київ: Інкос, 2020. 186 с.

М. П. Тишковець

Тернопільський національний медичний університет

імені І. Я. Горбачевського

НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ: ДОСВІД ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КАФЕДРИ

З кожним роком кількість іноземних громадян в Україні зростає. Численну групу серед тих, хто приїхав здобувати освіту в нашій державі, складають студенти вищих навчальних закладів медичного профілю. За даними Українського державного центру міжнародної освіти, в Україні навчається 75605 іноземних студентів із 147 країн світу. У переліку десяти

перших ЗВО за кількістю іноземних студентів сім університетів – медичні [1]. Тому процес адаптації іноземних студентів (майбутніх лікарів і провізорів) до відповідного мовленнєвого середовища, формування їхньої професійної комунікації багато в чому залежить від пошуку інноваційних підходів до навчання, а також від забезпечення навчального процесу підручниками і посібниками з української мови.

У Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського МОЗ України вивчення української мови іноземцями ведеться від 1998 року. Із цього року активно приїжджають здобувати медичну освіту громадяни з інших держав і виникає нагальна потреба у виданні навчально-методичної літератури. Від 1999 року викладачі-філологи активно публікують одноосібні та у співавторстві посібники та довідники, які стають необхідними помічниками для студентів з інших країн у вивченні української мови як іноземної.

Найперша спроба у цьому напрямі роботи – навчальний посібник «Українська мова: Практичний курс для іноземців» [2], одним із авторів якого була викладач кафедри І. З. Майданюк. Завдання цієї праці полягало у «практичному оволодінні мовою в межах програми та забезпеченні основними комунікативними потребами в реальних ситуаціях повсякденного та навчального спілкування» [2; 3]. До 2013 року цей посібник був чи не єдиним та основним навчальним джерелом у роботі з іноземними студентами в Тернопільському медичному ВНЗ.

Другим доробком викладачів кафедри для здійснення українськомовної підготовки іноземних громадян став навчальний посібник «Українська мова для іноземних студентів» [3], виданий у 2013 році. Книга складалася з двох частин. У першій частині – «Іноземна українська мова» – подано базові відомості з курсу. При укладанні цього розділу авторський колектив ставив собі за мету сформувати й закріпити навички усного й писемного спілкування чужоземців українською мовою, реалізувати їхні основні комунікативні потреби в конкретних мовленнєвих ситуаціях. Теоретичні

відомості та комплекс лексико-граматичних завдань другої частини навчального посібника – «Українська мова (за професійним спрямуванням)» – зорієнтовані на застосовуванні набутих знань з української мови у процесі подальшого навчання та професійної діяльності іноземних громадян.

Після затвердження Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти МОЗ України нової програми для підготовки англомовних студентів у закладах вищої освіти МОЗ України викладачі кафедри української мови ТНМУ імені І. Я. Горбачевського видали новий пробний навчальний посібник «Українська мова для іноземних студентів» [4]. Апробувавши власний доробок у навчальному процесі, автори книги зробили висновок, що матеріал посібника складний для англомовних студентів, які вивчають мову вперше, і викликає значні труднощі в засвоєнні окремих тем. Тому знову постало питання про створення удосконаленого навчального посібника з української мови як іноземної.

Узагальнивши власний досвід викладання державної мови для чужоземних студентів, здійснивши аналіз головних тенденцій сучасної лінгводидактики, а також урахувавши основні засади рекомендованої програми МОЗ України, у 2018 році колектив кафедри української мови ТНМУ імені І. Я. Горбачевського опублікував новий навчальний посібник «Українська мова як іноземна» [5], який розрахований для студентів першого курсу Тернопільського медичного вишу. Посібник підпорядковано головній меті дисципліни – забезпечити базові комунікативні потреби іноземних студентів у побутовій та навчально-професійній сферах.

У 2019 році той же викладацький склад кафедри видав наступний посібник з української мови як іноземної – «Українська мова як іноземна для студентів медичних спеціальностей» [6]. Книга логічно продовжує навчальний посібник «Українська мова як іноземна» [5], проте у пропонованій роботі головний акцент зроблено на матеріалі, що стосується майбутнього медичного фаху чужоземних студентів. Посібник «Українська мова як іноземна для студентів медичних спеціальностей» призначений для

іноземців, які вже оволоділи базовою практичною граматикою і лексичним мінімумом, та покликаний сформувати їхню іншомовну комунікативну компетентність не лише у побутовій і навчальній, але й у професійній сферах.

Як бачимо, викладачі кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету МОЗ України активно видають навчально-методичну літературу для здійснення мовної підготовки іноземних громадян. Кожна наступна праця – це добір навчального матеріалу на засадах основоположних загальнодидактичних і спеціальних лінгводидактичних принципів, а також пошук оптимальних засобів для викладу цього матеріалу.

Література

1. Український державний центр міжнародної освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://studyinukraine.gov.ua/uk/zhittya-v-ukraini/inozemni-studenti-v-ukraini/>

2. Українська мова. Практичний курс для іноземців: посібник для слухачів підготовчих відділень і факультетів / Бахтіярова Х. Ш. та ін. Тернопіль : Укрмедкнига, 1999. 320 с.

3. Українська мова для іноземних студентів: посібник / Винник В. М., Гайда О. М., Драч І. Д. та ін. Тернопіль: Укрмедкнига, 2013. 288 с.

4. Українська мова для іноземних студентів: посібник / Гаврищак І. І., Драч І. Д., Зевако В. І. та ін. За ред. М. П. Тишковець. Тернопіль: ТДМУ, 2017. 328 с.

5. Українська мова як іноземна: навчальний посібник / Гаврищак І. І., Драч І. Д., Зевако В. І. та ін. За ред. М. П. Тишковець. Тернопіль: ТДМУ, 2018. 168 с

6. Українська мова як іноземна для студентів медичних спеціальностей: навчальний посібник / Гаврищак І. І., Драч І. Д., Заліпська І. Я. та ін. За ред. М. П. Тишковець. Тернопіль : ТНМУ, 2019. 312 с.

ЕФЕКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ ОНЛАЙН-ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У МЕДИЧНОМУ ВИШІ

Третє тисячоліття – доба цифровізації, яка диктує нагальну потребу в докорінних змінах у галузі освіти, зокрема лінгвістичної підготовки в непрофільних ЗВО. З огляду на це, викладач української мови як іноземної постає перед новими викликами сьогодення: як зацікавити й мотивувати до вивчення української мови іноземного англомовного студента; як використати навчальні онлайн-інструменти найефективніше; як переорієнтувати того, хто навчається, на доцільне використання інтернет-ресурсів та різноманітних гаджетів. Крім того, суто соціально-економічні проблеми суспільства виводять на перший план дистанційне навчання, яке неможливо реалізувати без ефективних онлайн-інструментів викладання.

За таких умов E-learning швидко стало найбільш життєздатним рішенням для освітян. На сьогодні викладачі вишів мають широкий спектр інструментів для проведення лекцій і практичних занять онлайн. Проте хотілося б поділитися нашим досвідом використання таких сервісів, як Mentimeter та Classtime.

Mentimeter є платформою для створення та проведення опитувань, яка дає можливість педагогу в кілька кліків завантажити на сайт одне чи декілька запитань, після чого дає студентам посилання з кодом доступу чи можливість сканувати QR-код.

Викладачі кафедри української мови, основ психології та педагогіки Харківського національного медичного університету використовують цей сервіс для поточної перевірки рівня засвоєння знань англомовних іноземних студентів за деякими темами курсу «Українська мова як іноземна». Зокрема, у такий спосіб ми перевіряємо рівень засвоєння лексичних одиниць та вміння

їх застосовувати у відповідній мовленнєвій ситуації. Зазвичай, пропонуємо тест з кількома варіантами відповідей або ж завдання з варіантами відповідей «правильно-помилково» (такі завдання ми пропонуємо студентам під час аудіювання). Приміром, what is the translation into Ukrainian for the word «teacher»: а) студент, б) лікар, в) викладач, г) декан.

Безперечною перевагою Mentimeter є те, що викладач визначає, скільки часу група студентів буде виконувати кожне із завдань, а також обирає, у якому вигляді хоче отримати відповіді від аудиторії: просто кількість голосів, процентне співвідношення, діаграма, «хмара слів», графік. Далі студенти відповідають зі своїх смартфонів та планшетів.

Важливим уточненням є те, що Mentimeter є не персоніфікованим (викладач не бачить, хто зі студентів як відповів), тому для оцінювання успішності не є прийнятним. Однак цей сервіс може допомогти відслідкувати динаміку засвоєння матеріалу, оскільки результати кожного опитування зберігаються, а студенти відповідають більш розкуто, якщо знають, що неправильна відповідь не вплине на остаточну оцінку за заняття.

Ще однією перевагою онлайн-викладання з Mentimeter є доступ для продовження навчання за умови неможливості відвідувати університет, цей сервіс дозволяє:

- залучати студентів кожного разу, де б не використовували опитування в реальному часі, слово-хмара, запитання з декількома варіантами тощо;
- відстежувати навчання та розуміння за допомогою запитань та завантаження результатів опитування;
- спілкуватися та взаємодіяти зі своїми студентами (тобто створювати мовленнєве мікросередовище);
- бути в курсі навчальних програм;
- увімкнути запитання та відповіді, щоб їх можна було обговорювати, пояснювати та уточнювати.

На нашу думку, не менш цікавою для онлайн-викладання української мови як іноземної є платформа Classtime. Вона має такі переваги: відповіді

в режимі реального часу; участь студентів у навчальній діяльності через автентифікацію за допомогою своїх облікових записів Google, Microsoft&Clever; автоматизоване миттєве оцінювання; автоматично створені звіти Excel та PDF для найшвидшого зберігання та обміну результатами зі студентами, керівництвом кафедри, деканатів; запитання з підтримкою ІТ-технологій (9 різних типів запитань: вибір відповіді із запропонованих кількох варіантів, «прапорці», відповіді формату «правильно-помилково», відкрита текстова відповідь, категоризатор, сортувальник, виділення тексту і хотспот); аудіовізуальне навчання з використанням у своїх запитаннях зображення та відео YouTube.

Таким чином, на сьогодні сучасний викладач української мови як іноземної має низку ефективних інструментів для онлайн-викладання, які допоможуть урізноманітнити педагогічні методи й технології, а також виконати одне з найважливіших завдань сучасної вищої медичної освіти – зацікавити й мотивувати до вивчення не лише профільних, а й непрофільних дисциплін іноземного англомовного студента, переорієнтувавши його увагу на використання гаджетів та інтернет-інструментів для здобування якісних знань, зосібна лінгвістичних, і вдосконалювати навички письма, читання, говоріння та слухання.

С. В. Цимбал

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПАМ'ЯТІ В КОНТЕКСТІ ЇЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

При навчанні іноземним мовам педагогові важливо знати, яким способом відбувається засвоєння мовного матеріалу в кожного конкретного

учня, і враховуватице в процесі навчання. Як відмічають багато дослідників, люди, у яких переважає логічний компонент символічної пам'яті, добре виокремлюють, запам'ятовують і словесно відтворюють також сенс подій, що відбуваються, логіку усіляких суджень і доказів.

Як можна помітити, два великі класи пам'яті – символічний та образний (з їхніми численними видами і підвидами) – безпосередньо корелюють із самою природою мови: з одного боку, символічною, з іншого боку, образною. А тому для формування мови та її правильного функціонування розвиток і того, і іншого класу пам'яті так важливо. Крім того, залежно від того, як здійснюється перебіг сам процес запам'ятовування і відтворення інформації – із логічним осмисленням або формально, пам'ять можна поділити на логічну і механічну.

Існує декілька класифікацій форм пам'яті, які виокремлюються залежно від тривалості збереження у пам'яті інформації. Інформація, яка зберігається у миттєвій пам'яті на ці декілька секунд, не піддається довільному управлінню – її не можна затримати у пам'яті, зробити виразнішою і відтворити. Іноді миттєву пам'ять ще називають сенсорною. Чим краще працюватимуть наші органи чуття і канали сприйняття, тим більше слідів інформації зможе бути залишено у цій пам'яті.

Та частина інформації із миттєвої пам'яті, яка потрапляє у короткочасну пам'ять, утримується у ній вже протягом декількох хвилин, але об'єм її невеликий і складає приблизно сім елементів.

Проте самим кращим способом утримання інформації у цьому виді пам'яті є, на наш погляд, щирий інтерес, що підтримує високу мотивацію до запам'ятовування, стійкість і концентрацію уваги; а також організація самої інформації, її чуттєва, інтелектуальна та емоційна види обробки.

Безмиттєвої, короткочасної і буферної видів пам'яті нормальне функціонування довготривалої пам'яті неможливе: ці види пам'яті відіграють роль своєрідного фільтру, який пропускає у довготривалу пам'ять потрібну інформацію. Іншими словами, у довготривалу пам'ять може

проникнути і надовго у ній зберегтися лише та інформація, яка перед цим потрапила до миттєвої і, закріпившись у короточасній і проміжній видах пам'яті, пройшла там необхідну обробку, відбір і фільтрацію.

Зазвичай, коли пояснюють, як функціонує пам'ять, пропонують, передусім, схему роботи довільної пам'яті. Коротко її можна описати так: в основі будь-якого зусилля пам'яті лежить потреба або інтерес, які створюють мотивацію, необхідну для привертання уваги до того, що бажано запам'ятати. В процесі запам'ятовування потрібно цю увагу сконцентрувати і виконати певну інтелектуальну і чуттєво-емоційну роботу щодо організації того матеріалу, що запам'ятовується. Найефективнішою такою роботою вважається переклад інформації, що поступає, в яскраві візуально-ментальні образи із підбором асоціацій, зв'язування їх із чуттєвим сприйняттям, відчуттями та емоціями, що вимагає як логіки, так і уяви. Відзначається також важливість певного психологічного настрою на запам'ятовування або відшукування у пам'яті необхідної інформації, тому що поганий настрій, занепокоєння або депресія, пригнічуючи будь-який інтерес або мотивацію, не дають можливості концентрувати увагу і виконувати необхідну роботу розуму і почуттів. Ці принципи лягли в основу багатьох методик тренування і розвитку довільного виду пам'яті, створення усіляких мнемотехнік. Застосовуються ці принципи і методики і в ІЛПТ. Проте головний акцент у наших заняттях робиться на дії мимовільної пам'яті, механізми якої є більш прихованими і складними, і саме на ефективній стимуляції роботи цього виду пам'яті, де великі резерви для прискореного та інтенсивного опанування людини іншомовним мовленням.

Методик щодо її управління майже не існує (у кращому разі педагогам просто даються рекомендації максимально використати цей вид пам'яті, але, як це робити конкретно, зазвичай не роз'яснюється), і у цьому сенсі досвід, теорія і практика ІЛПТ можуть виявитися корисними. Загальні принципи роботи як довільної, так і мимовільної пам'яті є у певному значенні універсальними, але усе ж таки із тією значною відмінністю, що у першому

випадку учневі самому необхідно застосувати свідомо вольове зусилля і знання, щоб управляти процесом запам'ятовування і відновлення інформації з комор пам'яті. У другому ж випадку, навпаки, саме педагогові потрібно так організувати навчальний процес і матеріал, щоб запам'ятовування пішло практично непомітно для учня, тобто мимоволі.

Найголовнішою умовою і передумовою гарної роботи пам'яті є комфортна психологічна обстановка і комфортний стан душі людини. Якщо вона чимось стурбована або заклопотана, якщо вона перебуває у владі негативних емоцій або депресії, якщо вона втомилася, і на неї тиснуть жорсткі зовнішні обставини, а обстановка занять не приносить радості і психологічної розрядки, то не варто і думати про те, що ця людина зможе хоч щось успішно запам'ятати.

С. В. Шабі

Харківський національний університет

імені В. Н. Каразіна

МЕТОД ПРОЕКТІВ У СИСТЕМІ МОВНО-КУЛЬТУРНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Українська мова є визначальним чинником і головною ознакою ідентичності української нації, а *мовна освіта* – найважливішим напрямом освітньої політики України.

Велика патріотка України письменниця Ліна Костенко підкреслювала, що «мова не просто засіб людського існування, це те, що живе в наших серцях, – наша сутність, первозміст нашого буття. Саме мова формує й визначає свідомість, творить людину, культуру, історію». Проблема мовної культури під час підготовки іноземних здобувачів вищої освіти є актуальною й на початку XXI століття, тому маємо бути свідомі необхідності допомогти

студентам інших країн оволодіти цим важливим компонентом суверенітету країни. Це висуває особливі вимоги до оволодіння мовленнєвими уміннями здобувачами вищої освіти й насамперед для забезпечення успішної професійної мовно-культурної діяльності майбутніх фахівців.

Оскільки сучасний ринок праці потребує не просто кваліфікованих спеціалістів, а професіоналів-дослідників, які володіють фундаментальними знаннями, здатних до самостійного пошуку наукової інформації, таких, що уміють творчо мислити, володіють методами дослідницької діяльності, то виконання цього надскладного завдання можливе за умови зміни освітніх методик з урахуванням інноваційних підходів до організації освітнього процесу, розвитку нових технологій, інтеграції в світову систему вищої освіти.

Українська мовна освіта ХХІ століття швидко збагачується новим досвідом, оригінальними, новаторськими способами та прийомами ефективних дій і засобів задля досконалого володіння студентами-іноземцями комунікативно-мовленнєвими компетенціями – одними з найважливіших якостей освіченої людини та в рамках оволодіння ними професійними компетенціями.

Плануючи систему роботи з української мови з іноземними здобувачами вищої освіти, викладачі кафедри мовної підготовки І ХНУ імені В. Н. Каразіна виходять із поглядів науковця Ілони Дичківської, сформульованих у праці «Інноваційні педагогічні технології»: «...послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний освітній процес від визначення його мети до очікуваних результатів».

Одним із таких методів, що суттєво збагачує освітній процес вищих закладів освіти, є метод проектів (у діяльності й через діяльність до реального результату), використання якого змінює традиційний підхід до підготовки іноземних здобувача вищої школи.

Цією технологією було об'єднано дисципліни філологічного циклу ЗВО: українську мову як іноземну, російську мову як іноземну, українську мову за професійним спрямуванням, що сприяло подальшому вдосконаленню мовленнєвої культури здобувачів.

Дослідницькі проекти, що охоплюють цілісний освітній процес від визначення його мети до очікуваних результатів цінний насамперед тим, що результат, отримуваний у ході роботи над проектом, іноземні студенти можуть побачити, осмислити й використати в реальному спілкуванні. Для прикладу: здобувачі вищої освіти підготовчого факультету на заняттях з української мови як іноземної мають можливість створити особистісну освітню продукцію, вчать виконувати дослідження-проект «Україна очима студентів-іноземців», що пізніше з набуттям знань і практичного мовленнєвого досвіду ускладнюється, поглиблюється.

Наведемо приклад іншого дослідницького проекту, пов'язаного з формуванням мовленнєвої компетенції студентів підготовчих факультетів та кафедри мовної підготовки. Формування умінь бачити проблему, систематизувати й приймати рішення відбувається саме через ускладнення дослідження. Проект «Комунікативні навички під час навчання в Україні» дає можливість викладачеві та студенту розробити ситуативну проекцію з різних тем. Проект цінний тим, що в ході його виконання здобувач (чи група студентів) вчать протягом навчання самостійно здобувати інформацію, отримуючи знання й досвід пізнавальної й освітньої діяльності.

Останнім часом велику допомогу викладачеві надають мультимедійні технології, пов'язані зі створенням мультимедіа-продуктів, насамперед презентацій, відеозанять відомих мовознавців.

Використання віртуальної реальності в освітньому процесі ЗВО робить можливим змінити всю систему навчання студентів-іноземців. Виникає можливість багато інформаційних матеріалів передавати студентам через їх безпосереднє зіткнення з досліджуваними об'єктами та явищами.

Викладачами-філологами Навчально-наукового інституту міжнародної освіти кафедри мовної підготовки 1 Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна підготовлено тематику дослідницьких проектів із використанням мультимедійних презентацій так, щоб можна було використати знання та уміння з предметів філологічного циклу, що так чи так стосуються професійної підготовки іноземних здобувачів вищої освіти.

Таким чином, новітні інформаційні технології, зокрема проектні, надають значні можливості для мовленнєвого удосконалення, адже саме знання мови допомагає краще адаптуватися іноземним студентам до життя в Україні.

Л. П. Шеремета

*Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського*

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Розширення наукових, економічних і культурних зв'язків, становлення української держави як рівноправного партнера у світовому освітньому просторі створює умови для навчання іноземних громадян у закладах вищої освіти України. Державна мова – українська – для майбутніх фахівців виступає навчальним предметом й освітньою дисципліною, засобом всебічного розвитку, провідником у їх становленні як професійних особистостей. Виникає потреба формування у студентів-іноземців української мовленнєвої компетенції, що є неможливим без їхньої мовної підготовки. Важливим є усвідомлення того, що весь процес навчання української мови як іноземної має відбуватися на основі засвоєння системи мови в цілому, а також її закономірностей.

Основна мета навчання мови іноземцями – комунікативна, що полягає у вивченні мови як засобу спілкування в розмовно-побутовій та професійній сфері. Відповідно до цього, процес вивчення української мови як іноземної в Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського МОЗ України спрямований на «практичне володіння мовою на рівні, достатньому для здійснення пізнавальної діяльності в соціокультурній і навчально-професійній сферах, що реалізується за допомогою комплексного підходу до підготовки майбутніх спеціалістів і передбачає взаємодію комунікативних, освітніх і виховних цілей» [3]. У програмі курсу «Українська мова як іноземна» враховано державний статус української мови, її суспільні функції; як основне завдання визначено «здійснення навчального, розвивального і виховного впливів на інокомунікантів, сприяння формуванню особистості, готової до активного спілкування в усіх сферах суспільного життя, зокрема в навчально-професійній діяльності; передбачено відповідні форми організації, методи й технології навчання української мови як іноземної» [3].

Вивчення української мови як іноземної відповідно до комунікативного принципу передбачає: 1) оволодіння мовою щоденного спілкування; 2) уміння використовувати загальноживану і професійну лексику, граматичні конструкції в комунікативних актах; 3) створення й розвиток позитивної мотивації до навчання, активізація пізнавальної діяльності студентів; 4) здатність до самооцінки й самовдосконалення, професійного росту; 5) виховання поваги до України, українського народу, його традицій, звичаїв і цінностей, національної культури й історії.

Оволодіння засобами спілкування відбувається на основі інтуїтивного використання фрагментів висловлювання (граматика при цьому служить лише для правильної побудови речень, а лексика вивчається в контексті під час її застосування). Як наслідок, уже з перших занять розвиток мовлення студентів-іноземців спрямований на вдосконалення вмінь і навичок правильного спілкування у певних соціально-побутових ситуаціях (теми

«Етикет», «Як тебе звати?», «Країни й національності», «Люди і речі навколо нас», «Моя сім'я», «Наша родина», «У магазині», «Опис зовнішності» тощо [2]. Згодом до таких мовленнєвих ситуацій додається матеріал професійного спрямування, зокрема, теми «Лікарня. Структура. Відділи», «Перша медична допомога», «В аптеці», «Довідка. Рецепт», «Медична карта хворого» [2]. Завданням викладача при цьому є підбір системи вправ, спрямованої на ефективне засвоєння та користування мовою у повсякденних ситуаціях спілкування студентів-іноземців.

Література

1. Українська мова як іноземна: навчальний посібник. Тернопіль: Укрмедкнига, 2018. 168 с.
2. Українська мова як іноземна: посібник. Тернопіль: Укрмедкнига, 2017. 328 с.
3. Українська мова як іноземна: Робоча програма для іноземних студентів вищих навчальних закладів МОЗ України [Електронний ресурс]. Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я». Тернопіль, 2019. 36 с. URL: [http:// https://moodle.tdmu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=152209](http://https://moodle.tdmu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=152209)

Наукове видання

Міжнародна науково-практична конференція

**ІННОВАЦІЙНІ ІНІЦІАТИВИ
ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Тези доповідей

(українською та англійською мовами)

Відповідальна за випуск О. О. Резван